

1991ko otsailak 24 — 1.327. zenbakia — 185 pezeta (BEZ barne) / 11 libera

ARGIA

**Gotzon Olarterekin
kutxen
etorkizunaz**

**MEDIKUNTZAREN
AUKERA BERRIAK**

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jateixearen atzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBIGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

EKO ZARAUTZ
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk
ALTZA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO AIETE
Elxadi Saira
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 7/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Lurda kalea, 12
DONOSTIA

EKO

Vivodist

Hitzak bere baitan duena

MINTZOA, hitza, berba. Barruan dago esanahaia. Batzuk baiezkua, ezetza besteek. Gora edo behera. Agian azpitik, baina inoiz ez trabeska. Ozen, ahul eta agian oker, baina present.

Ez dut nahi, ez inola ere ez! Hitzaren boterea. Aldiz, hoa ihes, korri! Atzetik ditun! Laguntza berba. Dena da hitza. Gurea da gainera, ezin uka ahal digute. Ixilean bada ere, hitzak denak gaindituko ditu.

Ze ederra den astero, orain egunero, euskarazko berba irenstea! Alde eta aurka, ados eta haserre, baina euskaraz. Ez digute kenduko!

Mireia

Jose eta punto

KALETIK, pasian, eta lagun batekin topo.

«Aupa Lorea, zer moduz?» Hiru mila pezetatako multa. Edo, bikote gazte ezkondu berrien peripeziak.

«Bai. Lan ederrak eman dizkigu jaio aurretik, baina ez pentsa, orain jaio denean arazoak are larriago. Umea epailearengana eramanez digute. Bai, ilegala omen da eta biru bat urte edo esan digute. Ez, ez ez ditu biru oraindik, keba! Hiru urteko kondena.»

Halakoak gertatzen omen dira oraindik, eta ni egia esan ez naiz batere harritzen. Euskal Herriko erre-gistro zibilean zenbait euskal izen debekatuak omen daude. Ba, zer egingo dugu? Kaletik goazenean, tiento! Bestela hiru mila pezeta. Eta semea, pañal eta guzti delinkuente!

Xabier Urbietta

Zerbitzua eta militarra?

IRRATIAN entzun berri dut Barcelonako Auzitegiko fiskalak salatu egin duela hainbat erakundek, hainbat alderdi politikok eta hainbat pertsonak, Golkoko gerraren aurrean, desertzioaren aldeko beren jarrera adierazi izana. Kartzela-zigorra- ren mehatxupear, erakunde demokratiko baten kontrako erasoa dela sinestartarazi nahi digute. Nola onartu, ordea, instituzio militarra demokratikoa denik? Garai egokia litzateke hau demokratikotasun hori egiaztatzeko Estatu osoa erreferendum batetara dei-

tuz.

Gero eta zabalagoa den korronte bakezaleak gazteak objeziora, intsumisiora eta desertzio nahiz

«sediziora» bultzatzen ditu. Gerra hasterako jasoa duen oihartzuna ezin esan daiteke moda baten eragina denik, norberak hartutako hausnarketa sakon baten ondorioa baizik.

Beraz, ez legoke soberan inposatua zaigun zerbitzu militarra eta mamitzen ari den ikuspuntu antimilitarista eta bakezaleen artean antidemokratikoa bereizteari unetxo batzu ematea.

Jon Mikel Imaz

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK
 HELBIDEA TEL
 HERRIA
 HERRIALDEA D.P.
 BANKU/ AURREZKI KUTXA
 SUKURTSALA
 KONTURAREN ZENBAKIA

ARGIA

1.327. alea.

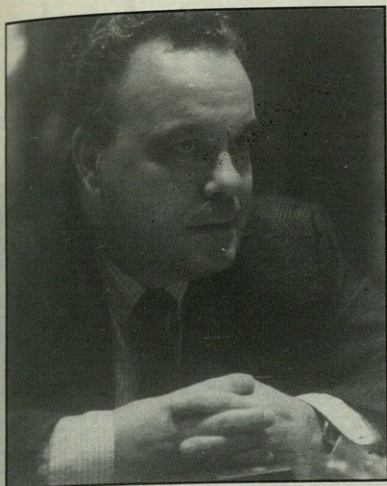
6. Politika kronika. N. ARRASTOA.
8. Jesus Egiguren: «Gobernu nazionalistaren aukera koherenteagoa dela pentsatzen dut». B. ARTOLA.
11. Denak soldaduzkaren aurka, bakoitza bere aldetik. B. ARTOLA.
14. Politika ttantaka.
16. Nazioarteko kronika. PABLO SASTRE.
18. Gatazka sozialak gero eta indar handiagoz Aljerian. XABIER LETONA.
22. Nazioartea ttantaka.
24. Santa Isabel Katolikoa? PABLO SASTRE.
28. Sendatzeko era desberdinak. MYRIAM GARCIA.
32. «Artez», euskara enpresa mundura hedarazteko zerbitzua. XABIER LETONA.
34. Gotzon Olarte: «Banketxeen merkatua lortzea dugu helburu». B. ARTOLA.
40. Kultur kronika. JOSU LANDA.
42. Jon Arano: «Nik idatzia ameskaizto bat balitz bezala gera dakiola jendeari». GARBINE UBEDA.
44. Zenbakiek ere eman dezakete bertsolaritzaren berri. JOSU LANDA.
48. Marrazkirri: gazteen artea bildu duen erakusketa. IXABEL ETXEBERRIA.
50. Munduaren zabaletik kultura: Bagdad irakurketaren hiria. J.M. HERITZ.
52. Kultura ttantaka.
54. Aste giroa.
74. Hil ezkila gutiago eta sendagai gehiago. E. DIEZ DE ULTZURRUN.

SOLDADUTZA: Iñaki, Ritxi, Joseba eta Koldo jarri ditugu mahai baten inguruan edo nahi bada, Kakitzat, KEM eta Jarrai. Intsumisioaz, desertzioaz, borroka honen helburuaz galdetu diegu. Oraingoz borroka bateratua bideratzea posible denik ez dirudi./11

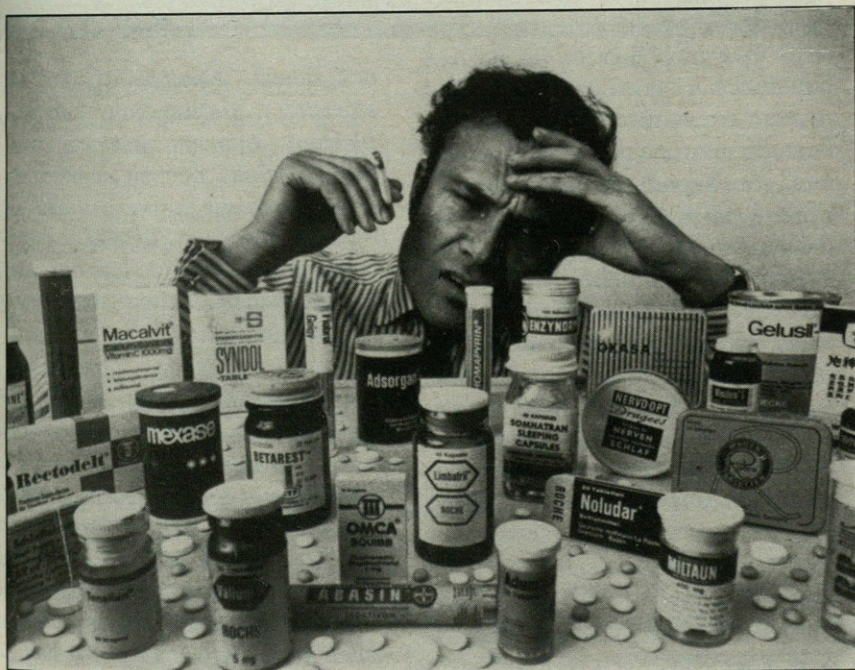
BERTSOLARITZA: lazko bertsolaritza datuetan ipiniz gero, ondorio argigarr bat baino gehiago atera daiteke. Bertsolari batzuk eta besteen artean dagoen tartea sarri dagokionez, esate baterako. Herrialdeka Gipuzkoa dela nagusi ere ez da dudarik. Librean edo gaia jarrita, zenbat bertsolari saioko... horiek eta beste beste hainbeste xehetasun ikus liteke datuetan./44

GOTZON OLARTE: Kutxek hemendik aurrera izan dezaketen etorkizunaz jakin nahian, banketxeak merkatu berean sartzeak sor ditzakeen arazoen inguruan argibide bila, Gipuzkoako Kutxako Lehendakari Exekutiboarekin egin dugu topo. Bere esperientzia politikoa, eta ilusioak ere present izan ditu elkar hizketan zehar./ **34**

SANTA ISABEL: Espainiako apezpikutzatik Isabel Castillakoa beatifikatzeko eskaera heldu da Batikanora. 1492an, berriz, bere eskuko zuen Colonek Amerika «deskubritu» zuen urte berean, juduak herbestertzeko dekretua sinatu zuen erregina katolikoak. Isabel «Santa» bihurtzearen aurka hainbat ahots altxatu da./ **24**

MEDIKUNTZA: Medikuntza ofizialari alternatiba daitezkeen beste sendamolde batzuk agertu eta ugaritu dira, Euskal Herrian ere, azkeneko urteetan. Medikuntza zahar-berritu horien panorama bat, protagonista batzuren eskutik./ **28**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Juan Jose Petrikorena, Inigo Makazaga, Pablo Sastre, Garbiñe Ubeda, Alberto Irazu, Eñaut Apaolaza, Patxi Sarriegi, Rikardo Lizartza.

Bilbon: Xabier Letona, Myriam García, Ermiñe Madariaga, Xabier Zabaleta, Jon Olaizola, Jose Mari Egaña, Amaia Nabaskues, Sabino Madariaga.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Isabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Gorka Arrese, Xabier Lekuona, Iñaki Uria, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Josu Landa, Imanol Murua, Luis Fernandez, Mikel Arrieta, Joxan Oiz, Andres Gostin, Joxemi Saizar, Itsaso Fernandez, Arantxa Gutierrez, Bego Montorio, R.M. Sabaris, Patxi Azpillaga, Edorta Arana, Jon Sarasua, Mattin, Asisko Urmeneta, Fernan Goñi, Xabier Lezeta, Enbido, Bota Punttuba, Fermin Muguruza, Jimu Iturralde, Amaia Lasa Alegria, Mikel Antza, Kike Amonarriz, Xabier Oleaga, Jean Louis Davant, Nerea Azurmendi, Carlos Santamaria, Xipri Arbelbide, Emilio Lopez Adan, Xarlo Etxezaharreta, Elhuyar, Eva Olaizola, Juan Mari Arzak, Juan Jose Lapitz, Karlos Argiñano, Txillardeggi, Tala, Mikel Asurmendi.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Xabier Ubeda, Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Fotomekanika: Eneko Abrego, Agus Barandiaran.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Xabier Landa.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria .. 7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ... 465 libera.
Estatu Espainola 7.450 pezeta.
Beste atzerriak 9.500 pezeta.
Airez 14.900 pezeta.

Bata edo bestea, baina larunbata

BATEN ondoren bestea. Batzuk etxeratu, besteek leku bera har dezaten. Istituzioek dei eginiko manifestazioa egin zen, eta larunbat honetan proiektu ofizialaren aurka daudenei dei eginikoa burutuko da. Indarra azaltzea da kontua, ea nork gehiago. Arazoak modu honetara konpontzera joz gero, ezer gutxi aurrera daiteke. Batzuentzat aurreko larunbatekoa, Askatasunaren aldeko manifestazioa zen. Besteentzat honako hau da, aukeratzeko eskubidea, hitza entzutea eskatzen dutenen agerpena. Aukeratu egin behar omen da aldarrikatu dute Istituzioetatik. Edo bata edo bestea. Larunbat bat edo bestea. Baina aukerarik ez egin beharra lortu beharko litzateke. Kalea, indarra erakusteko gune bihurtu den kalea, denona omen da. Oraingoz zatika, edo asteka. Ezin momentuz denok zati eta egun berean batera egon.

Nori egiten dio mesede euskaldunok banatuta egoteak? Enfrentamendu zibilaren susmoa kaleratu dela dirudi, eta horretara bultzatu dute gainera Istituzioek. Ez da erru ulertterraza Istituzioek egin dutena. Alderdi politiko bat ezik beste alderdi guztiak, Istituzio guztiak, elkarte eta erakunde ekonomiko eta boteredunek apoiatu, bultzatu dute manifestazioa indar neurketa baterako dema izan da. Indar demostrazio hutsa. 1989ko martxoaren 18an egindako beste manifestazio baten pareko jarri

dute kronista eta politikoei. Orain besteek erantzun egin behar, berdinean erantzun. Bi manifestazioak izango dira seguraski askatasunaren alde, Autobidearen aferari dagokionez. Modu honetan, indar gehien duenak irabaz dezake soilik gatazka hau. Elkar ulertzea eta elkar hizketaren bidezko konponbiderako, ez du ez gehiegirik lagunduko honek. Eta Istituzioek horixe ekiditzera bultzatuak behar lukete egon.

DENA den, argi asko adierazi du manifestazio honek politikoei orain arte esandakoa; jokoan ez dagoela Autobidea, terrorismoaren aurka egitea baizik. Egun luzetan zehar jasadako publizitate erasoaren ostean, kontuak egin behar. Errentagarritasuna omen gakoa. Zenbakiak argitzeak ezer gutxi aldatzen du arazoaren oinarria. Hala ere Ardanzak espero zuen errentagarritasunik, zenbaki kontutan esan nahi da, ez du eskuratu. *«Zenbaitzuek ez dute manifestazioan parte hartu beldurragatik, kemen faltagatik»*. Hitz gogor hauek, espero bezainbesteko jendetzarik agertu ez zenaren lekuko izan daitezke. Gasteizeko Lehendakariak, *«manifestazioko masa osatzen dutenak ez daude beste batzuek bezala kalera ateratzen obituak»* ere esan du. Arrazoi guztia du, esan bait da egin den manifestazioa bultzatu dute-

nen aldetik, *«herriarren benetako espresioa Istituzioetan dagoela ulertzen dutenen garaipena zela»* manifestazioa. Zenbait ohitura eta jokaera nagusitzen direnean, eta horretara bultzatzen denean, onartu behar gero. Aipatu da bai, oinarrian dagoen eztabaida herriarren parte hartzearena dela.

LARUNBATEKOA, bigarrena, iritsita hasiko dira berriz xifrak dantzan. Argi dago behintzat, manifestazio aurretik gonbaraketa batzuk posible direla. Ez dute larunbat honetakoaren bultzatzaileek aurrekoak bezainbesteko aurrekonturik. Ezta ere garraio publikoengan besteek zuten kontrola. Baina hori bai, larunbat gehiagotan bildu direnak izango dira dudarik gabe. Larunbata, beste bat izango da hauentzat. Beraiekin

— Aukeratu egin behar omen dela aldarrikatu dute Istituzioek. Edo larunbat bat edo bestea. Baina aukerarik ez egin beharra lortu beharko litzateke —

bilduko dira, proiektu ofizialaren aurka protesta ekintza modura gose greba bati ekin diotenak, eskaera bat aldarrikatzeagatik sabelak husturik edukitzeko prest dauden horietan.

Banaketa izango da bi larunbat hauen arteko epean garaile izango den bakarra. Gurasoak lehenengora, eta alaba bigarrenengora. Abertzale guztiok gogoan ditugun hitzak errepikatzen dira kasu batean edo bestean: Ni ez nintzen joan. Honako honetan ordea, ni ez nintzen joan, edo, ni ez naiz joango. Gure herriko arazoak konpontzeko modu bitxia zazpi egunetako mugak jartzearena. Baina larunbata igaro eta hurrengo larunbata iritsi artean, beste egunik ere badugu.

DONOSTIAKO gotzaiaren hitzek ere harrotu dute hautsa, Madril.

Jose Maria Setienek Siglo XXI klubean konferentzia bat eman zuen. *«Herriei Autodeterminazio eskubidea zor zaie, euren buruei beraiei organizazio propioa eskeini abalitzateko»*, esan zuen Setienek. Euskal Herrian gogo handiz hartu diren hitz hauek haserrea sortu dute ordea PSE eta Alderdi Popularrean. *«Ezin dut ulertu espiritual mailan eta euskaldunen konbibilitate mailan mota honetako eztabaida politiko bat sortzeak zein abantaila dituen»* aipatu zuen Jaime Mayor Oreja alderdi popularrekoak. Bere ustez gai honi buruzko eztabaidak sortzen ditu eritzi ezberdin eta nahaste gehien. Baina Orejak hori txarra balitz bezala aipatu zuen. Erreza da apaiz batek, gotzaiak, botereari gustatzen zaizkionak esatea. Halakoetan gainera edozer esanda ere, ez da oraingoan bezala *«hobe*

luke Setienek eliz-politika egitea, berezko politika egin beharrean» esaten. Baina adorea izan du Donostiako gotzaiak. Ez bait da erreza botereari gustatzen ez zaizkionak gogora araztea. Eta gainera Madril.

Baina ongi jakin du Setienek, gustokoa ez izan arren bera bizi den herrian hainbat kezkatzen duen gaiak hitz egitea. Ez ote logikoa, bai fededun eta baita fededun ez direnentzat ere hain garrantzitsua den zerbaiti buruz elizako buruzagi batek argiren bat erakutsi nahi izatea? Abantailaz egiten zuen galde Orejak. Ez, ez dago abantailarik agian. Abantailaz errentagarritasun politikoa ulertzen bada. Baina benetako aurrerapausua da adorea. Ulertezina bestalde aurrea beste aldean dagoela sinesten duenarentzat. Ajuria-Eneako hitzarmenak etxekoen aurka hain ongi funtzionatzen badu ere, nolabaiteko hutsunetxoak daudela ematen du. Ia beti bat datozen horietan, ez astindu eta ixilpean edukitzea erabaki dituen zenbait gaiz mintzatzen direnean, batasuna hainbestekoa ez dela argitzen zaigu. Artifiziala ote batasun hori?

AUTODETERMINAZIOAK

beste oihartzunik ere izan du, Madrilkoaren parean. Gasteizko legebiltzarrean herri iniziatibaren proposamena atzera bota zaio Euskariari eta Setien mintzatutakoaz hitz egin zuten. Baina Euskariakoek izugarritzaren bat esango zuten, Setieni txalo egingutakoak honakoan poltsikoak eskuz bete dituzte eta. Agian Madrid Madrid da, eta Gasteiz etxea.

N. Arrastoa

Jesus Egiguren, Gipuzkoako PSEko Idazkari Nagusia

«Gobernu nazionalistaren aukera, koherenteagoa dela pentsatzen dut»

Gasteizeko Legebiltzarrean lau urtez lehendakaria izan ondoren, lehendakariorde bihurtu da oposizioan dagoenetik. Nazionalista eta sozialisten arteko akordio historikoaz liburu bat argitaratu du eta kolaborazio demokratikoa kolokan ez ote dagoen aztertu digu. Aizarnako euskaldun sozialistarekin patxadaz mintzatu gara.

ARGIA. Gasteizeko Legebiltzarreko lehendakaria izan zara azken lau urte hauetan. Esperientzia horretaz liburu bat argitaratu berri duzu, zein da bere asmoa?

JESUS EGIGUREN.

Liburuan adierazi nahi dudana, azken lau urte hauetan gobernatu duen nazionalista-sozialista koalizioak aurrekoarekin gonbaratuz ezberdina den egoera politiko berri bat lortu dela da. Akordio historikoa lortu zen. Honen ondorioak lau urte hauetan ikusi dira; kontsentsua, entendimendua, moderazioa eta kolaborazio demokratikoa. Normalizazioa azken finean.

A. Nazionalismoa eta so-

zialismoaren artean esan duzu, ez ote bi nazionalismoen arteko akordioa izan?

J.E. Ez, nik uste espainian nazionalismorik, edo gutxienez sozialistek ez dugula espainiako nazionalismoa ordezkatzeko. Espainian diktaturak, frankismoak nazionalismoa erre egin zuen eta gaur egun nazionalismo espainola defendatzea ez da posible. Gure proiektua Espainia guztian lan egitea da, Espainia estatu bat bezala onartzea. Euskal Herria edo komunitate autonomoa Espainiaren barruan ikusten dugu. Beraz ez ziren bi nazionalismo ulertu koalizio hartan, bi pentsakera politiko ezberdin baizik.

A. Nazionalismoak txarra direla dirudi, baina hala al dira benetan?

J.E. Nazionalismo mota ezberdin asko eman dira munduan eta historian zehar. Beharbada euskal nazionalismoa ez dago beste zenbait nazionalismoekin gonbaratzerik, baina nik ez dakit txarra edo ona den. Dakidana da gure ideologiatik oso urruti dagoela. Baina autonomismoa baino zerbait gehiago da, nahiz eta behar politikoak eraginda une batean nazionalismoak estatutu bat eta autonomia defendatu. Oinarrian beti nazio bat eta estatu bat osatzeko desioa dago. Hori galtzen badu ez da nazionalismoa.

A. Zure liburuaren funtsa aldatu al da egungo koalizioa dela eta?

J.E. Ez dut uste helburu hori galdu denik, soilik momentu politiko batean gehiengo absolutoa galdu zuela alderdi jeltzaleak eta PSErekin gobernua egin behar izan zuen, beste erremediorik gabe. Askotan gauza onak beste erremediorik ez dagoelako egiten dira.

A. Dena den oraindik bat korra zara...

J.E. Pasa den guztia pasa da baina nik liburua legealdia amaitzean bukatzea erabakia neukan eta ez du baldintzatu gerokoak. Sozialistak oposizioan egon arren eta gobernu abertzalea daukagula ere, azken lau urteetan emandako urratsak definitiboak dira. Joko demokratikoan gauza normala da gertatu dena, EAJk irabazi du eta alderdi nazionalistekin koalizioa egitea erabaki du. Oraingo gobernu koalizioa beharbada aurrekoa

baino normalagoa da, nire ustez txarragoa baino koherenteagoa. Baina ez dut uste kontsentsua puskatuko denik.

A. Hitz bauek direla eta nola uler daiteke zure alderdiak azken bolada honetan esan dituenak?

J.E. Polemikaren berotasunean esandakoak dira. Gure ustez askoz hobea da herri honentzat Gobernu sozialisten eta nazionalisten artean egitea. Ez da posible izan baina ez da gure errua. EAJ nekatu samarra zegoen gurekin gobernatzeaz eta jeltzaleek eskatzen zuten guztiari PSOEk baietz esan balio, gobernu errepikatu egingo litzateke, baina sozialistek hala egin ez dutenez ez da posible izan. Negoziazioa garbi eginaz, zinismorik gabe, kanpoan geratu gara. Horregatik frentismoaren arriskuaz, kontsentsua apurtzeko arriskuaz hitz egin dugu. Lusiko dugu hala den edo ez den.

A. Beldur hori badago eta kongresua laster duzue. Hemendik aurrera PSEren politika aldatuko al da?

J.E. Alderdi sozialistak garbi dauka Euskal Herrian zer izan eta egin nahi duen. Gure aukera Euskal Herrian sozialdemokrazia edo sozialismo demokratikoa ordezkatzeko da, komunitate autonomoko ezkerria izatea. Orain oposizioan gaudelako ez dugu ezer aldatuko.

A. Kongresuari eutsiz, batasunik izango al da?

J.E. Ez, alderdi sozialista oso batua dago orain. Azken hamar urte hauetan gutxienez gure barruan banaketa bat pairatu dugu, batetik Danborenearen politika antinazionalista eta bestalde Gipuzkoakoek eta, beste

Gipuzkoako Idazkari Nagusia eta PSE-PSOeko Exekutibakokide da Egiguren.

sentsibilitate bat geneukan. Baina orain ezberdintasun guzti horiek desagertu dira eta alderdi guztiak zuzendaritza homogeen bat dauka. Hori ez da kongresuan zalantzan jarriko. Alderdia oso batua dagoen euskal sozialistek egingo dugun lehen kongresua izango da. Orain arte gure kongresuetan Euskadiko ezkerak eman dituenak bezalako emaitzak edukitzen genituen.

Gure proiektua gainera ez da hauteskundeetan emaitza onak ateratzea, gure apostua urrunago begira dago, epe luzera.

A. Espainolismo kutsu gehiago ez du jasoko beraz PSEk?

J.E. Ezetz pentsatzen dut. Gertatzen dena, gu oposizioan gaudela da eta Gobernuan aldiz alderdi abertzaleak eta gobernu honen kontrako dinamika bat garatuko da nahi eta nahi ez, baita ere Gobernu osatzen duten alderdien aurka.

A. Zer gerta daiteke EAJ-EA-EEren arteko akordioa udaletxe eta diputazioetara zabaltzen bada?

J.E. Pausu hori ematen bada, frentismo giroa gehitzen joango dela. Hori egiten

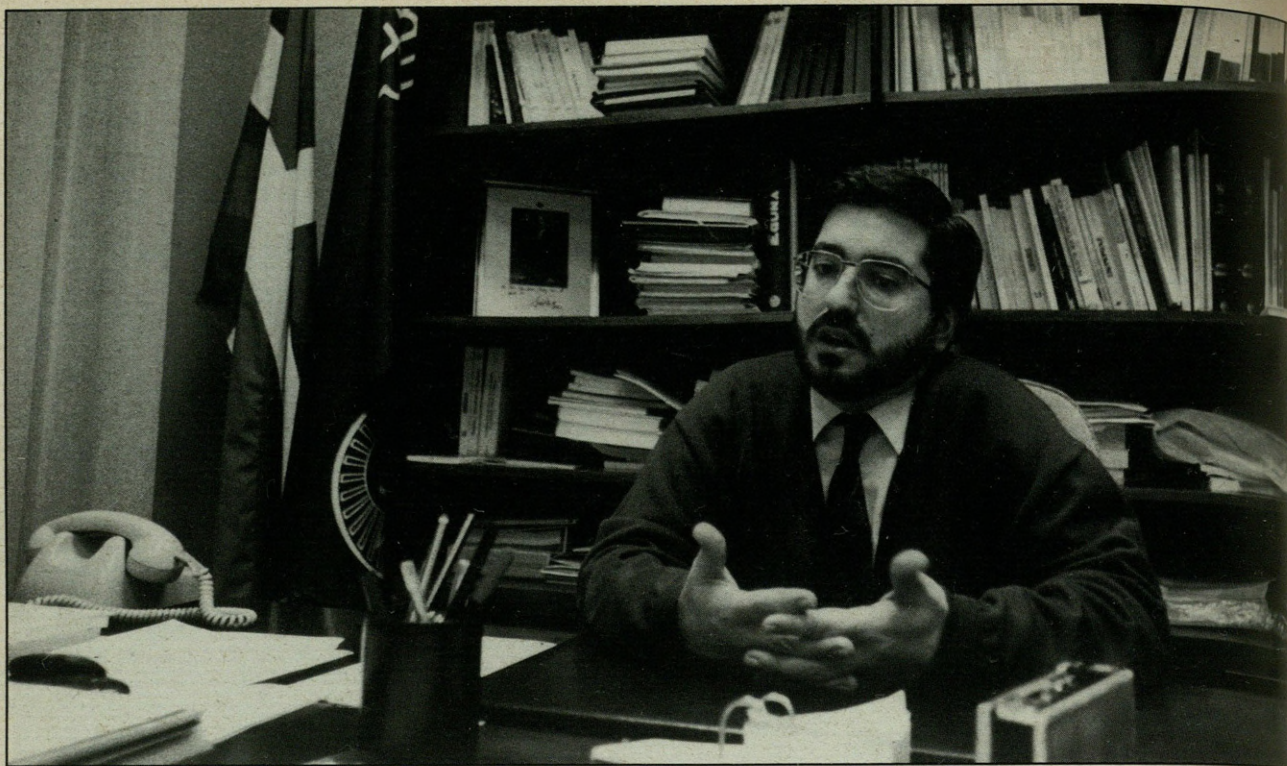
badute beraien eskubidea dute, zilegitasun osoa, baina PSE instituzio guztietatik baztertzen badute, oso dinamika zailean sartzen gara.

A. Kontsentsu politika kolokan jarriko al luke?

J.E. Beno, hori gertatzen bada EAJren politikaren atzean PSE baztertzeko desioa zegoela adieraziko luke horrek. Guk hori pentsatuko genuke, bai.

A. Eta bala bada, Araban esan bezala PP, UA etabarrerekin batzera joko al luke PSEk?

J.E. Hipotesi hori azaldu da baina oso egoera larrian

Egigurenek dioenez, inoiz baino batuago doaz sozialistak PSEko kongresura.

gertatuko litzateke. Gure helburua orain arte bezala, azken lau urte hauetan bezalako akordioak egitea litzateke, gehiengoak lortu duen alderdia errespetatuz.

A. Baina Gasteizeko koalizioa hedatzea zeuk aipatutako egoera larri hori litzateke ezta?

J.E. Ez dakit hori gertatuko den ordea. Aukera hori Araban planteatzen da soilik, egoera lokala dena.

A. Eta Arabako egoera berezia zein da?

J.E. Araban botu ez abertzalea abertzalea baino gehiago da eta frentismo giroan; frentea abertzaleaz gain beste era batetako frentea ere posible dira. Arrisku hori frentea espainolista bat osatzeko aukeraz hitz egin denean agertu da. Baina mutur-muturreko konponbide horietara heltzea beharrezkoa izango ez dela espero dut.

A. Kongresuan Ramon

Jauregiren lidergoa zalan-tzan jarri al daiteke?

J.E. Ez. Ez dago beste alternatibarik alderdian, ez bere pertsonari dagokionez eta ez berak defendatzen duen politikari dagokionez.

A. Beraz «vasquismoa» berriaz garaitu aterako da?

J.E. Bai, dudarik gabe.

A. Zer esan nahi zuen zure ustez Jon Azuak lau urte hauetan ez zirela transferentzia gehiagorik espero esan zuenean?

J.E. Horrekin esan nahi zutena beraien ustez PSE-rekin negoziatzen bada konpetentziak izango direla eta PSE edo PSOE-rekin negoziatzen ez bada ez direla izango da. Baina planteamendu okerra da. Konpetentziarik lortzen ez bada negoziatzia gaizki planteatzeagatik izango da, edo Estatuak eta Gasteizek interpretazioa ezberdinak dituztelako. Eta trasferentziak lortzeko modu bakarra Madrilekin interpretazio berdina

batera iristea da.

A. PSEren ezker handi bat osatzeko proiektuak aurrera jarraitzen du. EEren kongresuan errenobatzailerik irabaziegin dute, burbilketa erreztuko al du horiek?

J.E. Errenobatzailerik esandakoak aurrera eramaten badira Euskadiko Ezkerra eta PSE ez dakit noiz baina azken batean bide berdinean aurkituko dira. EEk erabaki berri dituenak azkeneraino eramaten badira, toki berera eramaten gaitu bi alderdiak. Bertako, hemengo kontuek, konpetentziak edo, besterik ez gintuzke ezberdinduko. Mundu ideologiko berean gaude une honetan.

A. EEko kongresuak erabaki duena eta gero zer alda daiteke Gobernu nazionalistatzat jo duzuen horretan?

J.E. Beharbada EAjri ez zitzaion gehiegirik gustatuko EEen gertatu dena. Bi politika

ezberdin zeuden eta azken batean irabazi duena, politika abertzaleasunetik kanpora egin nahi dutenen testia da. Baina gertatutakoak EE eta PSEren arteko harremanak hobetuko ditu eta agian Gobernuaren barruan ezker alderdi izaera azaltzea behartuko du EE eta gobernuakideen arteko harremanak okertuko du beharbada.

A. Bizi dugun egoerak ez ote ditu azken lau urtetakoa lorpenak zalaniz jarriko?

J.E. Nik uste ez dela hori kolokan jarriko, Aizurri Eneako hitzarmenean dau den inork ez duelako kolokan jarriko.

A. Egongo diren gatazka guztien artean, hitzarmena hori zer izango da, hain sakratua?

J.E. Bai, nik uste baietz.

B.Artola.

Insumisioari buruzko mahai ingurua gazte erakundeekin

Denak soldaduzkaren aurka, bakoitza bere aldetik

Ritxi (KEM edo MOC) Joseba (Jarrai) Iñaki (Kakitzat) eta Koldo Auge elkartu ditugu mahai baten inguruan. Baiezkoa eman arren EGiko gonbidatuak ezin izan zuen etorri. Insumisioa, desertzioa eta hauei dagozkien gai ezberdinei buruz hitz egin digute. Ez dugu inor zirikatu behar izan, beraiek eraman dute eztabaida, lehenengo biek batez ere.

ARGIA: Gauza asko dira insumisioaz argitu daitezkeenak, baina bakoitzak zein helburu du insumisioarekin?

RITXI: Guk planteatzen duguna noizbait bizimodu bakezale batetara heltzea da, badakigulako ejerzito guztiak zapaltzaileak direla eta hortik kanpoko bizitza nahi dugulako. Gainera ez dugu nahi arazo zehatz bati erantzun, baizik gizarteak kontzientzia bat har dezala, batez ere bizitza militarren aurrean. Horregatik da gure ustez emakumeek ere parte hartu behar dutela borroka honetan, antimilitarismoa gizartearen borroka bait da. Eta berdin zaharrekin. Baina garbi adierazi nahi dut gure helburua gizartearen eta legegaren kontzientzia aldatzea

dela, ez soilik pertsonen jarrerara aldatzea. Eta hasi gara hori piskanaka lortzen. Guk uste insumisioa oso inportatentea dela, baina ez soilik antimilitarismoan, baizik inposatzen zaizkigun gauzen aurrean. Estatu mailan bultzatzen dugun jarrera hau, insumisioarena, jendearen borroka aktiboaren lekukoa da, konforme ez dagoenaren aurrean egin beharrekoa.

JOSEBA. Nik uste gure artean badaudela ezberdintasunak. Guk Gora Euskadi Askatuta! esatean antimilitarismoa hor barruan ikusten dugula ulertu behar da. Aurrera daramagun borroka orokoraren barruan antimilitarismoa ere beste puntu bat da.

ARGIA. Antimilitarismoa

moaz hitz egiten duzue-nean, zer borrokatzen duzue, soldaduzkara ez joateaz gain egoera hori sortzen duen egitura edo status quo-a ere bai?

DENAK. Bai.

RITXI. Bai eta nik uste gainera jendea hortaz jabetu dela, ez garela soldaduzkaren aurkako talde bat soilik, bizitza antimilitarista bat planteatzen duen taldea garela. Eredu batzuen aldaketa da helburua, bizitza pazifista bat da gure eredua eta orain egin behar duguna urratsez urrats hori lortzea da.

JOSEBA. Baina nik ez dut uste KEMek benetan halako borrokarik planteatzen duenik, eta ez Kakitzatek ere. Dena den guri dagokigunez gure borroka sintesi

batean ikusten dugu. Euskal Herrian bizi garenok askatasun nazionala behar dugula uste dugu lehenik, horren bitartez botere politikoaren bitartez, gure bizitza, eredua, planifikatzeko aukera halaxe izango dugulako.

Gainera aipatu nahiko nuke guk Gora Euskadi Askatuta oihukatzen dugunean ere, horren baitan badagoela antimilitarismoa. Beste gauza bat da gaur egun borroka armatua zilegi dela pentsatzea. Gainera oraingoz euskal armada herritarra defendatzen badugu ere, defentsa sistema ez militarra aztertzen ari gara eta aukera honetan oso interesaturik gaude. Esan dezaket laster asanblada bat egingo dugula eta hau, ejerzitoarena aztertuko dugula.

IÑAKI. Kakitzaten kasu konkretuan, gu erakunde plurala gara eta zenbait aspektutan ez dugu linea konkreturik, pluraltasuna dela eta esan nahi dut. Gure borroka antimilitarismoa den arren, baditugu beste

Ezkerretik eskuinera; Iñaki, Ritxi, Koldo eta Joseba, hitz egiten.

lako kontsideraziorik. Lehenik gure markoa Euskal Herri da eta Euskadik bere subiranotasun nazionalerako eskubidea duela onartzen dugu. Bestalde gure borroka konkretua da, baina beste borroka orokorretan sartua dagoela ikusten dugu noski. Biolentziaren arazo konkretua, bere horretan uzten dugu, onartzen dutenei eta ez dutenei atek itxi gabe.

ARGIA. *Baina pazifismoa zertan konkretatzen duzue borroka orokor horretan?*

RITXI. KEM Euskal Herri mailan gauzarik inportanteenetarikoen artean abertzalea da. Orduan, horri erantzuteko bere oinarrietako bat Euskal Herri libre bat da. Gakoa horixe da, horretara nola iritsi, Jarraikoek planteatzen duten bezala bapateko borrokaz edo guk bezala, piskanaka. Gure helburua kontzientziazioa da, gizartearen jarrera antimili-

tarista batean sartzeko, ez soilik soldaduzka kentzeko baizik erakunde militarren ganako erretxazoa ezartzeko.

Eta borroka armatuaren zilegitasunaz oraingoz behintzat ez dugu onartzen militar edo armekin inolako erlaziorik.

KOLDO. Nik antimilitarismoa eta pazifismoa ezberdindu egingo nituzke. Nahiko ezberdinak dira militarismoa eta biolentzia. Lehena, arazoak konpontzeko, beti, armen bidez ekitea litzateke, ez besterik. Biolentziaren adibide garbia Espainiako Gerra Zibilean Euskal Gudarostea litzateke. Azken finean, zibil batzuk, beste erremediorik gabe armak hartuta. Beraz argitu beharko litzateke ea bakoitzak zer ulertzen duen antimilitarismoa eta pazifismoa defendatzen dituela esaten duenean. Ghandirena agian?

RITXI. Gu ejerzito guz-

tien aurka gaude (eta lehen Josebak esan duena sorpresa handia izan da niretzat eta pozten naiz). Eta hori lortzeko modua insumisioa da guretzat. Ikusiko bagenu hori lortzeko beste biderik ez dagoela, borroka armatua orduan eztabaidagai litzateke. Baina oraingoz ez.

KOLDO. Baina ejerzitoa deusezteko ala Estatua ere deusezteko modua da hori?

RITXI. Biak.

JOSEBA. Nik uste azken finean azterketa kontua dela gakoa. Egiten den azterketaren arabera bide bat edo bestea hartzen da. Ikusten duzuen kontraesan handiena ejerzitoarena bada, zuen proposamena koherentea da. Baina aldiz, Euskal Herriko egoera ikusiz, guk egiten dugun azterketa ikusten badu jendeak, hori ez da noski kontraesan handiena.

RITXI. Nazio askatasuna onartzen dugu baina ez dugu onartuko nazio askatasunaren ondoren sortuko

den Euskal Herri militarizatua, eta beraz gure planteamendua egungo egoera orain aldatzea da. Ondoren estatuen banaketa, edo nazioen banaketa hori deusezteari ekingo diogu. Orduan nazio bat sortu.

JOSEBA. Baina oraindik ez diguzu argitzzen zein lehentasun duen nazio askapenak zuentzat. Beste era batera esanda, zuek egiten dituzuen plantemendu estrategikoetan, politikoetan, Euskal Herria berezia dela esan duzu, baina hemengo KEM eta Madrileko MOCen arteko ezberdintasunak zein dira proposamen horietan? Zuek azterketarako lehentasun marko bezala hartzen al duzue Euskal Herria?

RITXI. Bai.

JOSEBA. Barkatu, ez da hala. Ezin da Euskal Herria bizitza aldatzeko gure borroka, lehenik Estatuko gizabanako bakoitzaren kontzientzia aldatzearen arabera planteatu.

RITXI. Euskal Herriko KEM independentea da, gainera nola diozu hori gure estatutuetan abertzaleak garelako esaten dugunean?

JOSEBA. EAJk ere esaten du.

RITXI. EAJren jarrera ez da bera.

JOSEBA. Lehentasun bezala askatasun nazionala dago hemen.

RITXI. Baina zein baldintzapean?

JOSEBA. Gizarte berri bat eraikitzea.

RITXI. Eta bihar Euskal Herri berri bat ejerzito berri batez.

JOSEBA. Hori ez dago erabakita, baietza edo ezetza gero erabakiko da. Zergatik aurreratu oraindik erabaki gabe dagoen zer-baitetara? Mamua azaltzen duzue, hor atzean mamua.

RITXI. Nazio berria errealtate berriaren arabera sortuko dugu.

JOSEBA. Ni ez nago zuek mundu guztia kontzientziatu arte zai egoteko prest gero nire herriaren askatasuna lortzeko. Nik nire herriaren askatasuna zuek hori lortu baino lehen eskuratu nahi dut.

KOLDO. Nik esan nahi nuke MOCen barruan berez estrategia estatalista ez dela benetan hala, badela halako zer-bait baina sektore bat erabat aurkakoa da gaur egun.

ARGIA. Baina gaur egun ez al da jendearen ghibien goa antimilitarista?

RITXI. Kontzientzia zabaltzen ari da.

KOLDO. Baina oraindik gehiengo ez.

ARGIA. Zerk ez du posible egiten zuek guztiok borroka honetan batera joatea?

JOSEBA. Guk proposamen bat egin genuen horretarako. Kakitzatek herrialdekako funtzionamendua duenez, erantzun ezberdina eman zuen baina KEMek ezetza. Gai teorikoak argitzen ez ziren artean, ezetz.

RITXI. Nik uste manifestazio eta ekintzetan bateratasuna gertatzen dela...

JOSEBA. Gezurra. HBri zuen aurkezpenetara ez joateko esaten diozue.

RITXI. Beno maila batean. HBk protesta bere ekintza politikotara bideratu du sarritan. Baina gure ekintzetan Jarrai, KEM, Ka-

saiatzen gara.

KOLDO. Nire ustez KEMek egitura nahiko definitua dauka eta bera izan zenez mundu hau landu zuen lehena, orain nahiko itxia da.

JOSEBA. Zatiketak jarraitzea mugimendua ahultzea dakar. Bizitza guztian sektariorat jo gaituzten beraien dira orain batasuna lortzeko aukerarik eskaintzen ez dutenak.

RITXI. Baina ulertu behar duzue orain arteko guztia ahaztea nahiko zaila dela. Gero gainera KEM eta Kkitzaten artean ere arazo pertsonal batzuk gertatu dira...

KOLDO. Ez dira izan pertsonalak, sektorialak baizik.

IÑAKI. Pertsonalak balira pertsonen artean geratuko lirateke.

RITXI. Josebak argitu behar du ea Jarraik gerora gizarte antimilitarista bat nahi duen ala ez.

JOSEBA. Noski baietz.

RITXI. Baina soldaduzkarik gabekoa?

JOSEBA. Subiranotasuna kolokan balego eta beste biderik ez balego, berriz armak hartu behar...

RITXI. Baina Euskal Herria subiranoa balitz?

JOSEBA. Orduan noski ez litzateke ejerzitorik beharko.

ARGIA. Dena dela lehen egindako galderari erantzuniozue.

RITXI. Batasunaren ezberdintasuna medioetan eta helburuaren kalitatean dago. Jarraik edo mugimendu horrek daraman borroka medio batzutan oinarritzen da eta oraingo ez gaude ados. Bestalde guk lortu nahi dugunaren hazia orain

erein nahi dugu. Kontzientzia orain indartu nahi dugu.

JOSEBA. Zuek gurekin muga teorikoak dituzue, baina ez EAJrekin.

RITXI. Batasun hori bultzatzen duen jendearen arabera kalitate ezberdina dago. Guk proposamen horren iturriari jarri dizkiogu trabak, ez proposamenari.

JOSEBA. Azken finean gertatzen dena da KEM mugida honetan zuzendaritza politikoa galtzeko beldur dela.

RITXI. KEMek ez du zuzendaritza politikorik.

JOSEBA. Esaten ari zarenaz damutu egingo zara agian...

RITXI. Nik hau pertsonalki diot; KEM HBren proposamenen alde agertzen bada, erabat sektoriala bihurtuko da. Gizarteak ez luke HB eta KEMen artean ezberdinduko.

JOSEBA. Baina guk ez diogu hori. Hor dago Europako Parlamentuan gertatu zena; EAJren bitartez aurkeztu zuela KEMek bere proposamena.

RITXI. Beno bai, hor, pertsonalki, hutsegite bat dago, bien aldetik.

ARGIA. Alderdi politikoaren laguntza edo onepena beharrezkoa al da borroka hau aurrera ateratzeko?

RITXI. Beharrezkoa da.

KOLDO. Baina ez hala beharrezkoa.

RITXI. Laguntza handia litzateke, baina mugimenduaren sorrerak gizartearen egon behar du. Sujetuak ez dira alderdi politikoak izan behar.

IÑAKI. Nik esango nuke orain arte ez direla mugimenduaren alde agertu. Eta honaino iritsi gara.

B. Artola

E Z P A L A K

■ AMEDO ETA GONZALEZ EPAIKETA BEREAN

ESPAINIAKO Audientzia Nazionalak «Amedo Kasuan» deklaratu dezatela eskatu die Felipe Gonzalez, Jose Luis Corcuera eta Jose Barrionuevori. Espainiako gobernuak lehendakariak errespetoa adierazi dio erabaki honi. Bestalde EE, EA eta IU alderdiek pertsonalki, eta ez idatziz, deklaratu dezatela eskatu die Presidentea eta ministroei.

■ AUTODETERMINAZIOA, ESIJITUKO EZ

EUSKARIAK prentsaurreko batean kaleratu duenez Euskadiko Ezkerra eta Eusko Alderdi Jeltzalearekin izan dituzten bileretan alderdi hauek ez dute Autodeterminazio eskubidea esijitzeko borondaterik agertu. Honekin batera, herri iniziatibei espresibidea mozten dieten Istituzioek izaera demokratikorik ez omen dutela esan zuten Euskariako kideek.

■ MIARRITZEN DIMISIOA NAGUSI

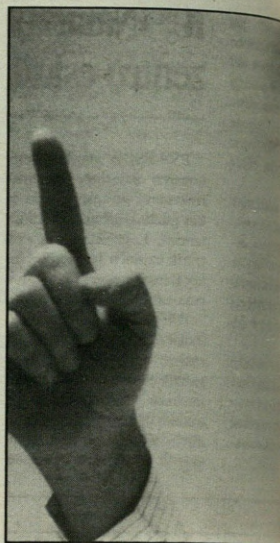
MIARRITZEKO alkate edo auzapeza sostengatzen zuten hamasei zinegotzik dimisioa aurkeztu dute. RPR alderdi politikoko alkate den Bernard Mariek Didier Borotra buru duen UDF alderdiak konfidantza kendu zion duela bi hilabete pasa, krisia kaleratuz. Orain hauteskundeak aurreratuko dira, apirilera ziurrenik.

■ GOSE GREBA AUTOBIDEAN

IRUZRTZUN-Andoain autobidearen inguruan sortu den iskanbila dela eta zenbait lagunek gose greba bati ekin diote «elkarrizketaren alde». Gose greba mugagabekoa izango dela kaleratu dute ekintza honi hasiera eman diotenen Tolosan eta Andoainen.

■ GRAPOKOEK, EZ BAINA GERO BAI

URTEBETE luzez gose greba bat egin duten Grapo eta PCE(r)ko kideak gose greban jarraitzen dutela onartu egin du Espainiako gobernuak, hauetariko zenbait kidek protesta ekintza bertan behera uzten ari direla aipatu duenean Barne Ministroari.

«Autobidean bakarra da arazoa: norik agintzen duen».

Anjel Larrañaga.
Egunkaria, 1991-2-15

«Buesak espainolismoa bultzatu nahi du Araban».

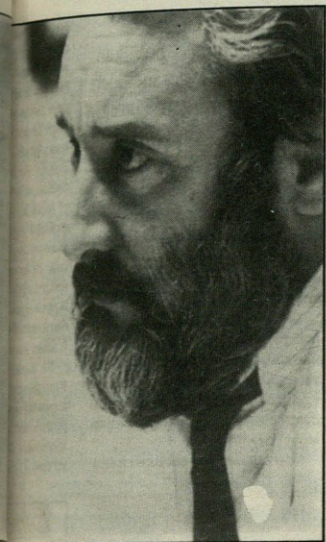
Alberto Ansola.
Egin, 1991-2-14

«Europar errekonozituta daitezela herri eskubideak».

Jose Maria Setien.
Deia, 1991-2-15

G O R D E T Z E K O A K

«Nafarroan UPN eta PPk bat egitea proposatzen dut».

Jaime Ignacio del Burgo.
Navarra Hoy, 1991-I-12

«ETari ultimatum batzer dezala eskatzen diogu, horrekin batera obrak geratzen badira eta gaiak eztabaidatzeko kontsentsu mahai bat osatzen bada».

Herri Batasuna.
Egin, 1991-I-11

«Gardentasun handiagoarekin egindako obrarik ez da izango».

Imanol Murua.
Diario Vasco, 1991-2-15

MALAGAKO AZENTUAZ POLIZIA KEZKATI

MALAGAKO hiriko espetxearen aurrean zegoen autoak eztanda egin eta gero, pertsona batek Malagako Cope irrati katera hots egin zuen. Deian, ekintza bere gain hartu eta ETako presoan sakabanaketaren alde zela aipatu zuen. Irratian une hartan grabadora edo erantzungailu automatikoa zegoen martxan eta orain, zinta poliziaren eskutan dago.

Espainiako polizia erabat txundituta utzi duena, deia burutu zuenak zuen azentu andaluza da. Komando Ibiltaria «frantsesez» osatua zegoela eta, oraingoan andaluz bat erakundearentzat lanean egoteak kezka handiak sortzen omen dizkio Estatuko segurtasunari. Batez ere Andaluzian bada.

GORORDOK ALDERDIA KEZKATU EGIN DU

JOSE Maria Gorordo Bilboko alkate izan denak zaletu asko ditu bere atzetik, eta bere alderdia den EAJk ongi asko daki hori. Orain maiatzean udal hauteskundeak datozela eta, alderdi jeltzalea beldur da Gorordok hautagai zerrenda bat aurkeztuko duenaz. 30 edo 40 mila botu eskuratzeko aukera kontutan hartzeko adina-koa dela pentsatzen du.

Oraingoz Gorordok alderdiko disziplina hautsi nahi ez duenez eta hautagai zerrenda bat ateratzea argi ez dagoenez, EAJk zein eskaintza egin zain dago, zerrenda pres-tatu bitartean.

Gerraren morroi

BUNKER batean ziren ehundaka zibilien sarraskia izan zen segurki lehen-go asteen Golkoko gerratik heldu zitzaigun berririk inarrosagarriena. Baina —bestetan ez bezala— «helburuak bitartekoak justifikatzen ditu» eta gainera, sinistu gura duenarentzat, hura «jo puntu militarra» zen. Inarrosi zireneta-rik, ez ahotsik ez oihartzunik duten gure arteko bakezale asko —noski, Madrileko humorista batek txit egoki esan duenez, «bakezalerik gabe gerra askoz ere atseginagoa izango litzateke».

Beste notizia handia «bake proposamen» bat aitzinatzen zuen irakiar aginte militar gorenaren komunikatua zen. Iniziatiba horrek Bagdad-Teheran-Mosku arteko kontaktuetan izan

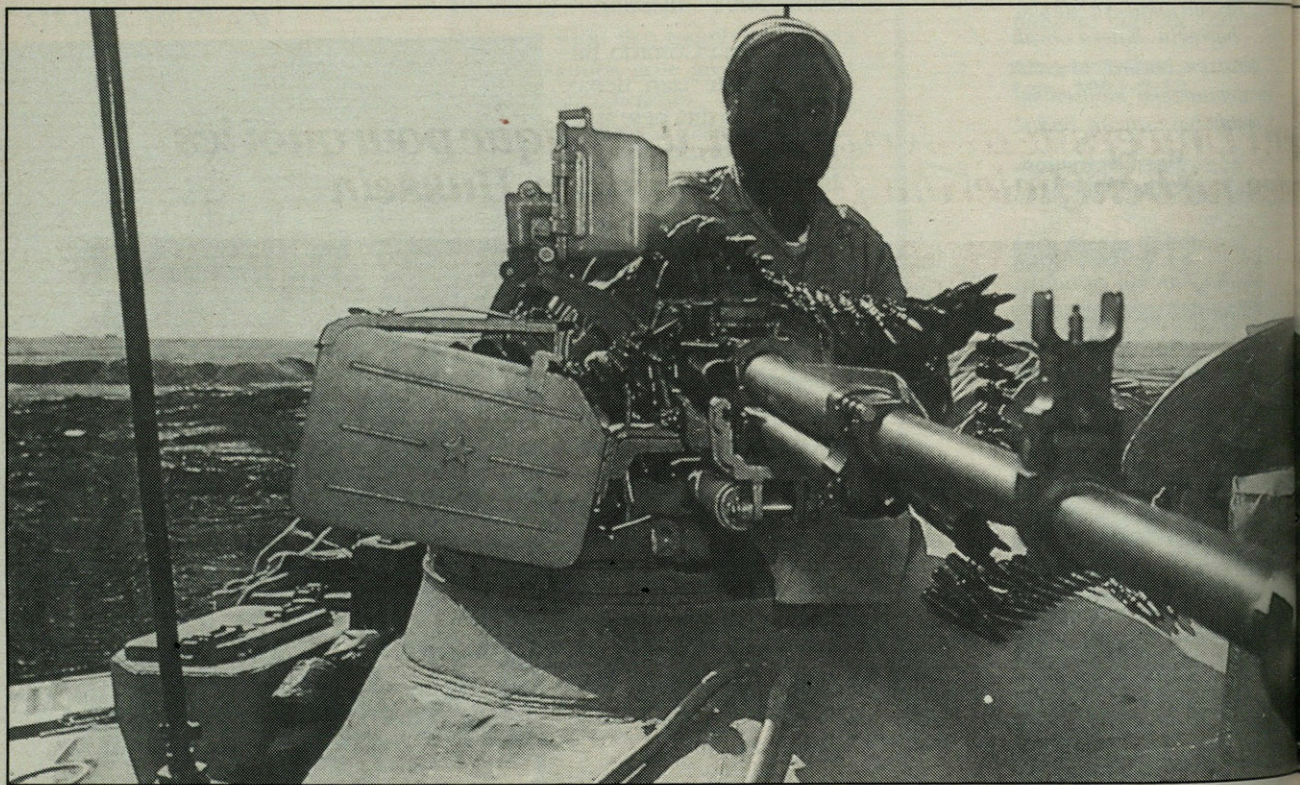
zuen bere prologoa.

Egun batzuk lehenago, Iranek plazaratu zuen berea: Irakek atzera egin zezan Kuwaitetik, eta atzera egin zezaten eskualdetik tropa multinazionalak. Iranek (egun berorietan Teheranen «Amerika hill» oihupean «milioika pertsona» manifestatu zela, esan zuen France-Pressek) bere baza jokatu nahi zuen. Izan ere, gerrak batera zein bestera jota ere, baduke zer irabazirik Estatu txiitak: eutsiz gero Husseinek, momentu zailenean eskua luzatu ziona izango da; ez badio eusten, Teheranek atzera karta txiita atera dezake.

Evgeni Primakov, Gorbaxoven gizona etorri zen hurrengo. Sovietarrek, ixilik eta makur ibiliagatik, badituzte eta beren heldulekuak, mespretxatu

behar ez direnak.

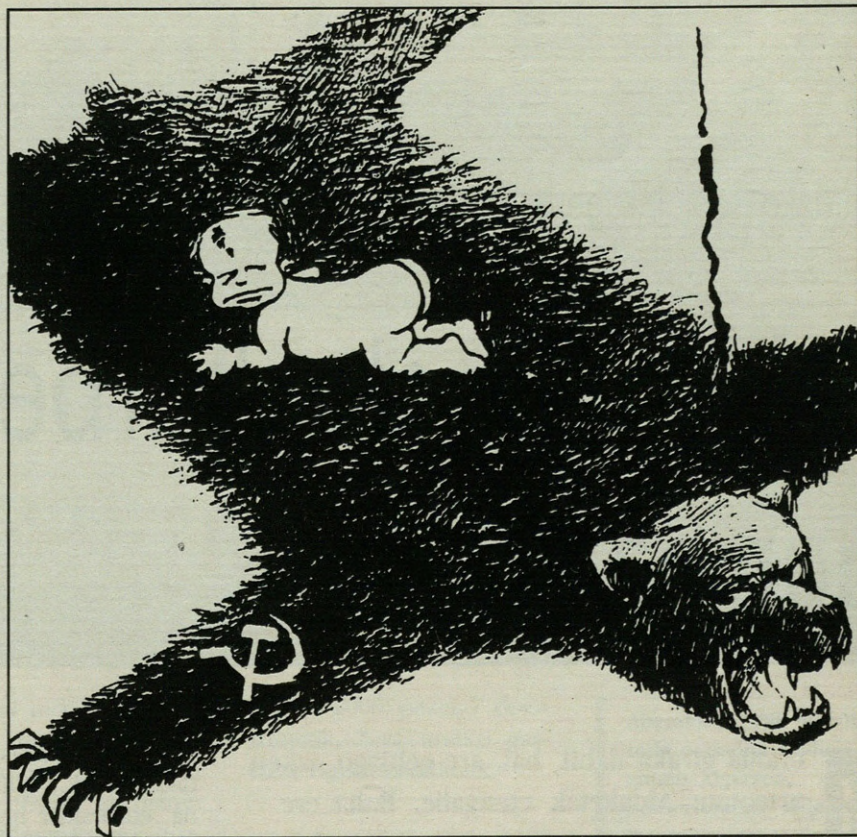
GERRAK dagoeneko «konpromezubatez amaitu beharko duela askoren segurantz berrestera zetorren, beraz, Bagdaden proposamen hura: Kuwaitetik aterako zirela. Jendeen eta burtsen zirrara-asaldaketa! Saddamen «maisu jokaldia» zatekeen: bere Armadak oraindik sobera kalte nozitu gabe agian, gainera arabiarren lider eztabaidagaitza gerta zitekeen. Efektu-kolpea eta gero etorri ziren baldintza ezagunak: «Israelek beretik...» Akabo. Errusia eta Irangoan ez ezik Europako beste hiriburu batzutan esperantza adierazpenak aditu baziren, laster asko salatu zuen Bushek «amarru bat» zela; gerra jarraituko zela. Horrela, Washingtonen

helburu inoiz ez aitortua behin ere baino gehiago dela, dirudi, Tel Avivek eta bestek beti argi-eta-garbi defendatu dutena: Saddam Hussein bera pikotara bidaltzea.

Lur-gerra hasitakoan, egun, ordu gutxitan jakingo da seguru aski tropa irakiarren gaitasuna eta morala uste baino sendoago ala ahulago diren. Orduan gerrak beste abiadura bat har dezake baina, luzatuko balitz, lastuko balitz, amerikarrak bonba nuklear «tak-tikoak» erabiltzera irits litezkeela-ta polemika sortu da polemikarako —hala ere— ate tipi bat zabalik uzten duen Estatu frantsesean. Mitterrandek arma ez-konbentzionalak inolaz ere erabiliko ez direna menturatu bait du, bera baino gerra-zaleago direnak gainera jauzi zaizkio. Permitigarria, hortaz...? Jakina baietz.

Europaren morrontzaren noraino-koa gerra «amaitu» eta segituan ikusiko da. Zenbaitek orain agintzen duten Ekialde Erdiko arazoei buruzko Nazioarteko Konferentzia, egingo ote da? EEBBen eskualde-plataforma, Israelek,

erradikaldu egin du bere jarrera: «Or-den Berri-an ez da negoziaketarik izango; eta, seguruenera —esan du Shamir-ek—, lurralde okupatueta-ko palestinarrak herbesteratu egingo dituzte. Europarren eskaera epel samarrek EEBBen borondateari fronte egin behar badiote, berriz, jokua «indar moral» (Bush) gehien dutenek eramango dute.

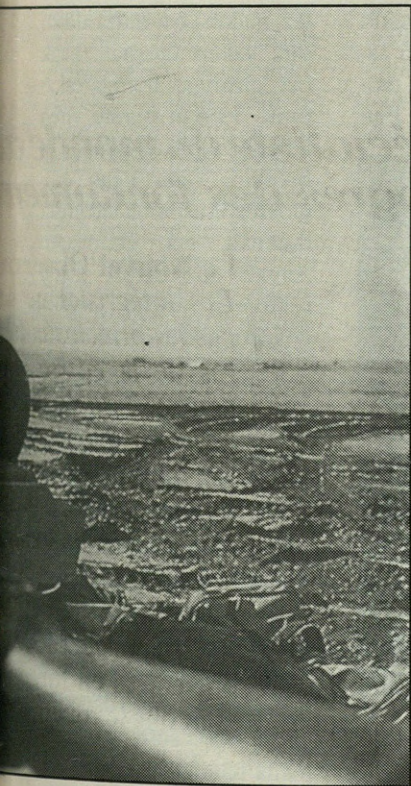
NAHIZ eta helikoptero militarretatik boikoterako deia eginez trakta ugari

**— Lur-gerra hasitakoan,
ordu gutxitan jakingo da
seguru aski tropa
irakiarren gaitasuna eta
moral a uste baino
sendoago ala ahulago
diren●**

barreiatu, lituanien %90ak baino gehiagok eman zuen, hilak 9 zituela, independentziaren aldeko botoa. Ez dago noski Moskuk emaitza garbi hori ezagutuko duen itxaropenik, eta Jo-zuas Tumelis, Sajudis erakunde independentizalearen presidenteak esan duenez, «*daraman politika daramala, edozer gauza espero daiteke Moskutik*»: areagoko interbentzio militarra, adibidez.

Gorbatxovek martxoaren 17rako lurraren propietateaz eta Estatuaren batasunaz antolatu duen erreferenduari boikota egingo diote, beren alde-tik, Baltikokoek. Oso une inportantea izango da hori perestroikaren ibilbide gatazkatsuan. «*Emaitza aldekoa bada* —esan du Anatoli Sobtxak, Leningradoko alkateak— *Gorbatxov indartuta aterako da, baina Errepublikak go-gorrigo egingo diote; kontrakoa bada berriz, presidenteak aldegin beharko du*».

Pablo Sastre

Gatazka sozialak gero eta indar handiagoz Aljerian

Arabiera eta berberiera aurrez aurre

Mundua giraka dabil, bai, are gehiago azken urteotan. Aldaketak etengabe. Baita ere Aljerian. FLNren erresuma izan zenak une gatazkatsuak bizi ditu, laizismoak eta integrismo islamiarrak egin dute topo eta emaitzak argi ikusteke oraindik. Printzipioz, bederen hizkuntz borroka. Arabiera berberiera zanpatu nahian.

UNE gatazkatsuak bizi ditu Aljeriak. Islamiar herria da, eta irakiar herri erasotutarekin bere elkartasunik zabalena erakuten ari zaio azken asteotan. Integrismoaren hazkundeak badu zerikusirik du irakiarrekin elkartasun hori adierazi asmoz antolatu izan diren mobilizazio erraldoiekin. Bai-

na, dudarik ez, gainontzeko sektoreak ere indartsuak eta gero eta antolatuagoak baita ere parte hartu dute aipaturiko elkartasun ekitaldietan.

Aljerian, mundu osoan lez, makina bat gauza aldatu dira azken urteotan, baita bat, gizarteak horrela eskaturik, 1988an burutu ziren lehenbiziko hauteskunde libreakin. Gaur egun erligioaren ikuspuntu integrista dutenak eta gizartearen zentzu aurrerakoia duten sektoreen arteko gatazka gogorra gertatzen ari da.

Arabiera nagusitu nahian

Aljeriaren etorkizuna dago jokoan eta etorkizun horretarantzko lehenbiziko ziztadak hasiak dira dagoeneko. Hizkuntza dugu une hauetan bero-bero dagerien gaia eta enfrontamendu maila handiak iragarri litezke berori dela eta.

Azken hiruzpalau urteetan izugarritzko indarra hartu du FIS mugimendu islamiar integristak eta erabat baldintzatu du Aljeriaren ohizko bizimodua.

FLN alderdi bakarra eta «baazista»-ren (nazio arabiar handiaren aldekoa) gidaritzapean, 1970kadaren hasieratik Aljeriak gero eta arabizazio prozesu sakonagoa ezagutu du. Houari Boumèdiene lehendakari ohia izan zen prozesu honi ekin ziona eta goi mailako administrazio ekonomiko eta teknikoa salbu, gainontzeko eramu guztietan sustatua dago jada. Hizkuntzaren eremuan gauzatzen ari da egun prozesua.

Hiru hizkuntza elkarrekin bizi dira gaur egun, arabiera, berebierera eta frantsesa. Aipatutako arabizazio prozesu horren azken emaitza hizkuntza ofizial bakar bat eduki nahi izatea da, arabiera alegia. FLNk alderdi bakarren garaietarako sortutako Batzarre Nazionalak onartua du dagoeneko —iragan berri den abenduaren 26an— arabiarra bakarrik ofizialdu eta beste hizkuntza biak baztertzeko legea. Dударik ez, horretan eragin handia izan dute FIS (Salbazio Fronte

Islamiarra) mogimendu integristak. Legea 36 artikuloz osaturik dago eta berorren arabera 1992ko uztailaren 5erako administrazio guztiak arabiera hutsean funtzionatu beharko du. Hala, 1997rako unibertsitate guztia. Gaur egun, lehen mailako irakaskuntzan (sei milioi ikasle) arabiera bakarrik erabiltzen da. Elebidunak diren salbuespen gutxi batzuekin berdin bigarren mailako irakaskuntzan.

Dokumentu bat arabieraz betetzen ez duenak zigorgorak jasan ditzake gainera: 1000tik 5000 dinarrera (500-2.500 libera edo

9.000-45.000 pezeta) doan izunetik, bost urteko gartzela zigorrerainokoak.

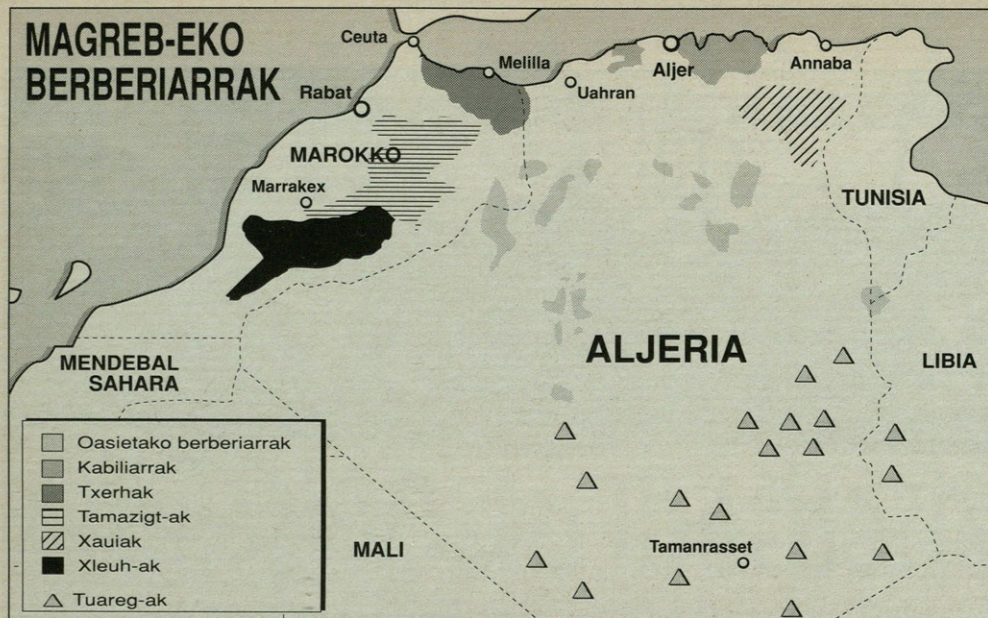
Bereberren erantzuna

Bereberrak populazioaren %25a osatzen dute eta indar handiz erantzun diote enbatarari. Kabyleko erregioan biltzen dira batik bat, mundu islamiarrari hasieratik laizisismoaz eutsi dion erregioa alegia. Berberiar indarraren isladarik harrigarriena abenduaren 27an Ait Ahmed buru duen FFSk (Indar Sozialisten Frontea) legearen aurka protestatzeko bildu zituen 500.000 pertsonak. 1988tik Aljerian ikusitako manifestaldirik handiena: «bereberiar kulturaren defentsan eta sasi arabizazioaren aurka» eta aldi berean «intolerantzia politiko eta erligiosoaren aurka». Iraultzaren buru nabarmenatarikoa izan zen Ait Ahmed FFSko buruzagiaren esanetan (berak sortu zuen alderdia 1963an,

Abenduan FFSk 500.000 mila pertsona bildu zituen Algerren, berberieraren alde eta integrismoaren aurka. 1988tik ezagutzen zen manifestaldirik handiena.

Arabiera hizkuntza ofizial bakarra bezala arautzen duen legea onartu zuen Aljeriako Biltzarre Orokorrak abenduan ●

MAGREB-EKO BERBERIARRAK

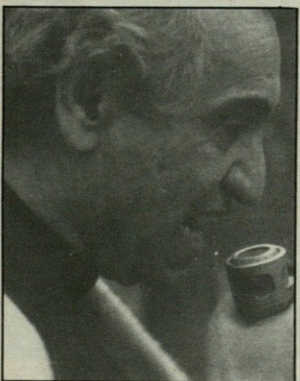

FLNtik atera ondoren) finen Aljeria anaikoi eta gizakoiago baten alde eta FSIren erasoei aurre egiteko. «Eskubideak izateko eskubideagatik bain zuzen», gaineratu zuen berak.

Arabieraren ofizialtasun bakarra arautzen duen le-

Abassi Madani (FIS).

Aït Ahmed (FFS).

geak Aljerian erabat sustraituta dauden bi hizkuntzaren aurka egiteko sortuak dira. Bere testua zuzenki dago egina frantsesaren aurka, baina biata ere bertako hizkuntzen aurka, Bereberraren aurka. FFSk bereberiera hizkuntza nazionala izandatzeara proposatzen du. Aït Ahmenek argi asko azaltzen du bereberren eta estatuko sektore aurrerazaleen eritzia: «Guk ez dugu arabiera atzeratu bat nahi, arabiera moderno bat baizik. Hizkuntzaren arazoa oinarri demokratikoen burua da eta horrexegatik da FFSren une bonetako gorengo errebindikazioa. Bakoi-tzak nahi duen hizkuntzan mintzatu behar du, arabieraz, frantsesez ala tamazigh-ieraz (bereberie-ra)».

Arabiera klasikoa eta kalekoa

Arabizazioa sustraitu egin da Aljeriarren artean, baina ze eratako arabiera? Populazioaren gehiengoak kaleko arabiera hitzegiten du baina ez du inolaz ere ulertzen arabiera klasikoa. Oza-ozta uler dezakete pan-

kartek daramazkiten testuak, eta telebistako aurkezleen hizkera sartzen den lekutik ateratzen zaie. Orduan, nahiago dute frantsesezko zerbati irakurtzea eta Frantziako telebista kanalen bat sakatzea. Oraindik ere indar aurrerakoi gehientsuenak beren argiltalpenak —egunkari eta abar— frantsesez ere ateratzen dituzte. Telebista ikusi eta irakurtzea frantsesez errazagoa egiten zaie, eskura dituzte biak eta horrek oztopatu egiten du arabiar klasikoaren mamitzea. Bereberren ustez, hizkuntzak ez dira dekretoz inposatzen eta beraien ondo plangintzatutako prozesu luze baten ondorioz finkatu behariko litzateke arabiera klasikoa. Hori bai, beti ere beste hizkuntzak errespetatuz. FSIren eragina eta presioen emaitza da borroka hau, Aljeriko populazioan gertatzen ari diren gehientsuenak lege, indar aurrerakoen ustez. FSIk urrea agindu zien bere hautesleei, baina poterera helduz gero Aljeriaren egungo egoera ekonomikoa kontutan hartuz gero, bilatu beharko luke seguru asko aitzaki frango aginduak zirela eta.

FLN oso ahulduta ageri da

Berberiarrak Magreb osoan daude finkaturik. Berez, haiek dira bertakoak, nahiz eta gero arabiar zibilizazioarekin nahastu ziren.

alderdi eta mogimendu politiko berrien aurrean. Maiatzean burutuko dira Batzarre Nazionalerako hauteskundera eta dagokoneko indar politikoak beren joko eta estrategiak prestatzen dihardute. Nork pentsa zezakeen hori duela hiru urte?

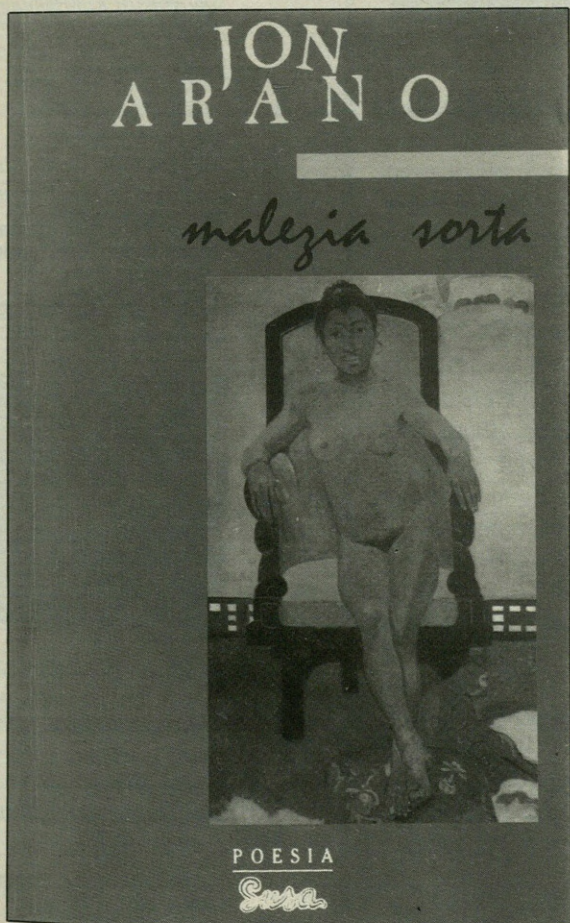
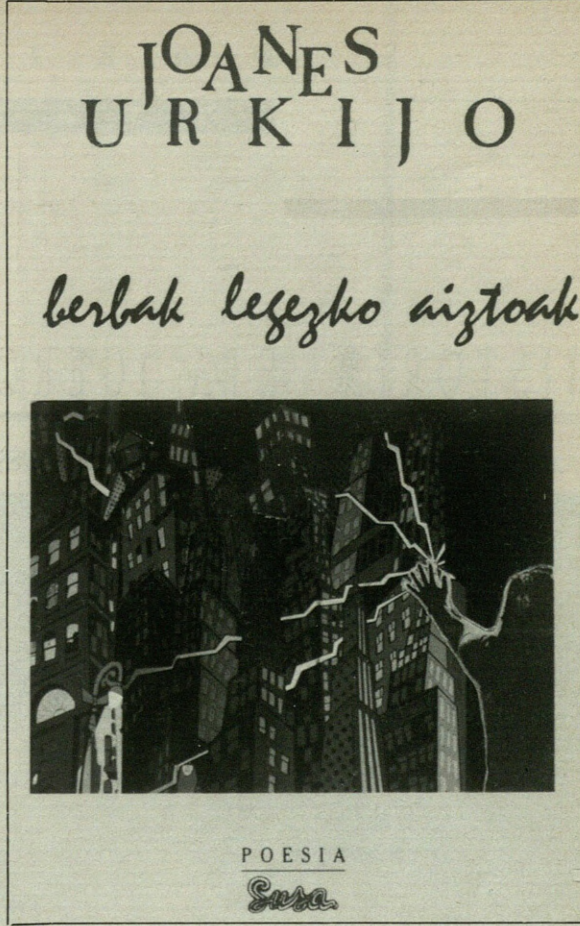
Ikus ditzagun, bada, eremu politiko horrek eskaintzen duena. FFS 1963an sortu zuen Aït Ahmed buruzagi historikoak; batik bat Kabylia eta europaratutako (Frantziara batik bat) emigranteengan du indarra. Ahmed Ben Bellaren MDA (Aljeriaren Demokrazioaren Aldeko Mogimendua). Lehen klandestinitatean izandako alderdi komunista, orain PAGS (Abanguardia sozialistare Alderdia), oraintsu, abenduan kongresua burutu duena. RCD (Demokrazia eta Kulturaren Aldeko Batzarrea) berebier kultur mogimendutik sortutakoa. Eta, azkenik, FIS, talde eta erakunde erlijiosoak osaturikoa.

Lehia latza da jadanik Aljerian eta ez bide du baretzera egingo duenik. Aldrebes. FISek agertu zuen bere indarra, eta Golkoko gerra dela eta berriro erakutsi du Aljerian integritismoak duen indarra. FFSk beste horrebesta erakutsi du. Arabierak ala Bereberierak, nork irabaziko du? Laizisismoak ala integritismoak?

Xabier L etona

Joanes URKIJU. BERBAK LEGEZKO AIZTOAK. Poesia.

L I T E R A T U R A

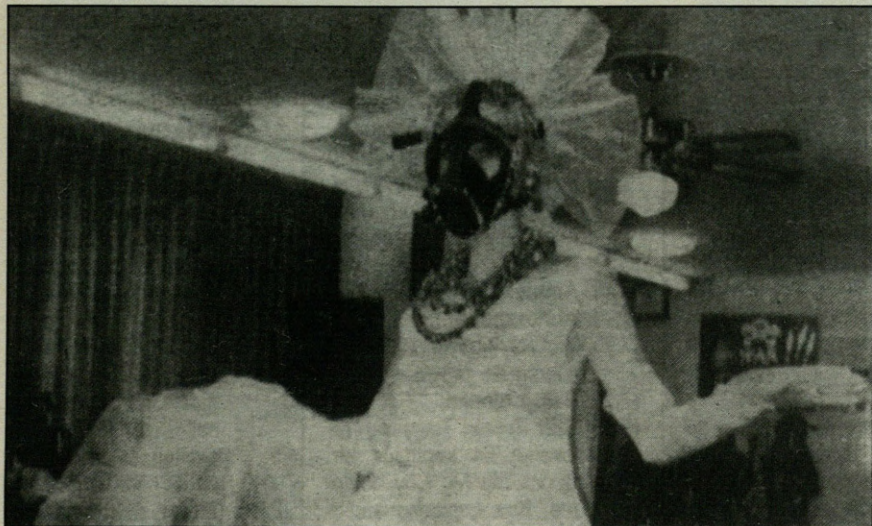
BESTELAKO HITZAK

Susa

Helbidea:
Industrialdea
1-2 pabilioiak
Lasarte-Oria

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia. F. Fukuyama, 1989

■ GERRA ETA EZKONTZAK

GERRAK ez ditu ezkontzak geldierazten. Peter Steanson britainiarrak telebistaz eskatu zion eskua bere emazteari Golkotik bertatik. Lekukoek diotenez emaztegaiak, «hunkiturik» eta eskuak aurpegian zituelarik, baietza eman zion pozez. *«Irrikitan nago itzuli dadin eta gauza bera aurrez aurrez esan diezadan»*. Israeldarrak jantzi modeloek bitartean, gasaren aurkako maskara daramaten eztaijantziak erakusten dituzte euren agertaldietan. Bada ez bada denetarik proba behar.

■ ABADE FALTAN GOLKOAN

ELIZA kexu da azken hamarkadetan gero eta abade gutxiago dagoelako eta. Amerikarrak ere kexu dira Golkon apaiz gutxi daudelako, areago jendeak heriotza gertutik ikusten duenean, *«personak orduan jotzen bait*

du gebiago jaungoikoarengana». Apaiz bakoitzeko 1.500 soldadu dau-de. 500 apaiz protestante bidali ziren eta soldadu protestanteak bakarrik 300.000 dira. Ala eta Yhave aurrez aurre?

■ GERRA DELA ETA TAXITIK KANPORA

TAXIAN jarri patxadaz eta *«Espronce - da kalera, mesedez»*. *«Bai, oraintxe —dio taxistak— Aizu ba al duzu Golkoko gerraren azken berriei buruzko informaziorik?»* galdetzen dio bezeroari sartu ahala. *«Ez, ez dut»*. Taxista, jo ta sue Golkoaz hitzegin guran eta bezeroak aldiz gogorik ez hortaz iharduntzeko. Taxia gelditu bide erdian taxistak eta *«ez duzula eztabaidatzeko gogorik, eh? Alde taxi-setik, bada, alde oraintxe bertan!»*. Bertan utzi zuen bezeroa, ikasleek gerraren aurka burutzen zuten manifestazio batera zihoan kazetari bat alegia. Madrilen gertatu zen joan den astean.

E L E - M E L I E

«Hau aro iparramerikarra da. Estatu Batuek zer nahi eta horixe onartzen da, ez Segurtasun Kontseiluak nahi duena».

Sadam Hussein.

«Bat nator zurekin. Irtenebide hau ez da nire erabakia izan».

Javier Perez de Cuellar. Urtarrilaren 13k madatari biek izan zuten elkarrizketaren transkripzio zati batetik hartua.

«Aliatuek gerra nahi badute, onartu egingo dugu; baina nahi badute onartuko dugu hori ere, baina kolonialismoa eta estatubatuarrak alde batera utziz».

Saadun Hammadi, Irakeko lehen ministrordea.

O I H A R T Z U N A K

«TURKIAK KURDOAK ERASOTUKO DITU»

KURDISTANEKO Askapen Nazionalerako Fronteak (ERNK, Turkiako Kurdistaneko indar ezkertiarra) joan deneko astean salatu zuenez, Hego Kurdistan konkistatzeko bidea prestatzen ari da Ankarako Gobernua. Turkiak duen hipotesiaren arabera, gerra eta gero Irak estatu federala bihurtuko litzateke eta iparraldean, Kurdistanen, Turkiak «babestutako» bi eskualde federal sortuko lirateke: bata gutxiengo turkmeniarrentzat eta bestea kurduentzat». ERNK dioenez Ankarak kurduez hitzegitea debekatu du jadanik, eta hori hasiera besterik ez litzateke. «*Bi milioi hildako, armeniarren aurkako sarraskiak... Badakigu zer den turkoen babesa*», diote ERNKkoek.

«*SESB, Suitza, Alemania eta Canadako zenbait bankuk SESBeko ekonomia desestabilizatu asmoz 50 eta 100 rubloko billetez estaldu dute SESB. Horregatik utzi ziren balio gabe bilete horiek*».

Valentin Paulov, SESBeko lehen ministroa.

«*Dagoeneko hemen giza bizitzak bere balioa galdu du. Lege gabeko estatu batean bizi gara eta Gorbaxov ez da gai gu babesteko. Legalitatea berrezarriko duen erregimen bereziren baten bebarrean gaude*».

Interfront Letoniako sobietarzaleen fronteko lehendakaria.

«*Ez dago eta gainera ezin da egon EEBBetako arma nuklearrik Espainian. Exekutiboak erabat ziburta dezake hori*».

Narcis Serra, Espainiako Atzerri ministroa.

AFRIKAKO HEGOALDEAN EZ DUTE BAKEAREKIN ASMATZEN

ANGOLA eta Hegoafrikan izan dira bake ahaleginak azken boladan, baina oraingoz bederen ez dirudi aurrera egingo dutenik. Hegoafrikako zurien pozez, aspalditik ari dira borrokan Inkatha (zuluak) eta ANC (Afrikako Kongresu Nazionala, xoxhak). Urtarrilaren bukaeran talde bietako buruek «bake hitzarmena» sinatu bazuten ere, kaleak ez du konpromisoa jarraitu, eta dagoeneko hildako asko gertatzen ari da berririo talde bien arteko gatazkak direla eta. Angolan ere elkarriketetan ziharduten UNITA eta gobernua, baina elkarriketak hautsita geratu dira oraingoz UNITAK ekin dion ofentsiba berriarekin.

B-52 ABIOIAK ETENGABE ATERATZEN DIRA ESPAINIATIK

TORREJON eta Sevillako Morón de la fronteraatik ateratzen dira B-52ak Irak bonbartzatza, jakina denez. Azken aste hauetan Moronetik hiru orduero ateratzen ari dira abioi eskuadrilak, hiruna B-52 eta KC-135A abioi zizterna bat ateraldi bakoitzeko. Bestalde, Torrejonetik ateratzen diren abioiak erre-gaiatzeko «elikatzeko» Zaragozago olioduktutik egunero bi milioi tona tèrdi balditzen dira Torrejonere. Hau nahikoa ez denez, Somorrostroko Petronorretik egunero ateratzen dira Zaragozarantz 70 kamio-zisterna.

SANTA ISABEL KATOLIKOA?

Fernando Aragoikoa eta Isabel Castillakoa «Katoliko» izendatu zituen Elizak 1494ean.

Beste demasiakerien artean Espainiako juduak herbestera zitzen erregina beatifikatuko dute? Bostehun urte berantago Elizak egin beharreko hautuak bazterrak iñarrosi ditu.

SINISGAITZA «Isabel Katolikoa» izen-goiti ezagunago den Castillako Isabel beatifikatzeko prozesu batez heldu da Espainiako apezpikutzak Batikanora. Isabelen izena (1451-1504), Fernando bere senarrarenarekin batean, «Espainia»-ko batasun penintsularrari ez ezik, Amerikako «Aurkikuntza»-ri lotuta gelditu da Historia liburuetan. Datorren urtean ospatuko da, hain zuzen ere, hots eta distira handiz «Konkista»-ren 500. urteurrena.

Cristobal Colonek Ameri-

karekin topo egin eta bertako bizilagunen hustirakuntza eta sarraskia hasi zuen urte ber hartan, 1492an, Isabelek juduak erresumatik kanporatzeko dekretua sinatu zuen. Dekretu edo —hebraieraz— *berem* (=eskomiku) honek, Inkisizioak hain maite zituen torturak eta hilketak lagun zituelarik, guxtienez 150.000 juduk alde egin zezaten eragin zuen: izan ere, «konbertitzea» (*converso* edo *marrano* izatea) onartu ez zutenak.

Urte berean topatu zuen Colonek Amerika eta sinatu zuen «herem»a Isabelek

Beste berrehunen bat mila Espainian geldituko zen, nahiz ez oso bizimodu erosorik eraman ahal izan, handik aurrera ere «joku bikoitza» egiteaz (azpitik euren erriroak mantentzeaz-eta) susmagarri izan ziren eta.

Kalkulu batzuek gorago

jotzen dute; Pierre Chau-nu-k, adibidez, 50.000 konbertitu baziren, 90.000 juduk Ekialde Erdira, 90.000 Italiara, beste 90.000 Iparraldeko Europara, 30.000 Magrebera eta beste 30.000k Frantziara ihes egin zutela dio.

Historian gauzak zein bere tokian uztearren, esan beharra dago Frantzia hiru aldiz —1182, 1306 eta 1394— eta Ingalaterran biz —1206 eta 1290— juduak atzerriatu egin zituztela, eta orobat egin zutela Portuga-

len, espainiarren etsenpluz, 1496an.

«Demonio baten itxura»

z da aurreneko aldia horrelako eskaerarik heldu dela Batikanora. Francoren denboran ere, behin edo behin egin omen zen horrelako saiorik —hala nola, 1974ean, Batikanok ordea segituan blokeatu zuen. Honatx orain, iaz hobeto

Albert Harrosch, Baionako rabbiak:

«Espero dut ezetz!»

Komunitate juduen eritzia zuzenean jakitekotan Euskal Herrian dagoen rabbi bakarrarengana jo dugu. Baionako Adur eskuinaldeko sinagogan topatu dugu. Marokiarra sortzez, zortzi urte egin zituen Korsikan, hona 1989an heldu baino lehen.

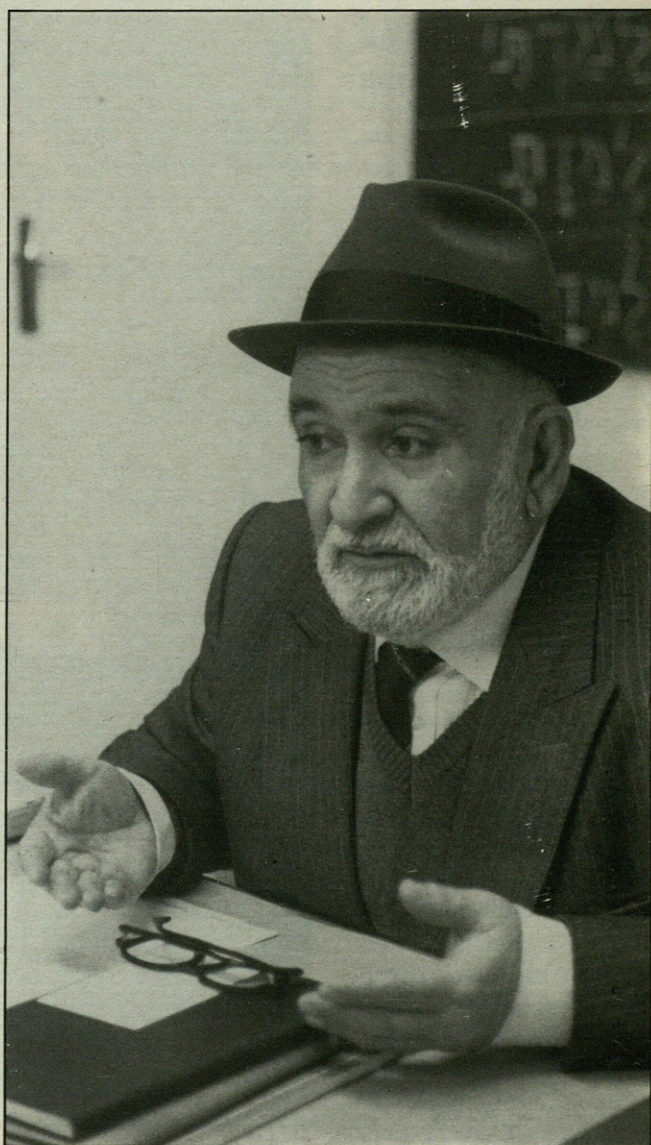
ARGIA: Nondik heldu da, zer dela eta egozketa dekretua?

A. HARROSCH: Historia luzea da. Jesus, dakizunez, judua zen. Pablo, Pedro ere juduak ziren, Bazkoa ospatzen zuten. Orduko juduek, erromar zirkoetako lehen martiri kristauak bezalaxe sufritzen zuten errepresioa. Poliziak erromarrak ziren, ez ginen gu! Ordea, Kristo hil eta handik 50-70 urtera, apostoluak hasi ziren, nahi baduzu, Europako herri guztietan presionatzen: erromarrak, galiarrak,

visigotuak piskanaka piskanaka kristautu egin ziren. Eta orduan, artzainak esanez gero: «Jesus juduek gurutzifikatu zuten», ardiek sinistu egiten zuten. Boniface VIII, 1492. hartan Aita Saindu zenak, gaizki esplikatzen ote zuten? Berak ote zuten bultzatu...?

A. Zein seinale utzi dute alde egindako haiek?

A.H. Hebraierazko *sefard* hitzak, Ekialdeko eta Afrika Iparraldeko juduak izendatzen dituenak, «Espainia» esan nahi du. Sefarditen adarra oso garrantzi handi-

Albert Harrosch, Marokoko «megorashim» adarreko judua.

Elio Toaff Rabbi Handia eta Juan Pablo IIa, Erroman.

koa da, Mediterraneo guztian. Marokkon ere bi judu adar dago: *megorashim*, espainiar haiengandik heldu direnak, eta *tochavim*, berebere direnak.

Anekdotak bat kontatu nahi duzue, hara: herbesteak Gasteiztik hona etorri eta denbora gutxira kolera epidemia bat izan zen hiri horretan eta, sendagileak juduak zirenez, gasteiztarrek hona jo zuten, laguntzaren eske. Juduek, bueno; baietz, baina baldintza batekin: kanposantua bere hartan utzi zedin. Bai eta utzi ere, gaur egundaino, ares-tian han izan ginen eta ikusi genuen.

A. Juan Pablo IIk, onartuko al du erreginareneko bea-tifikazioa?

A.H. Espero dut ezetz! Bi komunitateak, juduena eta katolikoena, hurbil arazi nahi dituen Aita Saindu batek, antisemitismoaren kontrako kanpainak egiten dituen, esan duena: «Bakearen oinarri ezinbestekoa norberaren kontzientziaren begirunea da», horrelako Aita Saindu batek ezin dio bere oneritza eskaini Isabeli.

Aurrera ateraez gero proposamena, Elizak —ez ba-

karrik Eliza kristauak— sinisgarritasuna galduko luke.

A. Erlijioak indarrean daudela ematen du.

A.H. Mende bukaera hau erlijiosoa izango da. Azken gerra europarra eta gero, materialismoa izugarri sartu da. Dena ikusi da: biolentzia; pornografia... Azke-

esateko, Valladolideko apezpikutzaren inizatibaz, eta Ipar zein Hego-Amerikako apezpiku batzuren laguntzaz, proposamena atzera «konjelagailu»-tik atzera. Anastasius Gutierrezek, Valladolideko Erromako ordezkarietarik: *«Isabel Historiako emakumerik bandienetakoa izan da. Lan gaitzak egin zituen kristautasuna zabal zedin planetan»*. Beatifikazioaren aldeko korrantearen pen-tsamentu arkaikoa Anastasiusen hitz gutxi horietan

— Komunitate juduen ustez Isabel «intolerantziaren sinboloa» da —

laburbil daiteke.

Munduan zehar judu komunitate askok gaitzetsita-ko berbak. Samuel Toledano, Espainiako judu komu-nitateetako Federakuntzako «buru»-arentzat, Isabel, beste ezer baino, «intolerantzia-ren sinboloa» da. Toleda-

A. Juduen artean ere...

A.H. Arabiarrek ezereztu nahi dituzten juduak ere bai. Palestinarrek beren lurra behar dute, eta juduek ere behar dute berena. Eta arazo hori ez dago potentzien baitan, ez NBEaren baitan, hebraitar eta arabiarren baitan dago: eseri behar dute, eta lasaian mintzatu.

Harrosch, Baionako sinagogan, bere atzean «cephertora», «Pentatoque»-ko hiru pergamo dituela.

nok dossierra aztertzen ari den Eliz-batzordeari «*betirako itxita uste ziren zauriak ez irekitzeko*» eskatu dio.

Mundu musulmaneko parte batek ere bere zirrara erakutsi du, berria jakitera-koan. Erregina eztabaidatuak ez zuen noski, gogora dezagun, juduekin baino «mairu-ekin samurkiago jokatatu, batipat urte ditxoso hartan Granada, haien azken gotorlekua, hustu zuten eta gero. Hecham el-Essawy, egoitza Londresen duen Erljio tolerantziaren aldeko Elkarre Islamiarreko eledunak: «*Isabelek saildu batena baino demonio baten itxura du gehiago*».

Jean Kahn, Frantziako Juduen Institutuzio Batzordeko presidentea ere polemika ardatz egokitan kokatzen ahalegindu da «Le Monde»-n: «*Beharbada ez dizkiogu Isabel Katolikoari bere erresumako juduak konbertitzeko egin zituen saio teologikoak egotzi behar. Baina judaismoak ez dio sekula barkatuko Espainiako komunitate handiaren herbeste-
ratzea, ezta Inkisizioaren krimenak ere*». 1483 eta 1498 bitartean, Inkisizioak 100.000 prozesu instruitu eta 2.000 *converso* borroaren eskuetara bidali zituen. Kahn bera, «Tribune Juive»-tik, berriz: «*Herri juduaren pertsekutzaileen zerrenda amaitezinean, Isabel Katolikoak lehengo tokietariko bat betetzen du*». «*Espainiaren handitasunagatik ordaindu prezioa*—segitzen du bide batez «*anaia musulmanak*» gogorarazten dituen Kahnek— *odolez tindatuegia da, erregin borren saildutasuna justifikatu abalitzateko*». Hori dela eta, Le Pen-en «Présent» egunkari

Aita Sainduak erabakiko du, azken batean, Isabel «dohatsu» daitekeenez.

katolikoak: «*Katolizismoaren barne bizitzan eskusartze insolente bat da*».

Beste zenbait «balentria»

Presioak presio, Valladolidoko txostena aurrera darrari. Orain, inoren saildutasunaz bere aholkua eman behar izaten duen Kongregazio batikanotarraren eskutan dago. Aldeko eritzia

emanez gero, Aita Sainduak bakarrik erabaki ahaliko du Isabel «dohatsu» (*bienaventurado/bienheureux*) deklara daitekeenez. Kanonizazioa («dohatsu» bat erabat «saindu» bihurtzen duena) baino lehenagoko pausoa litzateke berorri.

Mintzatu garen euskal apezpikutzat eta artzapezikutzetarik aldez —isiltasun esplikagaitza—, ez zaigu gai honetaz eritzirik eman nahi izan.

Eragileek presa daukate: beatifikazioa 1992ko ospakizunekin koinzidi araztea nahi dute. Dena batera dator. Ezin bait da ahaztu, lehen esan dugun bezala, Fernando eta Isabel (beren «ekintza handiak» zirela kausa Elizak 1494ean «errege katoliko»-en titulua eskaini ziena) Ameriketako ko-

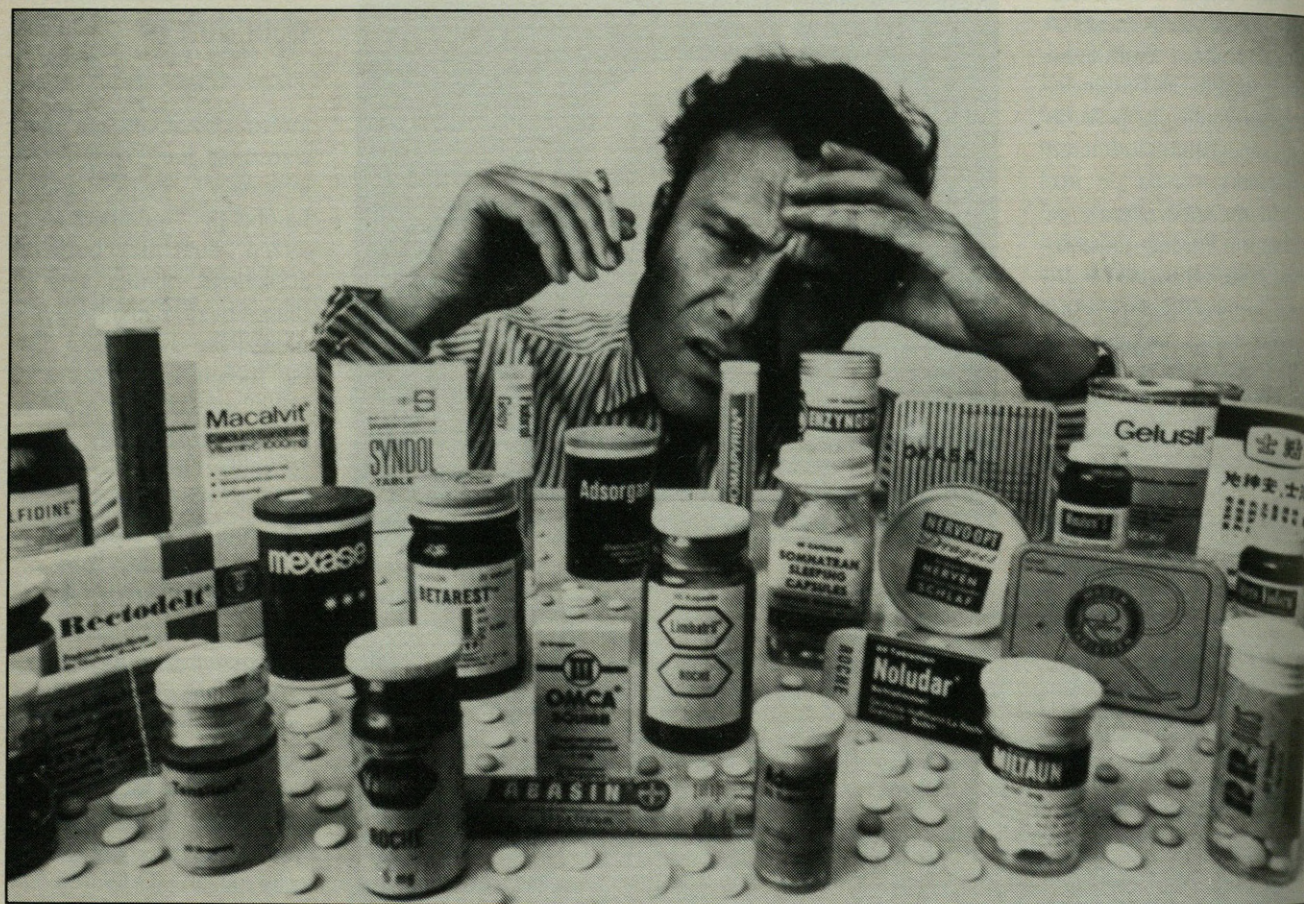
■ Eragileek presa dute: beatifikazioa 1992ko ospakizunekin koinzidi araztea nahi dute●

lonizazioaren «aita eta amai» izan zirela, hango populazio indioekin egin zutena hainbatek «genozidio»-tzat jotzen duelarik. Isabelen abokatuak oihuka arazten dituen hitza. Baina, besterik merezi ote du, 1492an hasi eta mende erdi batean 75 milioi pertsona hil zituztela jakinda? Jose Maria Pires, Brasileko lehen apezpiku beltzak dioena baino gutxiagorik ezin esan behintzat: «*Deskubrimendua osapa daiteke, zibilizazio indioen txikitzeagatik eta afrikarren herbesteratzeagatik barkamena eskatzu gero*». Nahikoa izango al da —gogoan omen daukan bezala— Juan Carlos errege espainolak 1492 inguruko krimenengatik «barkamena» eska dezan? «Odolaren Espainia» garaituko ote da? Behinik behin, heldu den urtekoa fetxa historiko huts bat baino zerbait gehiago izango da.

Pablo Sastre

Medikuntza zientifikoaren alternatiba, «medikuntza bigunak»

SENDATZEKO ERA DESBERDINAK

G

aur egungo gizarteak saltzen digun medikuntza zientifikoak badu alternatibarik. Terapia desberdinak, botika desberdinak, bizitza eta gizakiari buruzko filosofia desberdinak, mediku desberdinak. «Medikuntza bigunak edo alternatiboak» izendatzen ditugu.

«GAIXOTASUNA
gure gorputzean zerbait gaizki dagoenean agertzen den egoera puntuala da. Medikuntza zientifikoak egora puntual hori konpontzen du baina ez du

kontutan hartzen zer izan den egoera horren kausa, eta beraz, gaixo dagoen organua ez du sendatuko» esan digu Eneko Landaburu mediku higienistak. Esaldi hau hitz egindako mediku alternatibo guztiak errepikatzen dute.

Medikuntza ofizialaren gogortasuna salatzen dute ere medikuntza alternatibo hauek. Produktu farmakologikoen intoxikazio maila altua eta gaur egungo eskaera konsumista elkartzen baditugu esku artean denborazko lehergailu bat dugula konturatzen gara.

Mediku alternatiboek gaixotasun baten arrazoi bilatzerakoan oso kontutan izaten dute bezeroaren egoera psikologikoa. Gure inguruan dauden faktore askok eragin dezakete gaixotasun zehatz bat eta ez du zertan gaixotasun sikologikoa izan behar.

«Elementu interesanteak dute» esan digu Anton Erkoreka, Euskal Herriko Unibertsitatean «Medikuntzaren Historia»-ko irakasleak «adibidez belarraren erabilera, egunean erabiltzen ditugun botika kimikoa oso agresiboa bait da. Dena den, sistema desberdinak dira eta segun zertarako bata ala bestea erabili behar dira, ez da posible konparaketa. Bakoitza bere arloetan errespetatu behar dira eta nik uste dut erremedio onak daudela sistema guztietan. Antibiotiko gogorrek kritikatu behar dira baina ez sistema osoa».

Herri medikuntza

Medikuntza alternatibo eta zientifikotik at, baditugu gizartearen sendatzeko beste

Antigimnasia

Teresa Bertheraten metodoa. Gorputzaren itxura perfektua, hau da, simetria horizontala, bertikala eta kubikoa bilatzen da, modu honetan karrotatutako giharrek sortutako asimetria orekatzen da, gihar hauek askatzen bait dira.

Baraua

Abereek, gaisotuz gero, erabiltzen dutena. Baraualdi bat pasa eta gero, gure gorputzak proteine-tatik eta lipidoetatik glukosa sortzen du, hau da, geure gordekinak jaten ditugu. Autoliseriketa bat sortzen da.

Bioelektronika

Osasuna bi elementu antagonikoen arteko orekan datza. Gorputzaren energia elektromagnetikoa neurtuz gaisotasunaren arazoia aurkitzen dute. Hiru koordenada desberdin erabiltzen dituzte: pH, Rh2 eta Ro.

Akupunturak energien oreka bilatzen du.

era batzuk: aintzinean eta gaur egun herri txikietan erabiltzen den «herri medikuntza»n, kuranderoek beren gurasoengandik ikasitako metodoak erabiltzen dituzte. Antonio Erdozia, Hernanikoa, kuranderoa da. Gehienbat erabiltzen duen metodoa kristal hautsarekin egindako tratamendua da. Txanpan (sagardo) botila-kristala, fin-fin eginda, irina bezala. Infekzioetarako erabiltzen du, pleurak, bultxoak, e.a. «Barrruko minetan, ikusten ez denarekin ez naiz sartzen ni» esan digu. Kataplasma prestatzeko ogi mamia erabiltzen du, urarekin masa bat eginik, «kristalak lehorrean ez du ezer egiten eta. Kristal horrek bildu egiten du infekzioa puntu batera». Bilduta dagoenean, normalean, «sajatu» egiten du. Azkenik, ukenduak

ematen ditu, «faltsuan ez uzteko, barrenean zerbait gelditu bada atera dadin, eta zikatrizatzeke». Lehen Altzako batek egiten omen zuen horrela, «haren erremedio tankerak nire aitak ikasi zituen», eta berak aitari ikasi zion, hamahiru urterekin.

Akupuntura: orratzen artean

Akupuntura mendikuntza energetiko bat da. Orratzen bidez organismoan dauzkagun energiak orekatuz lortzen dute gaixotasun baten sendabidea. Orratza xixtatzen denean odol zelulen erreakzioaz aparte, defentsa zelulak gerturatzen ditu. Leihoen funtzioa betetzen dute energia irten edota sar dadin.

Eneko Landaburu,
higienista.

Nerea Arrilaga, mediku akupuntoreak esaten digunez «denetatik etortzen dira akupuntura terapia modura erabiltzera. Umeak eta jende nagusia. Batez ere 35 eta 50 urte artekoak, emakumezkoak gehienak». Gaixotasunaz hitzegiterakoan Nerea Arrilagak aipatu zituen bere kontsultara joan diren arruntenak: sindrome poliartrikularrak, adibidez, erreumatismoa, liseri arazoak, hau da, gastritiak eta urdailean agertutako nerbio desorekatuen ondorioak, heste ohituen aldaketak, beharokoak hauen artean, arnas aparatoan asma edo txurruna, batez ere umeekin, e.a. Askotan arazo guzti hauek orratzek organismoa oxigenatzeko duten gaitasunagatik konpontzen dira, gorputzaren umore edo likidoek eragindako mugimenduaren ondorioz.

Arazo zirkulatorioek bade dute koponbidea akupunturaren bidez: barizeak, pertsona batzurengan hotsak eragiten dituen esku zuriak, e.a. Ikusmen arazoak ere aipagarriak dira zerrenda luze honetan. Batzutan astigmatismoak edo miopiak gorputzaren beste organu baten funtzionamendu txarrak sortzen ditu.

Terapeutika zelularra

Muskulu bidez ematen diren xiringadetan oinarritzen da terapia hau. Xirringada hauen osagarriak kumekietatik hartzen dituzte. Sasoiz aurreko zahartzapena, sindrome arterikoak, pubertaroaren arazoak eta beste senda bide daitezke.

Dietoterapia

Natur dietetikan korrante desberdinak daude. Bate-tik landarejale hutsak eta landarejale hutsak ez direnak. Bestetik higienistak, janariak ahal den neurrian gordin jaten dutenak. Naturopatek gizakia frutajale handia eta orojale txikia dela uste dute. Azkenik makrobiotikoak ditugu, janari egosien defendatzaile sutsuak. Denen ustez elikadura gizaki bakoitzaren ezaugarrien arabera moldatu behar da.

Hatha Yoga

Yogak, erresistentzia handitzeaz gain, ondo zuzendutako praktika intentsibo batez gaisotasun asko senda dezake.

«Ikusmen arazoak asko bobetzen dira» Nerea Arrilagaren ustez. Baita ere ezemak, soriasisa (akupuntura eta eguzki bainuen bidez), azaleko arazoak, e.a.

«Beti gaixotasunaren arrazoia bilatu behar da, jatorria. Umeen gorputza ez dago hain faltsutua, medikamendu gutxi hartu dutelako eta horregatik oso erraza da gaixotasunaren jatorria aurkitzea eta oso emaitza onak ditugu bauen artean» komentatu digu Nerea Arrilagak.

Homeopatia: gorputzaren indarra

Beste terapia energetiko bat da. Botika homeopatiakoak energia dira. Energia hauen bidez gure gorputzak berez duen indar sendatzailea sendotzen da. Arazo psikologikoak, arazo funtzionalak, arazo psikosomatikoak, gaixotasun organikoak, urdail eta hesteetako arazoak, arazo erreumatikoak sendatzen ditu, «medikuntza orokor bat da» esan digu Gerardo Angulo, mediku homeopatak.

Medikamendu homeopatiakoak Naturaren hiru erresumetatik ateratzen dira: minerala, begetala eta animala. Prozesu homeopatikoa baten ondorioz materiale horiek aurretik ez zuten ezaugarri zehatz batzuek eskuratzen dituzte. Emaitza diluzioa eta agitatzaren ondorioz lortzen da. Azken finean, sustantziaren esentzia ateratzen da materiale hauetatik. Sustantziak bi osagarri ditu: materia eta energia. Prozesu honen bidez energia xurgatzen dute.

Gerardo Anguloren kontsultara mota guztietako jendea joaten da. Medikuntza orokorreko arazoak, arazo ginekologikoak, arazo psikosomatikoak, psikologikoak dituztenak eta gaixo terminalak edo gaixotasun kronikoak dituztenak, mediku «ofizialen» artean ibili eta gero bere arazo konponbidea aurkitu ez dutenak. «Medikuntza alternatibo hauek gaixotasun guztien irtenbidea dira, baina batez ere gaixotasun kronikoena» esan digu Gerardo Angulo.

Homeopatiak efektu toxiko gabeko terapeutika dugu, horregatik edozein adin izanda (haurrak eta zaha-

Nerea Arrilaga akupunturistaren eritziz, umeekin oso emaitza onak lortzen dira, batez ere adulterazio maila baxua delako.

rrak) eta edozein egoeratan egonik (haurdun) hartzen da. Modu indibidulizatuaz aplikatzen da, kontutan izanik bezeroaren erreakzio era eta konstituzioa.

Medikuntza naturista

Naturismoa bizimodu orokorraren filosofia dugu. Filosofia honen arlo bat medikuntza naturista da. Naturisten eritziz gizakia mikrokosmos bat da makrokosmos batean, unitertsoan, sartuta. Kosmo bi hauek elkarren artean erlazionatzen dira. Harremana, asimilazioa (janaria, airea, azalaren bidez egindako traspirazioa, eta nerbio sistemekin zerikusi duen guttia, hau da, zentzuak, bizitzaren gertaerak) eta egozketaren bidez (gernua, arnasa, harreman sozialak, e.a.) gauzatzen da. Cayo Martin, mediku naturistak esan digu «gaixotasuna irten eta sartzen den arteko desoreka» dela. Zentzu honetan jarraitzen den dietak izugarritzko garrantzia du. «Naturismoak landare-jaletasuna defenditzen du orokorrean baina nire ustez hau eztabaidagarria da, pertsonaren arabera egin behar da» esan digu Cayo Martinek. «Arnasa hartzeko modua ere aztertut behar da. Mikrokosmos bakoitzaren ezaugarriak garrantzitsuak dira».

«Printzipioz bide guztiak zabalik daude» esan digu mediku naturista honek, «baina nik uste dut gorputzak berez baduela indarra gaixotasun bati aurre egiteko. Mikrobio gogor bat bada, orduan antibiotikoren bat erabili behar da. Nik antibiotiko bezala belarrak erabiltzen ditut,

Iridiologia

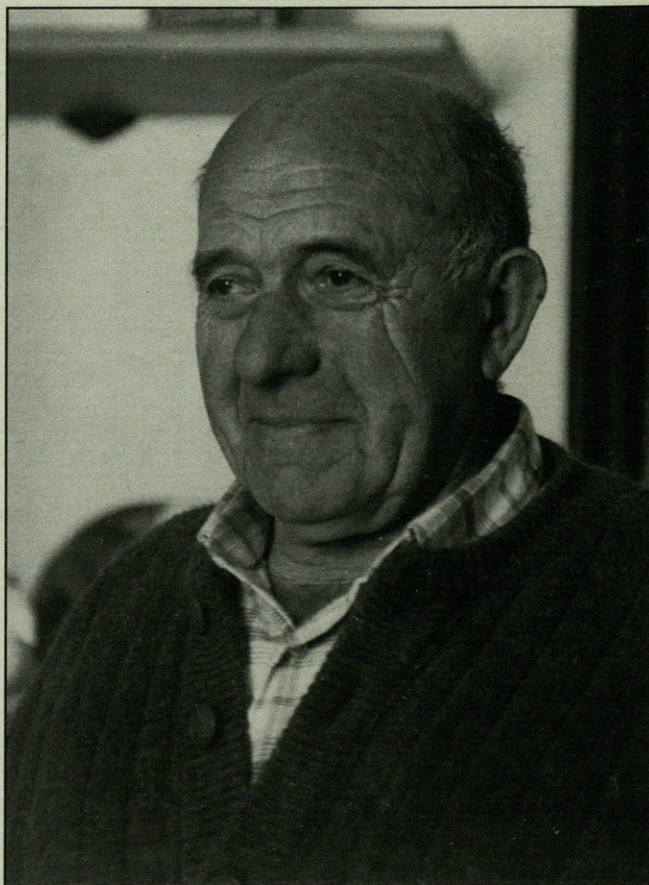
Irisaren azterketa baten bidez diagnostiko topografiko bat egiten dute iridialogoek. Begia gorputzaren ispilua da. Gorputzaren arlo ahulenak, eskasia kimiko eta nutrizionalak, toxemiak etabar erakusten dizkigu.

Masaia

Shiatsu, Do-In, G-Jo, Reflexologia eta digitopuntura eskuaz emandako masai mota desberdinak ditugu. Nerbio sisteman, gihar sisteman eta odolaren eta linfaren zirkulazio orokor edota lokalean eragiten dute masaiek.

Mesoterapia

Azalaren bidez produktu terapeutikoak mindutako zatia inguruan xiringatzen dira. Botikak erabiltzen dituzte baina neurri txikietan eta hauek ez dira oso toxikoak.

Medikuntza zientifiko eta alternatiboetatik at, herri medikuntza eta kuranderoak ditugu. Antonio Erdozia kuranderoa da.

edota belarren esentzia eta estraktoak, antibiotiko naturalak. Beste teknika batzuk ere erabiltzen ditut, masaia, bainu termikoak, frikzioak, edota arazo psikologikoentzako terapia indibiduala».

Gizartean aukerarik ez

Hego Euskal Herrian, Seguritate Sozialak ez digu aukerarik ematen terapia hauek eskuratzeko. Aldiz, Iparraldean badago, behintzat aukera txiki bat. Gilles Jeanneau, Baionako Kutxan Komunikazio Arduradunak emandako 1989. urteko datuen arabera Iparraldean 305 mediku orokorrak daude, hauetatik 25ek aku-

puntura praktikatzen dute eta 12 homeopatak dira. Hauek Seguritate Sozialeko tarifa kobratzen dute, hau da, 90 libera (1.800 pezeta inguru). Bestalde, Seguritate Sozialaren Tarifa gehi beste portzentage bat kobratzen dutenak 10 dira.

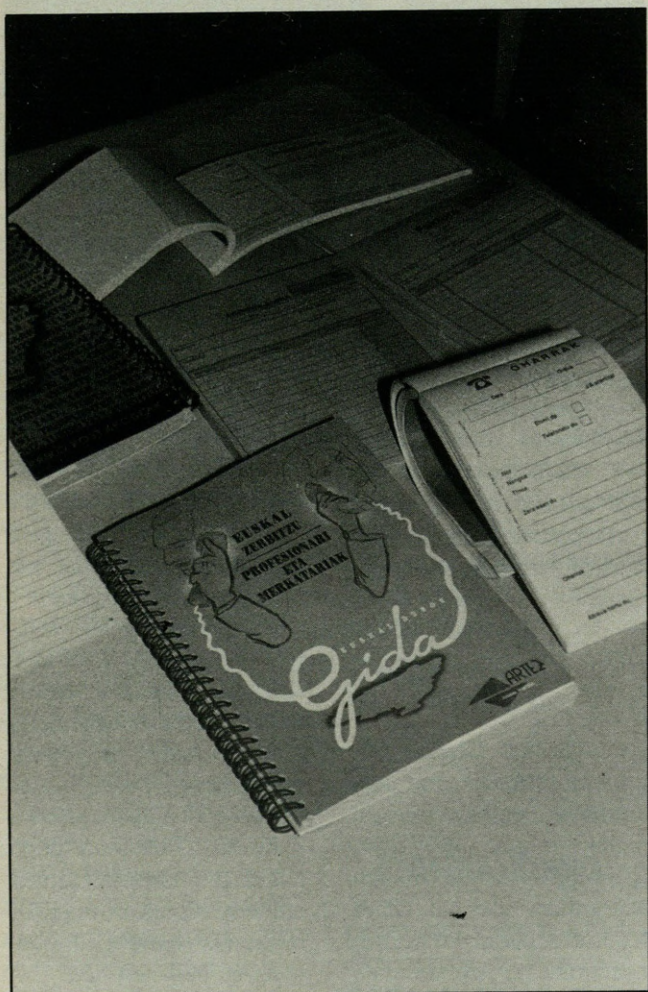
Akupuntura gehien erabiltzen den terapia da, medikuntza alternatibo hauen artean. Ez da espezializazio modura aurkezte, baizik eta produktu berezi bezala jendea erakartzeko. Mediku naturista bakarra dugu Hendaian, 1989eko datuen arabera. Egunean mediku orokorrak hartu bait dute dietaren hedapen hau.

Myriam Gartzia

Baionatik Ixabel Etxebarria

Dagoeneko sortu berri da Euskal Herriko profesionari eta merkataria euskaldunen gida.

ARTEZ, EUSKARA ENPRESARA HELARAZTEKO ZERBITZUA

Hamazortzi hilabetero aterata nahi dute berria eta etxe guztietara banatu.

Euskaraz enpresaren ohizko bizimodura helaraztea du helburu nagusitzat Bilbon diharduen Artez Euskara Zerbitzuak. Enpresetan gaur egun arte euskararen inguruan egin dena klaseak ematera eta itzulpenetara mugatu dela diote Artezetik. Erdaldunak euskalduntzean ihardun dugula orain arte, eta ordua dela euskaldunok euskaraz bizitzeaz ere ardura gaitzen.

BILBOKO Artekalen bulegoa jarri eta iazko irailan ekin zioten lanari Patxi eta Koldo Alaña anaiek. Ez dirudi behar erreza dutenik lan eta enpresa mundu horretan murgiltzeko. Hala ere, baikor agertzen dira eta jadanik mahai gainean daude zerbitzuaren lehenbiziko emaitzak: Euskal Herri osoko profesionari eta merkataria euskaldunen zerrenda, eta Euskal Herriko posta kutxa guztiak euskaratuta biltzen dituen gida. Guztira sei milatik gora izen biltzen du eta denetarik agertzen da: abokatuak, aktoreak, delineanteak, es-

kultoreak, fundizioak, gasolindegia, tabernak, jantzi-dendak, pertsianak, itsasontzien konponketak, lantegiak, eskolak... Denetarik, ikusten denez.

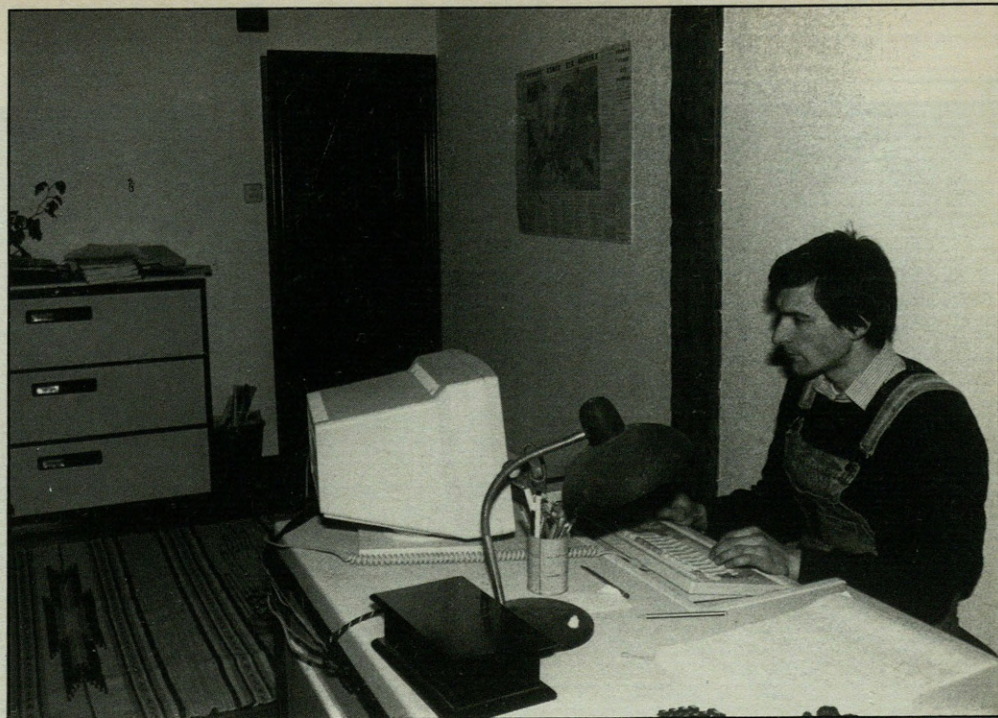
Patxi Alañak dioskunez «euskaldunok egunero baliatzen gara zerbitzu ugari baina gehientsuenetan erdaraz, askotan jakin ere ez dakigulako nori eskainiko ligukeen zerbitzu hori euskaraz. Gida hau, finean, lan munduan eta eguneroko bizitzan euskaraz bizitzeko aukera gehiago izan dezagun sortu da». Halabaina, alde praktikoko denek dute bere

Joan den irailean ekin
zioten lanari, eta
profesional eta merkatari
euskaldunen gida amaitu
eta gero enpresen
euskalduntze
plangintzak lantzeari
ekin diote.

oinarria, bere alde filosofi-
koa, «euskaldungoa trin-
kotu behar dugu, gure ar-
tean ezagutu, gorpuztu,
harremanak gehitu. Txepet-
xekek dioen bezala, es-
pazio sinboliko bat eratu».
Hamazortzi hilabetero ho-
rrelako gida bat ateratzea
nahiko lukete eta, publi-
zitatearekin finantziatuz,
euskaldun etxe guztietara
banatu.

Enpresa mundurako plangintzak

Plangintza eta euskaldun-
tze kontu hauetan EKB eta
Elhuyarrek egin dituzte
zenbait gauza baina Gipuz-
koa aldean. Orohar, Euskal
Herrian ia esplotatu ez den
esparru baten aurrean gau-
de eta Patxi dioskunez,
printzipioz bederen, batik
bat Bizkaiko eremura mu-
gatuko dira. Lanaren sailta-
sunez eta lehenbiziko hi-
labeteen abiadaz itauntzean
baikortasuna dageri Patxi-
ren ahotik. «Lehenbiziko
hilabeteetan gidarekin
ibardun genuen eta urta-
rriletik aurrera hasi gara
enpresak bisitatzen. Ha-
sieran zonalde euskaldu-
netan ari gara eta oraingoz
ondo bartu gaituzte. Orain
arte lan eta enpresa mun-
dua euskararen inguruan
zerbait egin duenean, be-
rau irakastera edota hi-
tzulpen lanetara mugatu
da. Jadanik ordua da hor-
tik aurrera ere urratsak
eman ditzagun, enpresa

euskaraz bizi dadin plan-
gintza kontutan sartu gai-
tezen alegia».

Enpresa bakoitzaren
ezaugarriak kontutan har-
tzen ditu Artezek euskal-
duntze plangintzak buru-
tzerakoan. Orain bidai
agentzia batekin ari dira ha-
rremanetan —bezeroen
%40a euskalduna dena—
eta berori euskalduntzeko
eman beharreko zenbait
ikuspuntu landu dituzte.
«Langile baten euskaldun-
tzea, barne komunikazioa,
kanpo komunikazioa, do-
kumentazioa, terminolo-
gia, eta azkenik enpresa
bandiagotarako ere balio
dutenak, hots giro euskal-
dunaren mantentzea eta
euskalduntzea errentaga-

**■ Euskaldungoa
trinkotu behar dugu,
gure artean
ezagutu, gorpuztu,
harremanak gehitu.
Txepetxekek dioen
bezala, espazio
sinboliko bat eratu**

rri egitea». Puntu bakoit-
tzerako azterketa bat eta
proposamen batzu buru-
tzen dituzte. «Instituzioek
enpresak teknologian in-
bertitzeagatik laguntzen
dituzten moduan, euska-
ran inbertitzeagatik la-
gundu beharko lituzkete.
Jaurlaritzak baditu pro-
gramaren batzu baina
orain geldirik daude. Es-
perientzia pilotoren bat
ere bada Gipuzkoan». Pa-
txik dioskunez Quebeqen
normalizazio plangintzak
enpresa handienetarik hasi
ziren gainera, «beren lana
biderkatzailea bait da».

Euskaldungoa trinkotu beharra

Labait argi badute euskal-
dunon artean egin behar
den lana da. Txepetxen
berbak barneratu, eta Arra-
sateren eredia aipatzen
dute, besteak beste. «Eus-
kaldungoa batu, kon-
tzentziatu, trinkotu.
Orain arte —azaltzen du
Patxi—, azken hogeitau-
reetan batik, bat euska-
ren normalizazio lanak er-

daldungoari bideratuta
egon dira, baiiek konben-
zitzera. Euskaldunon ar-
tean egin beharreko lanaz
ahaztu gara zelabait. In-
darrak kanpora zabaltzen
ibardun dugu, ez dugu
sortu biderik gure artean
gero eta esparru gehiago-
tan euskaraz bizi abal iza-
teko, ez ditugu plangin-
tza txoak egin irabazteko
eguneroko gune txiki ba-
tzu. Ondoren etorriko da
erdaldungoarekin egin
beharreko lana». Harridura
azaltzen dute orain arte egin
diren euskararen aldeko
kanpainak aztertzean, be-
raien ustez ez bait da ondo
bereiztu erdaldunekin eta
euskaldunekin egin beha-
rreko lana.

Oso garrantzitsutzat jotzen
dute soziolinguistika alo-
rreko zenbait kontzeptu eta
beren proiektuen artean
dago institutoetan gaia lan-
tzea. Denetarik beharko da,
duda barik. Artez Euskara
zerbitzuak enpresa eta lan
mundu horretan denetarikoa
laguntza eta imaginazioa
beharko duen legez.

Xabier Letona

«Banketxeen merkatua lortzea dugu aurrerantzean helburu»

Eusko Kontseilu Orokorra, lehendabiziko Eusko Gobernu eta Jaurларitza ezagutu dituen azpeitiarra da Gotzon Olarte. Orain, politika publikotik kanpo baina beti politikan, Gipuzkoako Kutxako lehen lehendakari exekutiboa da. Bere helburua, batasuna lortu eta finantziar mailako entitate handi bat osatzea da.

ARGIA: *Politikan sartu aurretik, ekonomia tituloa atera eta lan ezberdinak egin dituzu.*

G. OLARTE: Daukadan titulu ofizial bakarra zuzenbide titulua da, ekonomiazkoa Deustuako unibertsitatean atera arren, ez zen garai hartan titulu ofiziala. Dena den lehen lana Gasteizko DKV enpresan egin nuen eta gero bost urtez Luzuriaga untzioletara joan nintzen, Pasaiara. Gero Bankoa sortzean deitu egin ninduten eta hantxe izan nintzen, beste bost urtez. Hortik politikara. 1979ean, Euskal Kontseilu Orokorretara. Estatu onartu genuenean, 1980an, ekonomia edo finantza kontseilariorde izendatu ninduten, Pedro Luis Uriarterekin.

A. Nola izan zen garai bura, sortze bura?

G. O. Nik ez dakit ea garai hartako sentimendua transmitzerik ba ote dagoen, are gehiago, berritzerik ba ote dagoen ere. Estatuaren arabera itxaropen berri bat zetorrela zirudien hainbarentzat. Ilusioa, lan egiteko gogoia izugarria zen. Azpiegitura aldetik berriz ezer ez. Nire lehen mahaia eta aulkiak, Arabako Aurrezki Kutxak aldatu berriak zituenak izan ziren, traste zaharrak. Lakuara joan aurretik, Bilbon, lokatz artean sartzen nintzen nire bulegora.

Duela hamar urte jakin izan beguenen hain epe laburrean ze eboluzio edukiko zuten Jaurlaritzan daudenek, ze burokrazi sartu den...! Hamar urte besterik ez dituen Gasteizko Administrazioa zertan bereizten da beste administrazioekin, Espainiakoarekin, Frantziakoarekin? Zertan bereizten da gogoan, asmoan, jarrean, helburuan? Oso epe

motzean lortu behar ez zen zerbait lortu da. Burokrazia nagusitu da.

A. Nabiko ezkor agertzen zara ezta?

G. O. Ez, ezkorra ez. Penatua. Nik uste nuen bazegoela Euskal Herrian abertzaletasuna aurrera ateratzeko gogoia, zerbitzu zentzu batez lan egiteko jendea. Orain, beste lan postu bat bezala ikusten da Administrazioa. Funtzionarizatu egin da jendea.

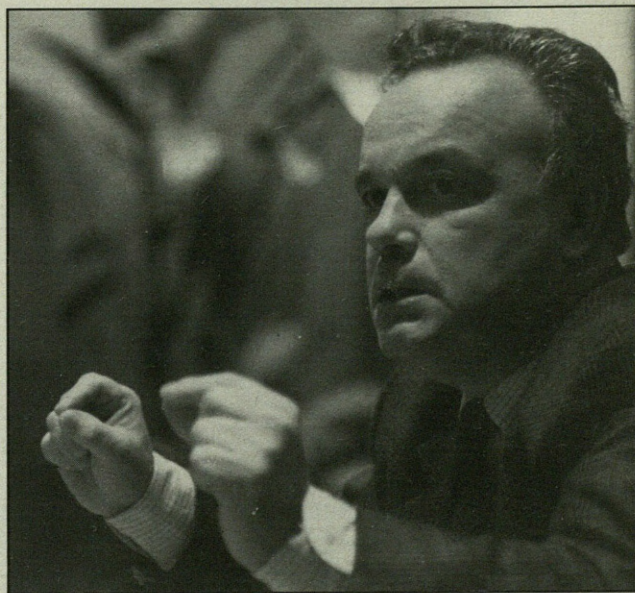
A. Lakuatik Madrileko Legebiltzarrera 1982an...

G. O. Bai, alderdiak aginduta. Nire lana ekonomia eta aurrekontuen ardura eramatea zen. Lan bereziena, urteroko aurrekontuetan, gai nagusian, bozeramale izatea zen.

Aldaketa handia izan zen bai pertsonal mailan eta baita politika mailan ere. Jaurlaritzan kargu politikoa nuen baina gestio munduan bizi nintzen. Publikoa baino laneko gizona naiz. Baina Madrilen Diputatua izatean, alde publikoko politikaria bihurtu nintzen. Ni politikoa banaiz, baina politikoa maiuskulaz, hitzaren zentzu noblean. Ni gaur egun ere, abertzale naizenez politikari naiz, baina ez publikoa.

A. Madrilen zinela PNVren haustura gertatu zen, ilusioaren galera izanote zen?

G. O. Une hura ez zen bapatean etorri, prozesu bat izan zen. Zoritxarrez, pertsonalki gertu-gertutik bizi behar izan nuen PNVren zatiketa. Izugarritzko mina egin zidan. Hilabete oso latzak izan ziren. Hala ere bai orduan, eta baita gaur ere, erabaki hura ondo hartua eta beharrezkoa izan zela uste dut. Mingarria benetan, zaharrei, baseei begira, baina baita bertan ginenok be-

Hitz gogorrak Gasteizko Administrazioaren aurka.

gira ere. Espainiari begira indar gutxi daukagu, eta indar politiko garrantzitsuena zatitu beharrak, min ematen du.

A. Nabiz eta banaketarako arrazoi ezberdinak egon, Lurralde Historikoen Legeaz egin zen irakurketa oso ezberdina izan zen baietako bat. Zu beti herrialdeen berezitasunaren aurka eta gobernu fuerte baten aldeko agertu zara.

G. O. Esan bezala EAJren etena prozesu bat izan da. Arlo ezberdinen artean, lortzen ari ziren trasferentzien bitartez Elkarte Autonomoan zein nolako egitura osatzea eztabaidetarikoa bat genuen. Ni Eusko Jaurlaritza indartsu baten aldekoa nintzen, eta naiz. Abertzale bezala, eta Euskal Herria ez

den arren, Elkarte Autonomoa baizik, zatikatutako herri batean bizi naizenaren irudipena daukat. Orduan ere bai eta orain gehiago. LHL legeak ekarri duen eragina, belaunaldi atzerakada bat izan da. Sortu genuena Euskal Herriaren zati bat besterik ez denez, sortu beharreko Euskal Herri proiekturako Eusko Jaurlaritza sendoa behar da. Eusko jaurlaritza arerio bat balitz bezala ikustea hiru lurraldeen aldetik, ez da joko ona, kezkarria. Madrilekin dugun joko bera, berdintsua. Eta Gasteizkoa nire jaurlaritza da, ez bestea. Espainia eta munduaren aurrean erreferentzia nagusi indartsu bat eduki behar dugu, eta hori Jaurlaritza da. Honela lortuko bait dugu nahi duguna: nazio bat garela, aurpegi bakarria dugula erakustea.

Nik uste herrialdeak ez zeudela bakoitzaren berezitasun horiek indartzearen alde, baizik alderdi politiko

«Gasteizko Administrazioan burokrazia nagusitu da eta bertako langileak funtzionari bihurtu dira»●

Kutxako bateraketa erabatekoa izan arte, lehendakaritza hiru hilabetero aldatzen dute Olarte eta Juan Jose Etxeberriak.

batzuk bultza duten zerbait izan dela. Ondorioz, piztu behar ez zuen zerbait piztu da orain, bakoitza bere herrialdekoa sentitzea lehenik eta gero euskalduna. Gure kulturen sartzen ari da hori. Nire ustez abertzaletasunak atzerakada bat izan du.

A. Garai hura izan al zen politika publikoa utzi eta finantza munduansartu zinenena?

G.O. Ez dauka zerikusirik. Ni EAJko kide nintzen, Gipuzkoako Exekutibako lehendakariordea. Eusko Alkartasuna sortzean alderdiak politikan jarraitzeko eskatu zidan, Gasteizeko legebiltzarrera joanaz. Baina Kutxetako hauteskundeak izan ziren eta Euskal Herriko Kutxen Federaziotik nolako politika jorratzen ari ziren ikusiz, Aurrezki Kutxen koordinazioa, batasunerako bidea bultza nahi izan nuen.

Finantzen Kontseilariorde nintzenetik neukan asmoa zen hau, eta orain lortu egin dut. Juridikoki bat gara Gipuzkoako bi kutxak, eta bi edo hiru hilabete barru errealitatean ere bat izango gara.

tenean agertu bezala, bi helburu daude: bata herrialdeetan kutxak batzea eta bestea konsortzioak eratzea. Lehengoa egina dago baina bigarrena falta da. Konsortzio hitza gaindituta dago, ez gaude hori sortzekotan, bai

rezki Kutxak Euskal Herriaren egituraketaren ardatz bihurtzea lortu behar da orain.

A. Zer adierazi nahi duzu konsortzio mailako jiteaz mintzatzean?

G.O. Hemendik aurrera kutxek elkarrekin aurrera egin behar dugula. Agian ez dugula konsortziorik sortu behar, baina elkarlana, gauzak batera eztabaidatu eta aurreikusi beharra nahi-tanahiezkola dela. Eta maila honetan Nafarroak ere parte hartzea espero dugu, baina gurea baino askoz egoera zailagoa dute. Prozesu honetan sartzeko eskaintza egiten diegu, behin eta berriaz, baina denok dakizkigun arrazoiengatik orain arte Nafarroa ez zaigu batu. Ni itxaropentsua naiz hala ere, gaur ez bada bihar, eta bihar ez bada etzi, nafartarrak batuko zaizkigu.

«Kutxen birmoldaketa egitea da gauza zailenetakoa, baina ez da langilerik kanporatuko»

A. Zure asmoa, batasuna, egina dagoenez, horrek zer esan nahi du zure bete-beharra amaitua dagoela Kutxan?

G.O. Ez. Eginkizun bereziena bai, baina ez dira hor amaitzen kutxen eraketa mailan nik ditudan asmoak. Mc Kinzeyk egindako txos-

ordea konsortzio mailako jitea sortzekotan. Epe honetan aurrerapausu handiak eman ditugu. Nik pentsatzen dudanez, eta lehen esan bezala, zoritxarrez zatatutako herri bat daukagu. Gure herria egituratzeko bide bat, mundu finantzierotik ekitea izan daiteke. Au-

«Herrialde bakoitzaren berezitasunak indartzeak, belaunaldi bateko abertzaletasunak atzerakada bat sufritzea ekarri du»●

A. Orain kutxek duten erronka bandiena berrikuntzari aurre egitea da. Nola egingo da hau?

G.O. Elkarren artean egin behar dugula garbi dago. Besaide proiektua hor dago. Denon artean, datorkigun konpetibitateari aurre egiteko beharko dugun informatika maila eskuratzeko proiektua, punta-puntako teknologia. Gero, hainbat elkartetan batera gaudenean, bakoitzak bere nortasuna edukiz, guzti hori koordinatzeko modurik onena konsortzioa, holdinga, korporazioa... behar dugun, gero ikusiko dugu. Zergatik aurreratu orain? Kontua orain arte sartu ez gare arlotan sartu eta elkartzea bultzatuz egoera berri horri erantzuna eskaintzea da. Printzipio teoriko hau praktikan jartzen ari gara hiru mailatan batez ere, aseguruak, kapital merkatua eta informatika mundua.

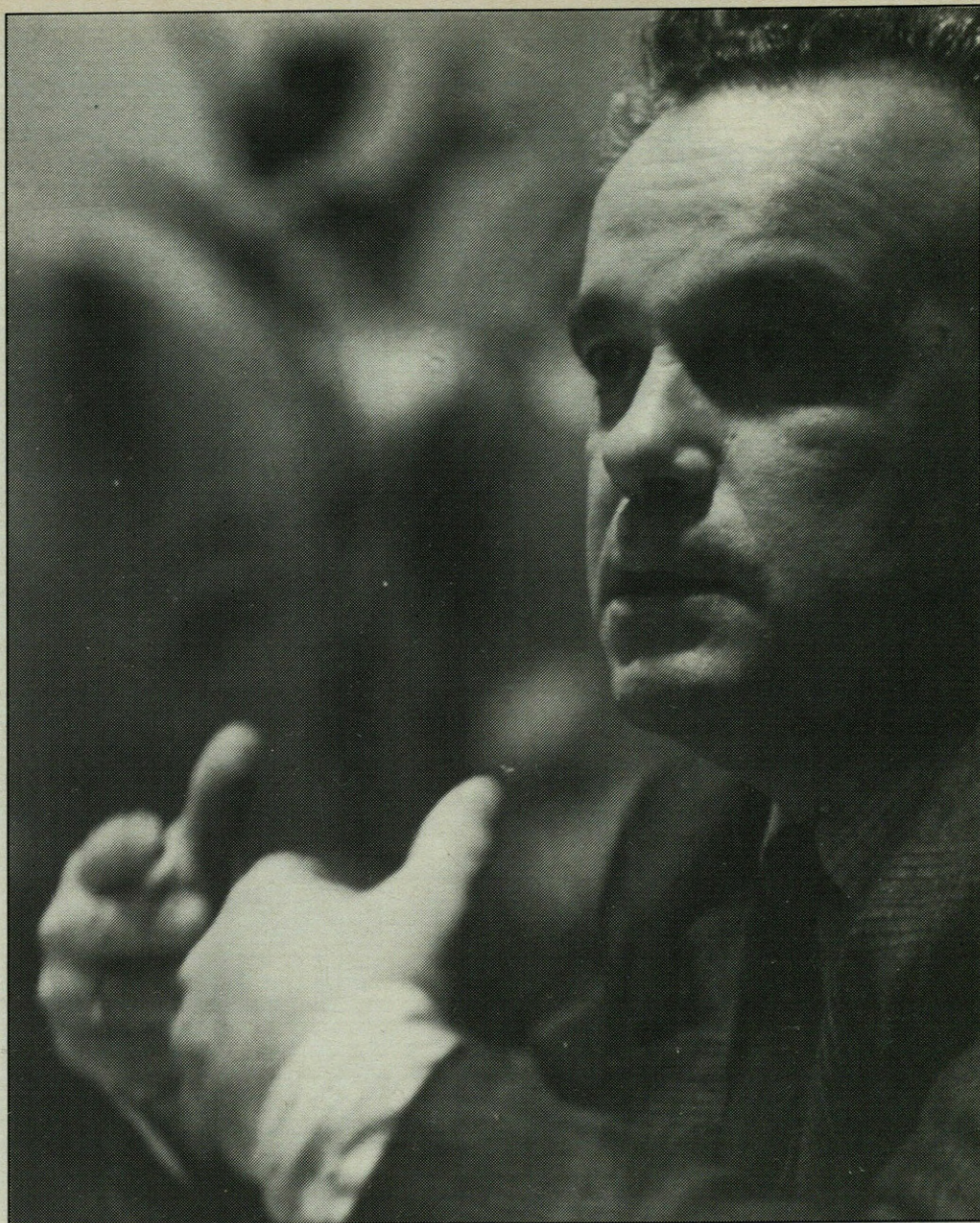
A. Kutxen orain arteko merkatu pribatua, familia-rra, lantzen jarraitu egingo da baina beste edozein finantziar entitate bezala, beste arlo guztietara zabalduko da. Nola da hori?

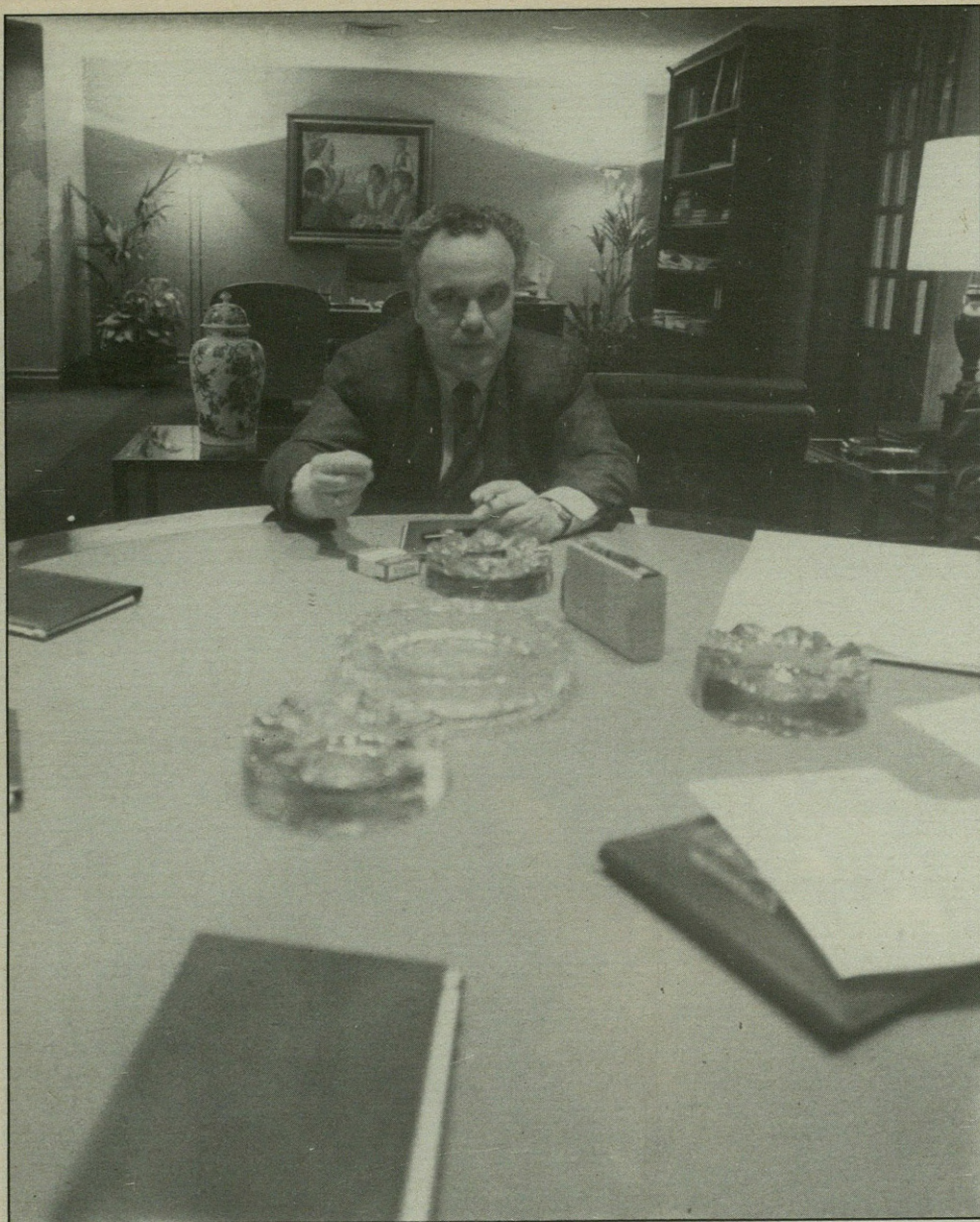
G.O. Duela gutxi arte kutxak, partikularrekin soilik lan egiten zuten entitateak

izan dira, eta banketxeak aldiz enpresekin. Baina ez hala nahi zelako, legeak hala zioelako baizik. Egun egiten ari garena egin ahal izateko ahalmenik ez zegoen lehen. Orain arte Estatuak kutxei bere ehuneko hirurogeitamarra non inbertitu behar zuen agintzen zion. Finantziar sistimaren liberalizazioarekin banketxeak eta kutxak finantziar erakunde berdina dira legearen aurrean. Nik uste behartuta gaudela lurraldeko egitura ekonomikoari bizkarrik ez ematen. Beraz, Kutxa merkatu berri horietan sartzera behartuta dago.

Gertatzen dena da banketxeak orain gure merkatua izan den horretan sartzen ari direla, aurrezpen pribatu txikian hain zuzen. Baina gu ere arlo ekonomiko guztietan egongo gara, hor dugu Norbolsaren adibidea. Aurrera egin dugu eta Aurrezki Kutxen jatorria desnaturalizatzearen beldurrik ez da izan behar. Aseguruetan sartzeko adibidez kutxak sortu zireneko asmo bati erantzutea dela ulertu behar da. Orain aurrezteko modu asko daude eta hauetako bat aseguruak dira. Kutxen helburua azken finean aurrezpena bultzatzea da eta aseguruak

Aspaldidanik bere ametsa izan den kutxen bateraketa egina dagoen arren, konsortzioaren bidea landu behar dela dio Gotzon Olartek.

Olarteren ustez, zatitutako herri batean bizi gara eta berebizikoa omen da Euskal Herria egituratzen hasia.

eta kapital merkatua aurrezteko moduak dira.

A. Baina orain bertako konpetentzia berria sortu da. Liberalizazioaren ondorioz beste kutxekin konpetentzia batetik, eta banketxeekin bestetik.

G.O. Hala da. Baina liberalizazio legea, aurreko hamarkadan onartutako legea, martxan jarri zenetik dago konpetentzia hori. Beste kontu bat Europari begira dagoen konpetentzia da. Markoa irekita dago, konpetitu daiteke, baina gero konpetitza erabakitzea beste gauza bat da. Kanpoko kutxak etor daitezke eta

banketxe eta kutxen segmentua edo merkatua berbera da orain. Konpetentzia bultzatu da eta honi aurre egiteko zerbitzuak hobetu eta gehitu eta kostuak murriztu behar dira epe luzera. Hainbat pertsona liberatzeko modua izango dugu enpresen merkatu hori geureganatzeko, bateratzea dela eta zerbitzuak, jendea, bikoiztuta bait daukagu. Bi sareak landu behar ditugu.

A. Nola egingo da kostuen murrizketa, lanpostuak ziurtaturik al daude?

G.O. Birmoldaketa egitea da gauza zailenetariko bat. Bateraketa dela eta gastuak

handiago izan dira, baina fusioaren erabakia ez da koiunturala, estrategikoa baizik eta aurreikusia zegoen. Bateraketan dirutzak inbertitu ditugu eta kostuak murriztea piskanaka egin beharko dugu epe luzera, ez urte batean. Baina langileei dagokionez, ez da inor kanporatu izango. Nola lortuko den kostuak murriztea? Gastu orokorrak murriztu behar dira, baina gastu orokorretan pertsonalaren gastua %70a da eta beraz urte batetik bestera portzentaia handiena ez da aldatuko. Kutxaren gastu orokorrak hemeretzi mila milioi pezeta pasa dira, eta pertsonalaren gastuak hamairu mila milioi pezeta. Gestioa, kudeaketa hobetu behar da, langileak lehenagoko berak izango dira eta. Langileak berrikuntza horretarako prestatu behar ditugu eta gero hor daude jubilazioak...

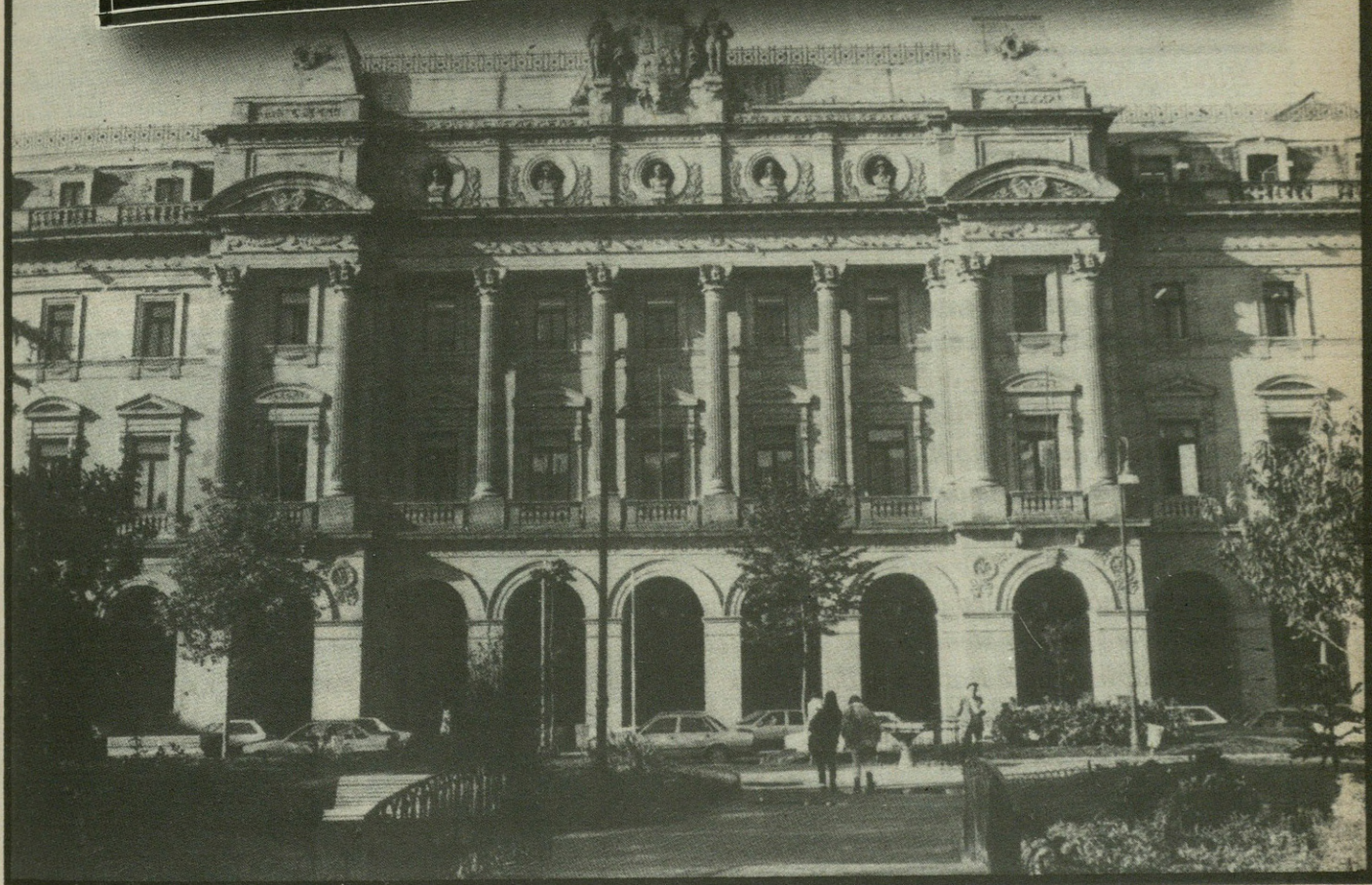
A. Jubilazio aurreratuak?

G.O. Hori ere hor dago baina oraindik ez dugu planteatu ere egin, jubilazio naturalak ere egongo dira. Batzuk hil egiten dira eta beste batzuk jublatu, baina bidali ez da inor bidaliko. Baina esan bezala jendea formatu behar dugu orain, soberan daudenak aktibitate berrietarako prestatuz. Jakina da batzuk ez dutela erreziklatu nahiko, adina edo dena deneko arrazoiarengatik.

Edozein modutan ere aurreko legealdian Gasteizko jaurilaritzan onartu ez zen Aurrezki Kutxen legea onartzeke dago eta, hitz eman duten bezala, ea orain kaleratzen den behingoz.

B. Artola

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Hil ezkilekin zer ikusirik ez duen requiem berria

HERIOTZAREKIN lotutako ezerk poztu egin gaitu. Tomas Araguesek Easo Abesbatzaren enkarguz konposatutako «Euskal Requiem» lana, hil-meza da berez, baina ospakizun alaietarako aitzakia ere bada. Ospakizuna, ez bakarrik euskaldunon guinness partikularrean hau ere lehena eta aitzindaria dugulako, baikiz eta harago joz gero bestelako arrazoirik ere badelako.

Araguesek, La Salle ikastetxeko organujolea zenetik hona, bigarren gaztaroa bizi izandakoaren trazak hartu ditu. Hamabi urteotan, lan mordoa konposatzeaz gain, Donostiako Kontserbatorioan eta Easo Abesbatzan zuzendaria izan da. Mugak hausteari ekinez, zenbait euskal kantariren diskoetan parte hartze zuzena izan du (Martikorena, Etxamendi eta Larralde...) Sariak doantasan eta ohore kutsurik ez balute, abenduan estreinatuko den Requiem ongi merezitako saritzat jo liteke.

Gisa honetako musikagileen *via crucis* bereziaz ohartzeko, aski da Tomas Araguesen beraren hitzei kasu egitea: «Kantatua izango zela zin

egin zidatelako jarri nintzen *hone-tan lanean*». Araguesena bezala, beste askoren egoera tristeia ere horixe bait da: estreinatu ezina. Dauden orkesta eta koroek erabiltzen dituzten errepertorioak ikusita, zaila dirudi bertakoen lan berriak argitara eman ahal izateak. Mingarriagoa zaigu etena, Garbizu maisuaren heriotz biharamonean. Enkarguzko lanetan aurki daiteke agian irtenbidea (Easo Abesbatzaz gain, iaz Hamabostaldi Musikalاک abjarazi zuen bidetik). Norbere lana ezagutua izango dela segurantzak eman dezake bakarrik lanerako adorea.

Are egokiagoa da bide hori, «Euskal Requiem»aren kasuan. Araguesek oso ongi ezagutzen duen abesbatza batentzat egin bait du lana.

Norberak zortzi urtetan zuzendutako abesbatzarentzat, halako lana konposatzeak zailtasun asko erraz ditzake, baina aldi berean izugarrizko tema da musikagilearentzat. Abendurarte itxaron behar, eta baten batzuk arrazoi osoz pazientzia galduta egongo dira honez gero.

— Araguesena bezala, beste askoren egoera tristeia ere horixe da: estreinatu ezina; enkarguzko lanetan aurki daiteke arazo horren irtenbidea ●

Azkenik, honelako musika lan bategen metafisikarako tarteak ere uzten du, gogoeta eta poesiaren arteko mugan, eta horretako poeta egokienez, takoa aukeratu zuen Araguesek, Patxi Ezkiaga, La Salleko aspaldiko kidea. Aurreratu dituzten puntuak, hain zuzen ere, ez dira makalak batere: razionalismoaren heriotza, marxismoaren eta liberalismoaren porrota, mende honetako derrotaren errelatua. Libretoak ere, huts-hutsik, izango du interesa.

HIRU Elkartek egin berri dituzte urteroko biltzar nagusiak: idazleena, itzultzaileena eta bertsolariena. Hiruetako bakoitza maila desberdinetan garatuta, eta eginkizun desberdinez, gauza bat badute amankomunean, biltzarretako konklusioei kasu eginez gero: behar bezalako lokalen falta.

Hiru elkarte lokal egokien faltan daude; gaisotasun kronikoa bihurtzeko zorian dago ●

Egoera ez da ulertzen samurra. Batetik bat, udaletxeetako atea joko ari zuten direla jakinda. Kanpotik ikusita behintzat, ez dirudi elkarteon arazoa udalerri bakar bati dagokionik. Elkartek gremialistak baino zerbait gehiago direlako, kultura nazionalaren ikuspegitik ekimen garrantzitsuei heltzen dioten neurrian, arazoari instituzioetatik konponbide orokorrako eta finkoagoa eman behar litzaiokeela ematen du. Gaisotasun kronikoa bihurtzeko bidean da, oster. Ez dirudi botika garestiegi izango litzatekeenik.

Josu Landa

TXINDOKI AURREAN DUDALARIK

Antonio Maria Labaien

DUELA gutxi eginga dio Tolosako «Galtzaundi» deituriko kultur elkarteak Antonio Maria Labaieni omenaldia. Esan beharra daukat lehenengoz, bazela garaia halako omenaldi bat tolosar honi egitekoa, eta bestetik, oso ongi deritzodala asmo bikain horri. Hori baino askozaz gehiago ere merezi bait du idazle eta euskalzale sutsu honek. Aspalditikan ezagutzen dut Antonio Maria, betidanik izan bait gara auzokoak. Bere etxean izaten nintzenean, bisitan, jakina, beti literaturaz hitz egiten genuen: euskal literaturaz eta bere garaiko lagun eta idazle handi izan ziren haietaz. Antonio Maria beti mugitu izandu da, partaide izanik, nik noizpait «Tolosako eskola» deitu izan dudana talde horretan. Talde hori, izen handienak aipatzearren, halaxe zegoen osatua: Emeterio Arrese, Lizardi, Orixe, Antonio Maria Labaien, Jon Andoni Irazusta, Ezzagirre, eta baita beste batzuk ere inguruan. Gogoratzen naiz behin nola Antonio Mariak erakutsi zizkidan Emeterio Arresek, izugarri maite dudana olerkariak, sortutako eskuzkribuak. Ia Arreseren olerkien eskuzkribu guztiak zeuzkan Labaienek gordeta, berari eskainiak, koaderno bitxi eta polit batzuetan. Gogoan dut baita ere beste koaderno haiek txukunera pasatu eta liburu batean argitara emateko berak eta biok hitzaurre eta epilogoak idatziko geniolarik. Baina, eta dena esan behar, nire alperkeria eta axolagabekeriagatik ez genuen ezer burutzerik izan azkenean. Beste arratsalde batean eta ene harridura eta pozarako, Verlaine poeta sinbolista frantsesaren poemak erreztatuz egin zitzaidan... buruz eta euskaraz! Erabat harrituta geratu nintzen, alde batetik, Labaienen jakituriagatik eta bestalde, garbi irakatsi zidalako, garai batean, euskal kultura eta euskalzaletasuna eta kultura unibertsala, edota, hala nahi izanez gero, mende honetako modernitatea errazki eta dotore uztartu eta harremanatu zitezkeela, hortara jarritz gero, sentsibilitate pittin bat, gogo handia eta kultura apur bat erabiliz. Asko erakutsi zidan neri garai hartan Antonio Mariak, euskal literaturaz bereziki, nolakoak izan ziren Lizardi eta Orixe, beren lanak eta euren arteko harremanak. Zer nolako giroa zegoen orduan eta zer egin zitekeen eta noraino iritsi ziren idazle handi horiek. Gauza bat da liburuetan irakurra eta liburuetatik ikasi daitekeena, eta beste gauza erabat diferentea, pertsona zehatzengandik ikusi eta ikasi daitekeena. Nolabait esatearren, eta dudarik gabe esan dezaket, Antonio Maria izan zen garai hartan niretzat nolabaiteko eredu eta ispilu euskal kulturaren aurrean, orduantxe sumatu bait nuen, garbi asko, beregain zein ederki eta zelako kategoria handiz batzen ziren euskalzaletasuna alde batetik, eta baita bestetik, gaur egungo munduarekin jarrera zabal, emankor eta adimentsua. Aipatu beharra dago baita ere, eta ene ustez asko esatea da, nolako zabaltasunarekin jokatu izan zuen eztabaida latz eta korapilatsu izan diren askotan. Hasiera bateko euskara batuaren inguruko tira-birak zirela eta, ez zitzaizkion inpotik izan, beste askori ez bezala, beste batzuren eritzira mugatzea berak hala uste izan zuelako, pentsatuz hasiera batean oker ibilia zela. Horrek asko adierazi zuen bere fabore, garai batean behintzat. Hontan ere, beste gauza askoren gisan, eredu eta ejenplu bikain suertatu zitzaigun Antonio Maria. Hartu beza osasunez asko merezia duen omenaldi hau eta urte askotarako izan dadila oraindik. Bejondeiola Antonio Maria Labaien jaun ohoregarriari!

JOXEMARI ITURRALDE

Jon Arano, «Malezia sorta» plazaratu berria duen poeta goierritarra:

«Nik idatzia ameskaizto bat balitz bezala gera dakiola jendeari»

Jon Aranok bigarren poema liburua du «Malezia sorta».

Taberna zuloak, kale zokoak eta irakurritakoak izan ditu poesia-maisu. Haietan ikasitakoak aginduta jarri ditu paperean sekula hitz politak izan ez litezkeenak. «Malezia», «Familiarteko gorrotoak» eta «Zerbitzariarenak» izeneko hiru ataletan egin du Aranok maltzurak inoiz egingo ez duena: kontatu.

ARGIA. «Malezia sorta» izena du zure azken libururak. Zer du poesiarako on mezeziak?

JON ARANO. Ez dakit zer den malezia. Ni malizio-soa banintz ez nituzke kontu hauek esango. Malezia duenak gorde egiten du. Gu ez gara horrelakoak.

A. Oso poema gordinak idatzi dituzu...

J.A. Literaturak, buruan emandako mailukadaren modukoa behar zuela izan zioen Kafkak. Ni horretetan saiatu naiz. Nik idatzia ameskaizto bat balitz bezala gera dakiola jendeari. Ez bait

diot ezer zor munduari. Astindu ederra eman behar zaio gizarteari erreakziona dezan.

A. Poeta «maldito-tzat duzu zeure burua?

J.A. Neri jostailua iruditzen zait lantxo hau, ez zait gogorra egiten. Pentsa lezake norbaitek enkarguzko liburua dela, «malditismoa» edo joera horren ingurukoa behinik behin. Badute, nere uste apalean, sakonean beste zerbait, bada beste irakurketa klase bat idatzi dudana metaforen artean. Nola esango nizuke nik... «Familiarteko gorrotoak» atalean,

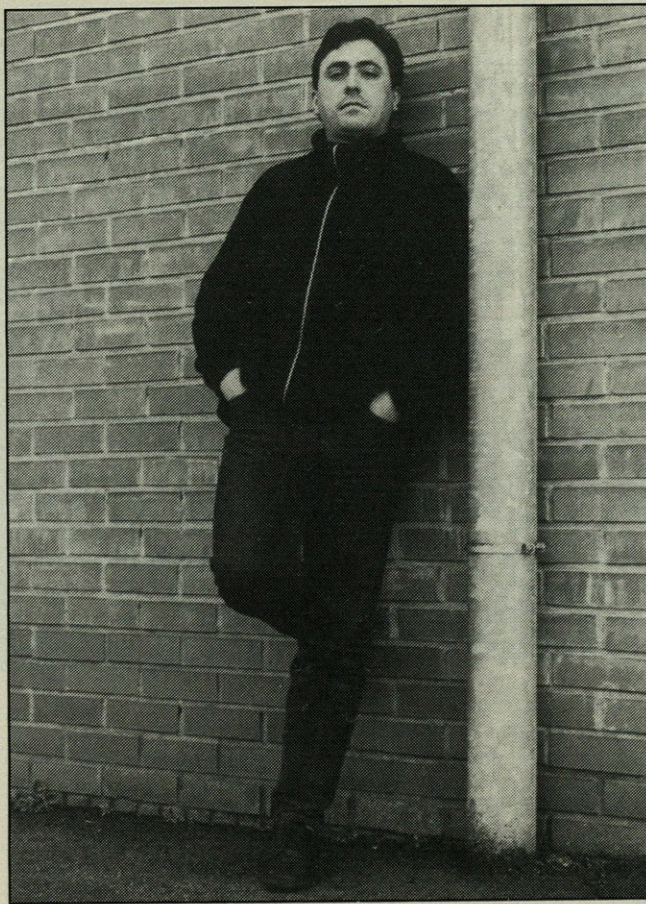
«Arbola gaiztoa» poemak halaxe dio: «Noiz zabalduko ote da goiz bura/ zeinean egingo duten arbola gaiztoaz zura/ ezpal nimitoenak surtara deliberatu anaitasun bilkurak/(...)». Ez dut azken bi hitzekin anaien, familiaren berri eman nahi izan. Herri honetan jende konkretua baztertzeko, marginatzeko duten joera ere lasai asko jar lezake agerian. Ortzik lehengo egunean esandakoa adibide gisa jarrita, HBk kontragizarte egin du, eta kontragizarte horretan «arbola gaiztoa beti pronto arbola gaizto izateko, baina ni izan behar orain ere arbola gaiztoa». HB marjinatu egin dute, ez dakit zer dela eta.

A. Baztertuta al zaude zu ere?

J.A. Ni ez naiz akaso lotsatia, baina bai lotsatua. Ez naiz akaso bakartia baina bai bakartua. Bakartia izana naiz, baina ez sekula bakar-zalea. Ez naiz bakarka ibiltzekoa. Hobe nago bakar-ka ibiltzeko igoal, ez ordea gusto dudalako. Askok estimatzen dut laguna, gaizki nagoenean batik bat, eta Susa estimatzen dut batez ere. Susak salbatu ninduen ni.

A. Zeren gaitzetik salbatu zaitu Susak?

J.A. Mundu guztiak ahaztuta eta inguru oso marjinaletan ibili nintzen, Josuk, gure aita zena hiltzean, 81ean, poema batzuk argitaratu zizkidan arte. Orduan «Beltzarana» nintzen ezize-nez. «Billetterik gabe» izan zen hurrena. Txarra gogotik. Ez nengoen alfabetatuta. Geroztik ikasi dut dakidana, asko eta asko irakurri dut, oso zalea izan naiz beti. Arlo grafikoa zaintzen ere aritu nintzen Susan, eta «A ze as-telehena» gehigarrian ere

Lan honen pretentsio bakarra erradikala izatea litzatekeela dela dio Jon Aranok.

idazten nuen. Oso ondo pasatu nuen.

A. Liburu hau plazaratu ahal izateko beka eskatua zenuen...

J.A. Bai, eta Eusko Jaur-laritzako Malezia sailak... barkatu Malizia Sailak ez, Kultura Sailak antolatutako beka sistema horretan halako elementu batzuk, Jon Kortazarrek adibidez, eta Mendigurenek (nik ez dakit zer egiten zuen honek poesia sari baten epai mahaian), hauetxek, bekarik ez ematea erabaki zuten. Hiru anaia-rrerek jaso zuten! Gorka Arresek «nepotismo» hitza erabili zuen gertatutakoa definitzeko. Mindu ere egin zen baten bat.

Mesfidantzak eraginda edo fama txarra dela eta lagunak galdu ditut, baina beti

saiatu izan naiz esan beharrekoak esaten, salatu beharrekoak salatzen eta ahotsik ez dutenei ahotsa ematen.

A. Nori esate baterako?

J.A. Zaharrei. Liburu bat daukat egina Itsasondoko amona baten kontuekin. Gure zaharrek ez dute okasiorik izan haienak pape-rean jartzeko. Pasadizoak kontatu dizkiete akaso ilobei, hauek ondorengoei ere kontatuko zizkietelakoan. Ez dugu horrelakorik egin behar nere ustez. Ezin dugu besteek konta dezaten utz. Alde horretatik kamikaze bat naiz ni. Herri honetan gauzak egiazkotzat jotzen dira, halakoak ez izanda ere. Liburu hau nere bizitzaren ispilu dela esango dute. Hemen ez dago autobiografia-

rik, eta balego ere, nik dakit zer den nerea eta zer ez den. Katalogatu nahi duenak, katalogatzea du, baina «Amarena» poeman agertzen dena ez da gure ama. Ama Euskal Herria, Ama Euskara, Ama Untxia... edozein izan liteke. «Lo dagoenari»n ere beste horrenbeste. Hor agertzen dena ez da aita.

A. Zu ordea bertsolarien kontrakoa zara.

J.A. Bertsolari onen aldekoa naiz. Hildako bertsolarien aldekoa, berehala egingo nieke eresia. Orain bertso gutxi dago. Bai Joxerra Garziak eta bai Atxagak erradikalismorik ez dagoela zioten. Nere liburuxka honek, izatez gero, pretentsio horixe bera luke, erradikala izatea, ondorioak ondorio. Ez du akaso inork bota bat batean eta hain arinki halako ezentzutekorik, gustagarririk ez denik. Metaliteratura baizik ez dela egiten ere esana dute, hitz joku besterik ez dela egiten. Liburu honetan ere badira halakoak, jendeak uste baino gehiago, oharkabea irten zaizkit errekursoak. Hizkuntza asko maite dut, euskara politen idaztea ederki asko dago. Ez da ordea nahikoa. Zerbait esan beharra dago. Edorta Jimenezek dena esaten du, baita Monzonek ere, eta Sebero Altubek, eta Koldo Izagirrek, Atxagak oso poliki paratu baina ezer esaten ez duen bitartean.

A. Askok erreparatu diozu zure berriko bizkerari.

J.A. Amari zor diot dakidana, nahiz eta hark ni ondoan edukitzea baino sugorria haztea hobe dela esaten didan. Hala ere, aholku onak ere eman izan dizkit.

Garbiñe Ubeda

laz, hiru ekitalditik bi Gipuzkoan antolatzen ziren

Zenbakiak ere eman dezakete bertsolaritzaren berri

Zifren arabera hurbilketa egin nahi izan diogu iazko bertsolaritzari. Ikuspegi partziala bada ere, zenbait alderdi hobe ezagutzen lagun dezake: non antolatzen diren bertso saioak, zenbatekoak izaten diren, bertsolarien arteko banaketa, gaia jarrita diren ala ez... zenbakiak eta datuek ez dute dena argitzen, zenbait aurreuste baieztatu edo ezeztatu besterik ez.

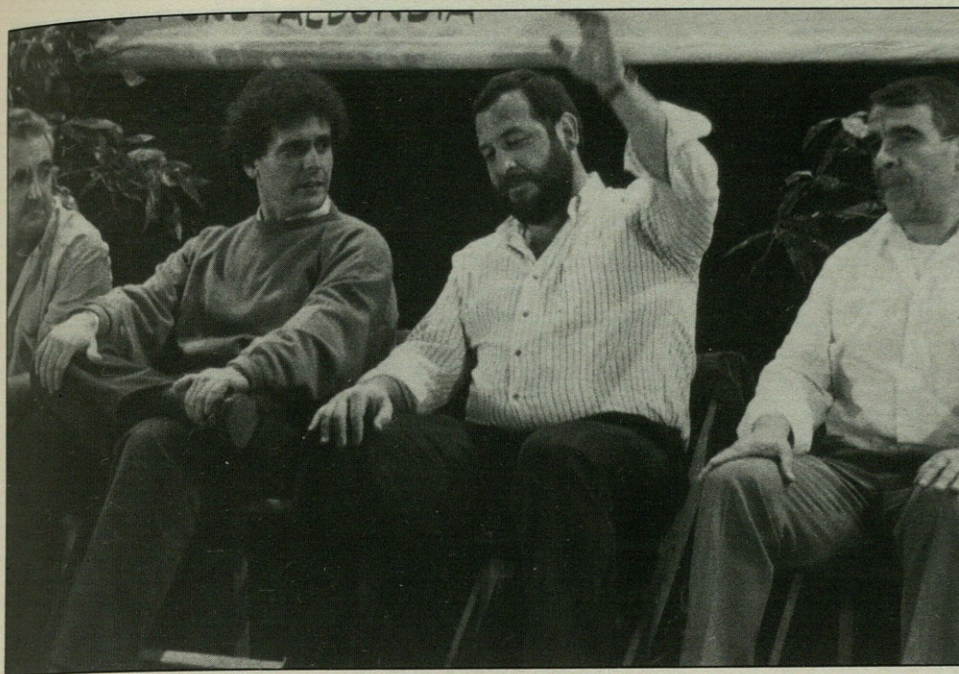

Bizkaian plaza asko galdu dira azken urteotan.

IAZKO bertso saioen datuak eskuratu ahal izateko, Bertsolari Elkartearen artxi-boetara jo dugu, bertan gordetzen bait dituzte antolatzen diren bertso-saioei buruzko datuak. Jakiten dituztenenak behintzat. Elkartek ez du izaten, noski, antolatutako bertso saio guzti-guztien berririk, baina bildutakoetatik ateratzen diren datuak aski adierazgarriak izan daitekeela pentsatu dugu.

Txapelketak eta parte hartze libreko beste zenbait saio (omenaldiak...) ez dira kontuan hartu. Horren arabera, 352 saio hartu ditugu aintzakotzat. Elkartearen fitxetara heldu ez direnen artean, asko eta asko bertsolarien eta antolatzaileen ustez 'jaialdia' kategoriara iristen ez direlako da. Beraz, areto baten inauguraziorako, edo bazkalosteko giroko animaziorako bertsolari pare bat eramaten direneko saioak ez dira honetarako jaso.

Gauza jakina da datuek

Txapelketa Nagusiak
zerikusi handia du
ondoko urteotako
saioetan, baina ez
erabatekoa.

zerbaiten erreferentzia eman ohi dutela, baina gauza guztien nondik norakoa argitzeko eskas direla. Are eskasago, zerrendan daudenak guztiak ez direla jakiten denean. Uler daitezen datuok, beraz, behar den zuhurtziarekin. Gure eskerrik beroenak, bide batez, EHBERi, berak bildutako datuak gure eskueran jartzeagatik. Sar gaitezen, besterik gabe, estatistiken zurrunbiloan.

Maila diferentzia handiak

Esan daiteke ia bertsolari guztiek saio bana gutxienez egin dutela urtean zehar. 130 bertsolariren izenak jasotutako 352 saioetan, eta oso bertsolari gutxi dira zerrenda horretatik kanpo gelditzen direnak. Dena dela, saio kopuruan ematen dira diferentziarik handienak, bertsolari bakoitzaren

mailaren adierazlea seguru aski. Esate batera, 26 bertsolarik besterik ez dute hamar saio baino gehiagotan parte hartu. Bertsolarien erdiak baino gehiagok (69) saio bat edo birekin konformatu behar izan dute. Beste muturrean, saio gehienak bertsolari gutxi batzuren artean banatzen dira: 16 bertsolarik saioen erdia bereganatzen dute.

Bi ondorio kontrajarri ateratzen dira horretatik,

beraz: batetik, ia bertsolari guztiek badutela plazarik urtean zehar, baina bestetik, gutxi batzuren inguruan ibiltzen direla saio gehienak. Zehazkiago, zazpi bertsolari dira 50 saiotik gora egin dutenak (beti ere geure zerrenda mugatuaren arabera) zazpi dira (S. Lizaso, Mañukorta, Lopategi, Egaña, Peñagarikano, Euskitze eta Mendizabal), eta bost bertsolari, 30-50 saio tartean ibili direnak (Murua, Telleria, Lazkano, Sorozabal eta J. Sarasua).

Desberdintasun horiek, saio antolatzaileen gustoa besterik ez dute adierazten. Gusto hori ez bait dator beti bat, Txapelketak eman dezakeen kalitate neurriarekin, esate batera. Txapelketen neurketa ere erlatibizatutako behar bada ere. Jon Enbeitak urtean egiten dituen plazak kopurua, adibidez,

Zenbat saio bertsolari bakoitzak

Zenbat saio	Zenbat bertsolari	
50tik gora	7	15 %
30-50 saio	5	
15-30 saio	8	
10-15 saio	6	85 %
7-8 saio	11	
5-6 saio	15	
3-4 saio	16	
2 saio	9	
Saio bakarra	60	

Bertso-saioak herrialdeen arabera

Gipuzkoa	227	64,4 %
Bizkaia	61	17,5 %
Nafarroa	52	14,8 %
Lapurdi	7	2,0 %
Nafarroa Beherea	2	0,5 %
Araba	3	0,8 %

Bertsolarien parte hartzea herrialdeen arabera

Gipuzkoa	745	63,0 %
Bizkaia	240	20,8 %
Nafarroa	66	5,7 %
Lapurdi	20	1,7 %
Nafarroa Beherea	14	1,2 %
Araba	6	0,5 %

Zenbat bertsolari saioko

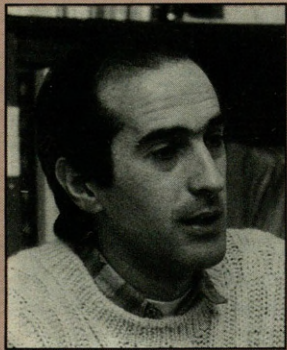
2koak	109	34,9 %
3koak	59	18,9 %
4koak	57	18,3 %
5ekoak	18	5,8 %
6koak	48	15,4 %
6tik gorakoak	21	6,7 %
Daturik ez	40	—
Denetara	352	100 %

Librean / Gaia jarrita

Gaia jarrita	121	34,4 %
Librean	98	27,8 %
Daturik gabe	133	37,8 %

Jexux Murua, Euskal Herriko Bertsolari Elkarteko idazkaria

«Bertsozalea gero eta adituagoa da»

ARGIA. *Iazko datuak ikusita, nabarmena da bertsolari batzuk eta beste artetako desoreka, bertso saioei dagokienez. Non daude zure ustez ara-*

zo borren arrazoiak?

JEXUX MURUA.

Nik bertsozale bezala hitz egingo dizut. Guk adibidez Altzon urtean saio bakarra antolatzen dugu, eta jakina, onena nahi izaten dugu. Beti saiatzen gara urtero berriren bat edo sartzen, baina jendeak espero duenari ere kasu egin behar zaio. Bertsozalea gero eta adituagoa da, eta badaki bertso ona noiz ematen zaion eta noiz ez. Beste alor askotan ere antzekoa gertatzen da, futboleko edo pilotan, en-

presarioak saiatzen dira berri batzuk bultzatzen baina puntakoak dira gehien agertzen direnak.

A. *Zer bide egon daiteke atzetik datozenak aurrera daitezen?*

J.M. Lehenbizikoa lana norberarena da. Bertsolariak konziente izan behar du zein maila eman dezakeen. Zenbait plazatar joanez gero, ez dio mesede handirik egingo; plaza asko eta asko galdu egingo ditu gainera. Baina bigarren mailan iraunda ere es-

tankatzeko modua da. Zubiak egiteko modua bi-latu behar da.

A. *Elkartek agian zer-bait egin dezake.*

J.M. Elkartek egiteko duen bakarra berak antolatutako saioetara mugatzen da, baina Elkartearen egitekoa ez da saioak antolatzea, hasieratik esan genuen eta bertsolariek ere horrela ikusten dute. Gomendioak eman daitezke, baina azkeneko erabakia tokian tokiko antolatzaileak dauka.

ez dator bat txapelketetan eta gainerakoetan erakutsi duen kalitate handiarekin. Bestetik, Mañukortaren kasua dugu, iaz ibilienetakoa dugu, eta nahiz eta txapelketan finalera ez zen iritsi, argi dago bere sonaren zati handia bertan erakutsita-koari zor zaiola. Antzeko zerbait gertatzen da Millan Telleriarekin, Gipuzkoako plaza askotan ohizkoa be-
rau.

Zirkuito bereziak

Bigarren mailako bertsolariek hitz egin genezake, datu horiek ikusita. Berzketak mingarririk ez egitearren, Elkartek egiten duen banaketa bera egin genezake: Euskal Herri mailako ber-

tsolariak, eta herrialde mailakoak. Bigarren talde honetako bertsolari gehienek urtean zer plaza gutxi egiten dituzten ohartuta, kezkatzeko modukoa da. Imanol Lazkanok, EHBeko lehen-dakariak, horri buelta emateko aukera gutxi ikusten

du: «Saio bat jo dugu horretan, eta esan bebarra dago frakasoia izan dela. Lankide Aurrezkiak eta Eusko Jaurlaritzak antolatutako 'Kultur Bideetan' bertsolariek ere parte hartzeko proposamena egin ziguten, eta guk baldintza

bakarra jarri genien: saio horiek herrialdekako bertsolariekin egitea, gutxi ibiltzen den jendea bultzatzeagatik. Eta udaletxe eta antolatzaile askorengandik jasotako erantzuna izan da ez dutela horiekin nahi, bestelakoekin nahi dutela. Debalde izanda ere, ez dutela nahi. Antolatzen duenak, dirua jarriz gero, onenak edo izen gehiena dutenak nahi izaten ditu. Horrek horrela funtzionatzen du eta borren kontra egitea ez da samurra».

Herrialde mailako zirkuito bereziak antolatzea izan daiteke diferentzia hori samurtzeko bidea. Iaz, esate batera, hiru saiakera egin ziren alde horretatik, guk dakigula: Donostiako Auzoz Au-

Bertso-afariak eta antzekoak ugaltu egin dira.

Bertsolaritza
espektakulu mailara
jasota, entzulegoak gero
eta pisu handiagoa du.

zo kanpaina, Nafarroako Udako Saiok eta Bilbo Bertsotan. EHBE, Nafarroako Elkartea eta Santutxuko Bertso Eskolak izan ziren berorien bultzatzaileak, instituzio publikoekin batera. Donostian 24 bat saio, Nafarroan 34 eta Bilbon dozena bat. Horietan aukera handiagoa ematen zaie herrialde mailako bertsolariei, batzuei aukera bakarra.

Gipuzkoa jaun eta jabe

Saiok herrialdeka nola banatzen diren ikusita, argia

da Gipuzkoaren nagusitasuna. Bertsolarien beraien jatorrian baino harago doa gipuzkoarren nagusitasuna saioen antolaketari dagokionez. Hiru saiotik bi Gipuzkoan izaten dira, eta herri mordoan banatuta gainera: 80 gipuzkoar herrietan

antolatzen dira saioak, eta horietatik 'bertsozaleenak', Usurbil, Hernani, Bergara eta Oiartzun dira, Donostiarekin batera. Bizkaian 61 saio egin ziren 31 herritan. Bertakoek diotenez herrialde horretan hainbat plaza galdu dira azken urteotan.

Bertsolarien parte hartzea nongoak diren ikusita neurtuz gero, aurrekoaren pareko zifrak ateratzen dira. Ez dirudi, beraz, herrialdeen arteko oreka horretan behintzat apurtzen denik. Nafarroan, Araban eta Ipar Euskal Herriko herrialdeetan, batik bat bertako bertsolariak eramateko joera dago. Bizkaia eta Gipuzkoan nahasketa handiagoa dago, baina nahikoa orekatua antza.

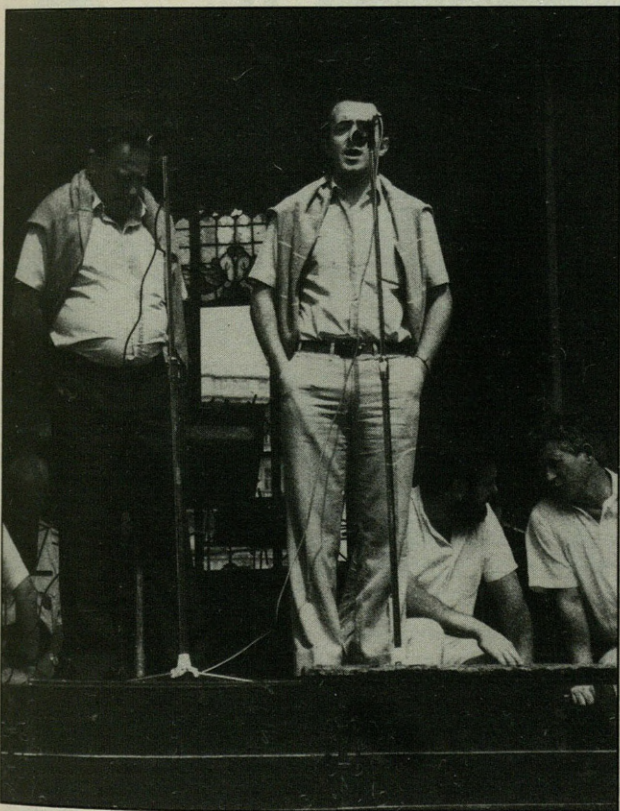
nen artean daude. Saio bakoitzean batz bestek 3,7 bertsolarik kantatu dute.

Bertsolariak gaia jarrita ala librean aritzen ote diren jakiteko, arazoa da erabili ditugun fitxa gehienetan ez zegoela zehaztuta, baina jakin ditugunaren arabera, 98 ziren librean eta 121 gaia jarrita. Gai-jartzailerik gabe egindako saioak, beraz, zenbaitek uste baino ugariagoak dira. Nabarmen txikiagoa da ere bertso-afariek eta antzekoek izan duten gorakada. Guk hogeitik gora zenbatu ahal izan ditugu, eta seguru horiek baino askoz gehiago izan zirela.

Gai-jartzaile aldetik, ia bertsolarietan baino barietate handiagoa dago, eta dirudienez norbere herri inguruan aukeratzen dituzte. Laxaro Azkune, Antton Mari Otalora, Inaxio Usarralde, Pello Urretabizkaia eta Martxeli Sagastume izan dira gaia jartzen gehien ibili direnak. Bertsolariak ere maiz nahi izaten dira gai-jartzaile bezala, eta horietatik 'maiteena' nonbait, Mikel Mendizabal.

Bikoak saio gehienak

Ikitaldi bakoitzean hartzen duten bertsolarien zenbatekoa, datu interesgarria da. Gehienetan bi bertsolarik bakarrik hartzen dute parte. Biko eta hirukoien artean, saioen erdia osatzen dute. Laukoak (18 %) eta seikoak (15 %) ere formula erabilie-

Bi-biko saioak gehien erabiltzen den formula da.

Josu Landa

Ostibarreko Haize Berri kultur elkarteak antolatuta

Marrazkirri: gazteen artea bildu duen erakusketa

Nafarroa Behereko herri tiki bat dugu Izura, Donapaleu eta Garazi artean kokatua, aspaldidanik laborantzari lotua. Compostelako bidean izanik Erdi Aroan hamar mila biztanle izan omen ditu, ibiltariak erreizibitzeko ospitaleak ere.

IZURAK ez du horrelako egoerarik ezagutzen, Baxe Nafarroan Dopapaule eta Garazik geroztik eragin inportanteagoa hartu bait dute. Herri erdian iritsi orduko Kultur Etxea aintzinean dugu, herriko etxe handiena bait da, elizaren parean. Gure kontaktoak bilatzen genituen bitartean, lanean ari ziren zenbait gizonekin topatu gara, euskaraz hitz egin eta erantzuna ere euskaraz jaso dugu, ingurumen horietan euskarak bizirik dirau oraindik. Kultur etxean sartu eta, Piarres Erdozaintzi eskultorea eta Alain Pessans-ekin elkartu gara, biak Haize Berriko arduradunak bait dira.

Hamar urteko lana

Izurako Kultur Etxeak benetazko eragina lortu du barnekaldeko kultur munduan, hamar urte lanean jarraituz zentro kulturalen politika zutik jarri zenetik.

Urtean zehar aktibitate ugari bultzatu dituzte, besta giroa sortuz, erakusketak antolatuz. Horretarako permanente baten laguntza baliatu zuten. Baina azken urteetan egoera ekonomikoa aldatu egin da, gaur egun lanean objetore batekin jarraitzen dute, eta bistan da bertako 10-15 bat pertsonak segitzen dituela ardura eta aktibitate guztiak.

Inguruetako herrietako diru laguntzak jasotzen dituzte eta bereziki Izurako herriko etxearen babesarekin, herriaren lokaletan eraman dituztelako animazio gehienak, Jean Marie Mugabure, etiketarik gabea, auzapeza delarik dinamiza-

tzailea. Kultur Etxearen presidentea, Daniel Arbetx laboraria dugu. Dena den, zentroaz jende multzo bat arduratzen bada ere, erabaki inportante guztiak biltzar nagusietan hartzen dira.

Hamar urtez aritu baldin

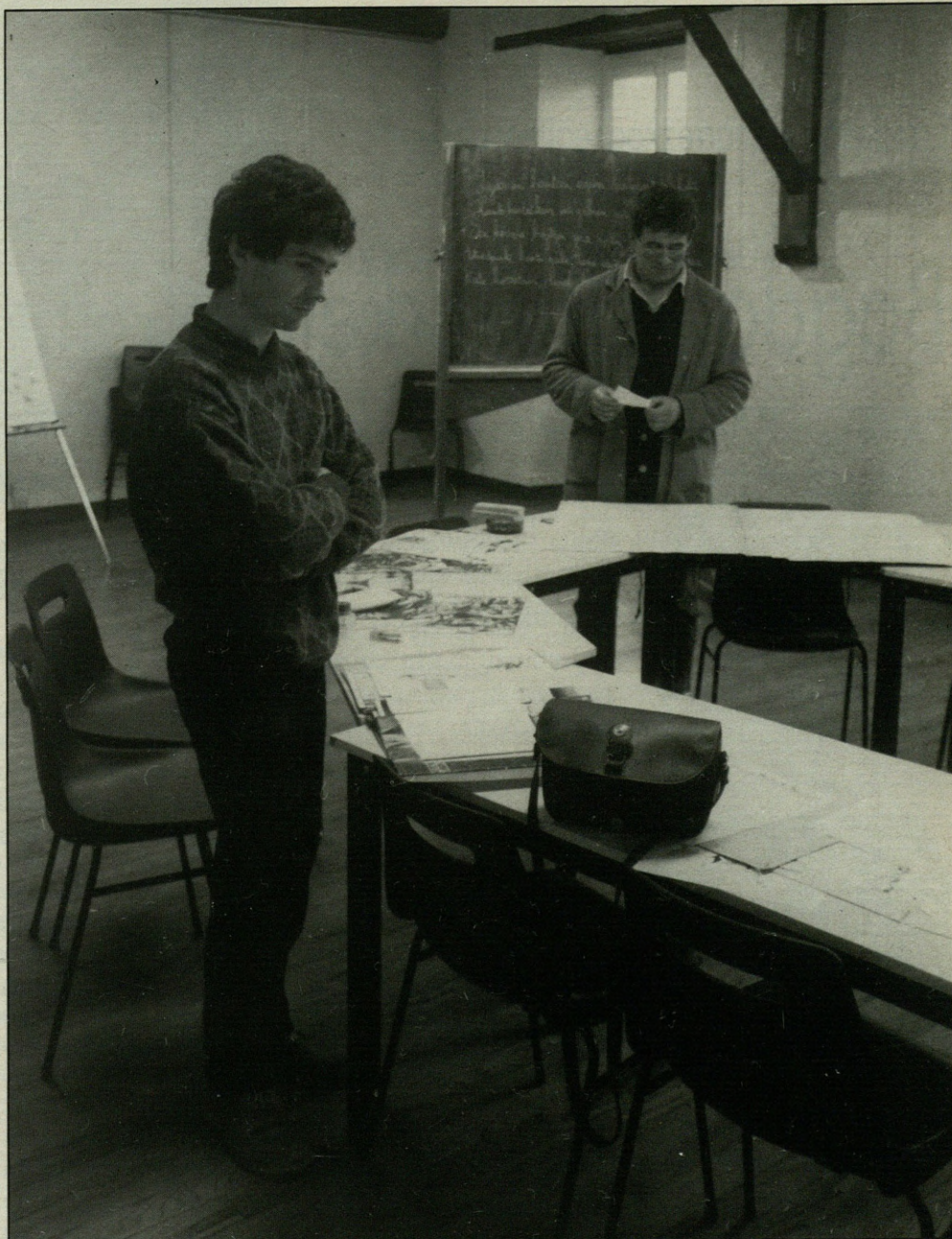
badira ere, Alain Pessans-ek, azken urte horietako azken esperientziaz baliatuz, azpimarratzen zigun: «*Nabiz eta bertako jendearekin lan egin, jendearenganajo, burbiltzeak egin, bemento jendearentzat oraindik hemen ari gare-nok «enbata» batzuk gara».*

Irriari ere lekua

ktibitateak bertako jende-ari irekiak dira. Emazteentzako gimnastika, argazki laborategia, AEKko klaseak, haurrentzako musika klaseak, helduentzako gaita eta txalaparta klaseak eta dantza ikastaldiak asteazkenetan antolatu izan dira, besteak beste. Benetan, Nafarroa Behereko leku horri bizia ekartzen dio Haize Berri elkarte honek.

Orain arte politika da gehien agertzen den gaia eskuraturako marrazkietan ●

Bestalde, etxe eder horretan irriti emankizunak egiteko estudio bat antolatua dute ere, eta astelehenero bertako berriak zabaltzen dituzte Irulegiko irratia-aren bidez, beraiekin konektatuak bait dira, *«jende gutti burbiltzen da guregana baina badakigu denek gure emankizunak bebatzen dituzte-la, eta urtero herriaren itzulua egiten dugularik, sos pixka bat biltzeko, gebienek ematen dute. Bertako berriak bait dira».* Beste animazio asko ira-

Piarres Erdozaintzi eta Alain Pessans dira Marrazkirri-ren antolatzailak.

gaiten dira urtean zehar, Ipar Rock, Compostelako eguna, kontzertuak,... ezin dira denak aipatu. Alabaina, otsailaren 15ean hasi den erakusketa baten berri eman behar dugu. Bigarren aldia da Haize Berri-ri Marrazkirri erakusketa antolatzeko duela «gazte askok beren alde lan egiten dute, horren bilana egin nahigenuen. Bigarren urtea da antolatzen dugula eta ge-

roan bedatu nahi genuke, jende gebiagoren lanak ekarraraziz. Muga batzuk hautsi behar dira eta marrazkiaren bidez hori lortzea errazago da. Orain arte politika da gehien agertzen den gaia eskuratu ditugun marrazkietan. Agian bedatuz gaiak ere ugarituko dira» dio Piarres-ek.

Erakusketa martxoaren 15ean bukatuko da eta 16 bat artistak parte hartzen du,

horien artean jadanik Iparaldean fama lortu duten batzuk: CMGP Darry, Dubourdieu Alain, Erdozaintzi Piarres, Lazkarai Kittu, Iribarne Jean Ber, Irene Borda eta beste batzuk.

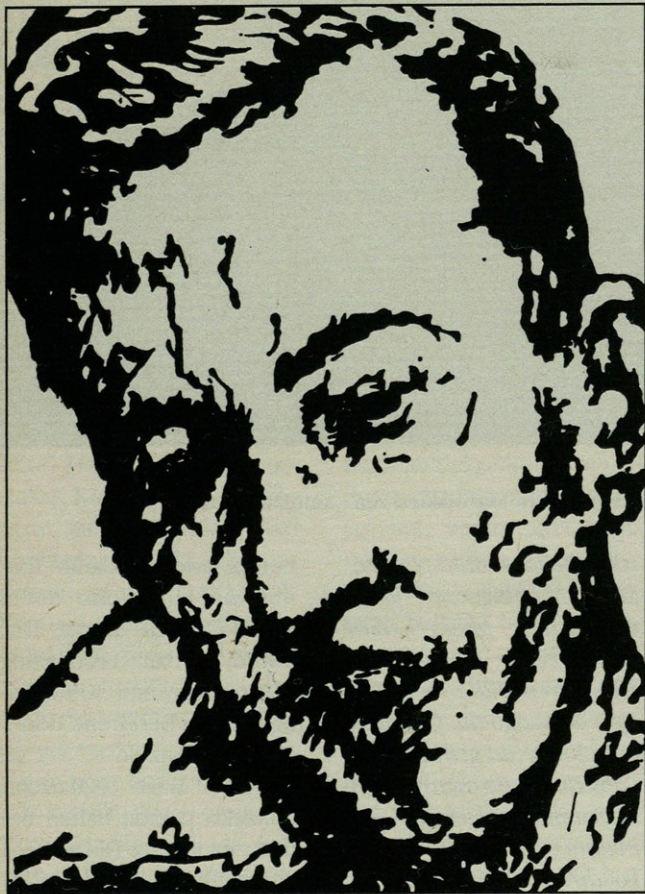
Beraz Baxe Nafarroan ibiltzeko parada baldin baduzu ez ahanztz Haize Berri elkartetik itzulino bat egitea.

Ixabel Etxeberria

Errepasoa beharrezkoa egiten denean

Bagdad: Irakurketaren hiria

Bagdad sutan da. Bonba aliatuek zibilizazio aberatsenetakoa izan den hiriburua erre dute. Baina ez bonbaz bakarrik. Blokeo kulturala erabatekoa izan da. Gutxi dira mendebaldera heldu zaizkigun izenak. Gutxiago testuak. Horregatik hain beharrezkoa errepaso hau, izen bakoitzaren atzean oso kontuan hartu beharreko errealitatea ikusten lagungarri bekigu.

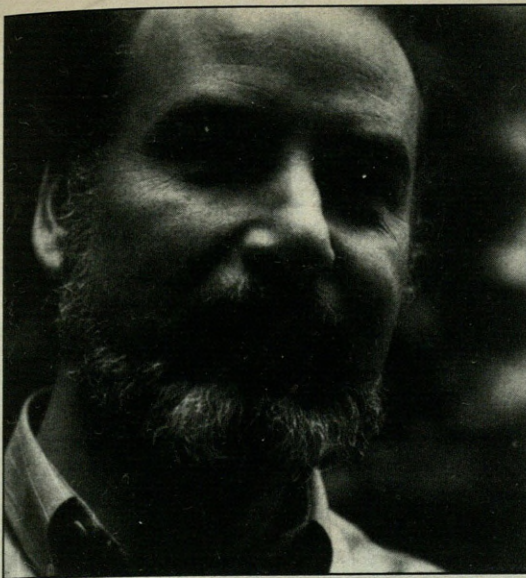
Badr Chaquer Al-Sayyab.

ASKO zor dio kulturak Bagdadi. Modernitatea, berrogeitamarreko hamarkadatik mundu arabeak erdietsi nahi izan duen proiektu helezina beti bizi izan da Irakeko hiriburuan. Iraken baino ezin sortu zitekeen Badr Chaker Al-Sayyab (1926-1964) dateke aitzindaria. Erromantizismoa eta errealismoaren artean kulunkaka, ordurarteko formen mugak hausten saiatu zen, nolabait ere poesia modernoaren bidea zabalduz. Poesiarena, poesia bait da duda izpirik gabe jenero literarioetan nagusi.

Aita dezagun bat edo beste: Sargon Boulus, Estatu Batuetan bizi dena eta poesia amerikarren eragin nagusiak dituen. Saâdi Youssef, Ritsos eta Kavafis bezalako idazleek bustia. Bretonen jarraitzaile, gutxi iraungo duten zenbait aldzikari jarriko ditu kalean: Désir libérateur, Al Nokta edota Faradis esate baterako. Su-

rrealisten tradizioz garbierari loturik, normetatik kanpoko testuak, itzulpenak eta Turath-ko tesoro tikiak aterako ditu argitara. Baina uko egingo dio idazle irakiar eta arabe gazte eta antikonformistekin batzeari. Beste egoera batean bizi dira Bagdaden direnak. Isiltasunera behartuak batzuk (Hassab Echeick Jaafar-en kasuan bezala), establishment kulturalen besteak (Hamid Said, Abdessattar Abdel Wahed edota Youssef Al-Sayeg) sinbolismoz modernoenean adierazten direnei eman diote bidea.

Sar gaitezen Saadun inguruko karriketan. Beirut eta Kairon pasatako liburak elkarren gainean daukete metaturik. Edizio zoragarriak, gazteak eskuartean hartuko dituztenak, gustoko autoreak edo titulak arkitu arte. Izan ere, ez da hutsetik sortua arabeen arteko esaterik zabalduna: Idatzi Kairon egiten da, inprimatu Beirut eta Bagdaden irakurri. Baina han ere ez da dena ezti gozozkoa. Iran eta Irak-en arteko gerran unitibertsu itxi bilakatu zen Bagdad. Isolatua, gutxi izan ziren irteteko aukera izan zutenak. Gobernuak antolatutako jaialdi artistiko eta kulturaletan baino ezin zitekeen arnasa hartu.

Tahar Ben Jelloun: Ametsa eta hizkuntza

Berriki agertu da Frantzia Tahar Ben Jelloun idazle marokiarraren azken elaberria. «Les yeux baissés» izenburua daraman lanak Ben Jellounen betiko obsesioak dakartza plazara, magrebiar Paristaratuaren arazoak. Batzuen pasibitatea eta matxismoa arrazismoa eta dementzia da besteengan. Bi munduen arteko gerra honetan hizkuntzaren arazoa ez da ate geratzen. Pertsonaia nagusiak, Fatmak, hitzez adierazten du egoeraren gordina: «Herriko arbolan zintzilik dut erdia oraindik, frantsesera zezelkatzen beste erdia...neuk maitatzen baina berak maite ez nauen hizkuntza». Errealitera garamatzan ametsa.

Duela hogeit urte hil zen Jean Vilar

Mahai inguruak, erakusketak, topaketak...etengabea ari dira Avignon, Chaillot eta Pompidou Zentrua ekintzen prestaketa lanetan, aurren betetzen da eta Vilar-en heriotzaren hogeigarren urteurrenaren gain, berrogei urte Théâtre National Populaire-ko buru izendatu zutenetik. Charles Dullin-en ikasle, T.S. Eliot-en «Heriotza katedralean» lanean Thomas Becket-en interpretazioak zabaldu zizkion ateak. Strindberg, Shakespeare, Pirandello-ren pertsonaiarik nagusienak jokatu zituenak ezin izan zion ezetz eman René Chair-en proposamenari: Avignonen arte aste bat eratzeari alegia. Christian eta Yvonne Zervos-ek egin zuten erakusketa. 1947a zen. Avignoneko Jaialdia sortu da.

Algeriako gerra antzerkita: «Algérie 54-62»

JEAN Magnam gidoigileak balak legez eskenategia zulatzen duten hitzak, esaldiak transmititzen ditu. Jokaleriek mezu ilunak ahoskatzen dituzte. Zaila da adierazten. Jean Magnan-en lana, Robert Gironès-en zuzendariarena bezala erresistentzia da. Eta hitzak berriro ere: «Algeria Frantzia da, eta Frantziak ez du berea ez den beste aginterik onartuko». «Flandiarrak Kongon, lege bakarra dago, nazio bakarra, Parlamentu bakarra». «Negoziazio bakarra gerla da». Zenbait ikusle, bero, haserre, aulkietatik altza eta joan egiten dira. Arrazoi dute. Ikusten ari direna ez dagokie beraiei. Eta ez da ikusteko ederra.

Bi lagun zahar dira Magnam eta Gironès 1975ean. *Zazpi Tebasen* kontra prestatzen ari dira, Eskilo gerlaz mintzo da. Eta analogiaz sortu zela esan daiteke, berez. Magnam algeriarra da jaiotzez, eta hango gerran ibilia Gironès. Gidoia amaitzeke uzten du ordea Magnamek 1983an. Antzezle batek bere etxean topatzen du, telefono haria lepo inguruan, itota. Poliziak ez du ezer argitu gaurdaino. Baina Gironès-ek ez du trilogia izateko jaio zen proiektua baztertzeko. Bi hila-bete baina lehenago antzez-tuko du.

Zer dugu beraz historia honetan? Teniente bat,

Abd-el-Kader gogoerazten digun automata bat, erizain bat, palmerak, krisantemoak...Hitzak azken baten. Hitzak. Ulertzen ez direnak: «Ambousahim oqui boraf salamalequi.—Arabieraz badakizu?». Baina entzuten da frantsesa Algerian: «Allo zénfant di la patri i ye li jor di gloir i t'arrivé». Komunikabideen arteko gerlaren bertsio intelektuala da.

Zer izan da azken baten Algeriako gerla? 54-62. Zortzi urteko gertaerak. Hitzak berak dio. Gertaerak. Gertatuko dena.

J.M. Heritz

T E I L A K

■ BAKARKA ARITUKO BERTSOLARIAK NAFARROAN

MMARTXOAREN 17an izanen da aurtengo Nafarroako Bertsolari Txapelketaren azkena, Doneztebeko Bordatxo dantzalekuan, hara iritsiko diren 8 lagunez gain, beste 14 bertsolari arituko direla aitzinetik Elizondo, Izura eta Etxarri Aranatzeko kanporaketetan, otsailaren 24a, martxoaren 3a eta 10a direla saio egunak. 20.a den txapelketa honetan bertsolariak bakarka arituko dira eta horrela emanen zaie puntuazioa, iazko taldekako manera baztertuaz. Apirilaren 14an txapelketari bukaera emateko Basaburura abiatuko dira elkartekoak hango hiru bertsolari zahar omentzeko.

■ ZAZPIGARREN EUSKALKIA ITZALI

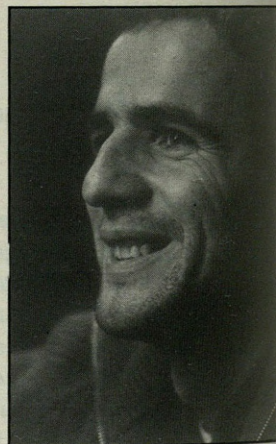
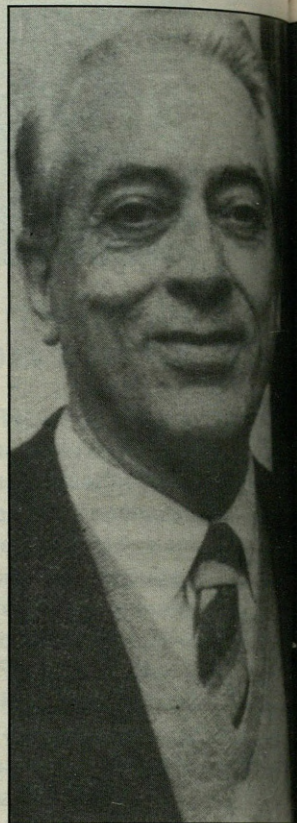
AZKUEK zazpigarren euskalkitzat zeukan erronkarieraz mintzatzen zen ustezko azken euskalduna, Fidela Bernat uztarroztarra, otsailaren 9an hil

zen Iruñean 92 urte zituela. Badirudi oraingoan benetan dela azkena eta ez dela besterik azalduko inongo «hermanitas de los pobres-en edo Zube-roako ezein zokotan. Esan, erronkarierak berebiziko garrantzia izan duela euskararen barne berreraikuntzan, eta orain Ricardo Gomez gazteak diharduela euskalki honi buruz ikerketa lanetan.

■ AEK-K HELDUEKIKO LANA BULTZATU NAHI

AEK erakundeak berreuskalduntzean hurrekin aritzeaz gain helduekin ere iharduteko beharra azaldu zion administrazio publikoari, hauentzat plangintza bereziak eratuz, eta berreuskalduntzean ari diren talde guztien elkarlana medio, plangintza orokorraren diseinua zehaztuaz. Berreuskalduntze arlorako dagoen legeria matrikulazio baxuari egokitzeko aldatu beharra dagoela aditzera eman zuen Erramun Osa didaktika ardura-dun AEKkoak.

E R R A N A K - E R R A N

«Gustoko gauzakegin eta gero hori saldu egiten bada, nik ongi harpatzen dut...nik markatutako kondizioneekin bat etorri garenez, orain badut manager bat, ieepaaa!»

Pottoka
Ttipi ttipa 55, 1991-II-7

TXUTXUMUTXUKA

NAZIOARTEKO ANTZERKI JAIALDIA TOLOSAN

UDAZKENA ez da nonbait alferrik galduko Tolosa aldean. Herri honetan bertan ospatzen diren Bideoaldia, Nazioarteko Abesbatzen Lehiaketak, Magia Jaialdiak edo akaso arrakasta handia lortu duen Nazioarteko Txotxongilo Jaialdiak animatuta, Agerre Antzerkia taldeko partaideak oso bero dabiltza eurek lantzen duten arteak ere nazioarteko jaialdia izan dezan. Italiarrak, frantziarrak, katalandarrak... Hainbat taldek hitz emana omen du dagoeneko iraila aldera antolatuko den horretarako.

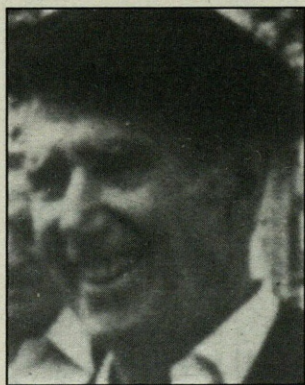
NOR - NORI - NOR K

«Ene adarraren barnean, ene pintura eraldatzen ari naiz, tonu ilunetarik argi efektuetarantz, hori baita egun gebien interesatzen zaidana. Argiak eta itzalak. Itzala artegasuna eta kezka da, argia berriz magia, ikuskizunaren talka, sorpresa»

Miguel Angel Echauri
Diario de Navarra,
1991-II-13

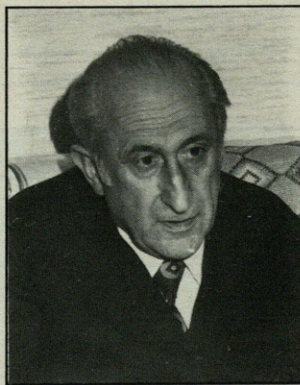
«Gaur dugun egoera hau erraz gainditzeko moduko garantiako bertsolari sorta nabikoa zabala bada Euskal Herrian, nik somatzen ditudan biru bertsolari multzoak behar bezala konbinatzen asmatuz gero behintzat.

Juanjo Uribe
Egunkaria,
1991-II-14

JOXE ULIBARRENA

Eskulturagile peraltarra aritu da hainbat poeta eta artistarekin batean azken bolada honetan, bideo lan luze baten prestaketan, Nafarroako Mariskal Pedro izandakoari buruzkoa hain zuzen ere●

JON ETXAIDERI

gertatu zaio EIZIEk lanak euskarara itzuli dituzten hainbat kideri egin omenaldian egotea. Berarekin izan dira Agirre, Onaindia, Akesolo, Erkiaga, Kerexeta, Berrondo eta Diharce●

B.L. SOLOZABALEK

Bizkaiko kamioetako XIII-XX mende bitarteko zubiez ihardun zuen Real Sociedad Bascongada de los Amigos del Pais erakundean eginiko sarrera hitzaldian Bilboko Artxibategi Foralean●

Bidaiak

Eskia esku-eskuan

BADATORRELA azkenean hainbeste hilabetez itxaroten aritu garen Aste Santua, diruz justu samar ibiltzen garenok egun horietarako irteeratxo motxi-

- Arette herria 60. hamarkadan lurrikara batek guztiz hankaz gora jarri zuen.

- Herri honena euskal izena omen da. Duela mende gutxiarte biarnoera eta euskara hitzegiten ziren leku hartan.

- Munduko pitzadurarik handienetokoa (15.000 m) eski estazioetik gertu aurkitzen da.

leroa antolatzen aritu beharko norberaren herrian sustraiak ez botatzeko.

Eta zergaitik ez joan eskiatzera? Biarnon bada estazio txiki bat non euskaldun jendea biltzen den diru asko eduki gabe egun batzuk elurretan pasatzeko: Arette herritik gorako La Pierre St Martin-ek ari naiz. Harantz gerturatzeke Baionan autopista laga eta Orthez hirirantz jo beharra dago. Bertatik aurrera dena ederki asko seinalizatua dago.

Aretten kanpin txiki eta merke bat dago, oso garbia eta oso lasaia, beharbada lasaiegi ere zonalde guzi hura

bezala. Kotxez pasatzen diren herrietan zakurrak baino ez dira ikusten, eta nunean behin, pertsianaren baten atzetik argixoren bat. Gaueko bizia egin nahi duenak jai dauka ez baldin badu bere modura kanpin antolatzen.

Estazioak berak bai fondoko bai mendiko eskirako aukera ematen du, eta hasiberrientzat arra sar dakien taulen alokairurako hainbat leku badaude. Hau gerta liteke irtenaldiko gauzarik garestiena. Behin abilezia hartuz gero lekuak trabesiakoa praktikatzeko lain ere ematen du, han bertan bait dira Larrako zelaia eta baita Arlas eta Auñamendi ere.

Bestelako aukerarik ere badu inguru hark. Arte

erromanikoa eta/edo erdi aroko txokoak gustoko badituzu Orthez hirira jo. Hau garai batean Santio Bidearen barnean sartzen zen eta horren erakusle diru eraikuntza sendo eta itxura beldurgarritz beteriko eskulturaz osatutako bi eliza. Badu baita ere kale hestu eta egurrezko etxedun alde zaharra ere.

Kirola

- Martxoaren 3rako, Aretxabaletako Murruxio mendizale elkarteak Aumategira antolatu du irtenaldia.

- Tafallako Alaitz elkar-teak, martxoaren 3an, Iratiko oihaneko Mendizar (1324m.) tontorrerainoko igoadia prestatu du.

- Otsailaren 25ean da Donostian hileroko Golf Sariketa eta Martxoaren 3an berriz AFINSA Neguko Trofeoaren hamaseirenak Laukarizen.

Gutxitu fisikoak kirolari

Badu kirolak alde erakargarriak eta gutxitu fisikoen kasuan esan gabe doa kirol egiteak duen garrantzia eta dakarren bizimodu aldaketa. Norberarekiko lehian, gutxitu fisiko kirolariak asko jarri behar du bere aldetik. Ahalegin hori bultzatzeko asmotan Euskal Herri osoan zehar zenbait talde ari da lanean agian gehiegi

koordinatu gabe baina asmo horri erabat lotuta. Esate baterako saski-baloia, mendiko skia, igeriketa, xakea, Behobia-Donostia lasterketa eta abarretan izaten dira gutxitu fisikoak beren posibilitateen

agerpena eginez. Gizartean integartzeko ahaleginetan ari dira hainbat elkarterekin batera lurralde bakoitzeko federazioak eta euskal federazioa sortzekotan dira. Asmo berriak ez da falta, bai seguraski erakunde publikoen aldetik laguntza handiagoak, kirolari hauek kirol «berri» hauetara hurbiltzeko aukera izan dezaten, kirola berari dimentsio berri bat emanez. Argibiderik nahi duenak telefono honetara deitu: (943) 469386.

O sasuna

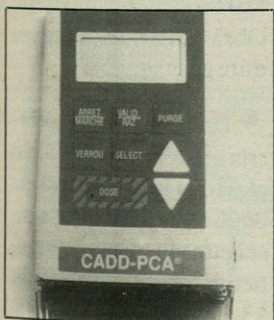
G astronomia

Z ientzia

Minbizia sendatu ezean, oinazea baretu

MIARRITZEKO Aguilera poliklinikako Jean Claude Iribarrenek Sendagileen Arteko Saria jaso berri du minbiziak eragindako oinazea apaltzen duen aparailua asmatuagatik.

Ordenadore txiki baten aginduei jarraiki, morfina zainetatik sortaka sortaka sartzen da odolera iristeko. Astebeteko independentzia ematen du aparailu honek; beraz, gaitzak jota dagoenak etxean egin dezake bizitza, eta epea bukatzean eritetxera joan, bete, eta berriro kanpora. Mina aragotzen denean, automatikoki igo daiteke morfina-kopurua. Hala ere, osagileak ezarri behar du muga, arriskutsua gerta baitaiteke tratamendua. Oraindik oso garestia gertatzen denez gero, ez du jende gehiegik ezagutzen, baina sari honi esker ia h ospitale guztietan erabiltzea espero dute.

Iribarrenek asmatutako aparatua.

EVA OLAIZOLAREN ELTZE A

Jose Inazio Ansorenarentzat

EVA OLAIZOLA

Ezagutzen zaitut eta elementu ederra eginda zaude. Ahal dudana ostiralean telebista piztu, eta «Funtzioa» ikusi ohi dut, horiek zikulu saltsak antolatzen dituzuenak motel! Luzapen gehiagorik gabe hauxe da zuretzat prestatu dudana menua:

Hasteko, sei ostraxo zuretzat, barrena prestatze arren eta ondorengoaren atari. Ondoren, txangurro kreaps gozoak eta angulak zatiko polit bat, ezingo duzu kexatu gero!

Angulak dastatu eta gero, usakumea «Ehiztari» saltsan. Izen bitxi hori duen saltsa hau gure amonak

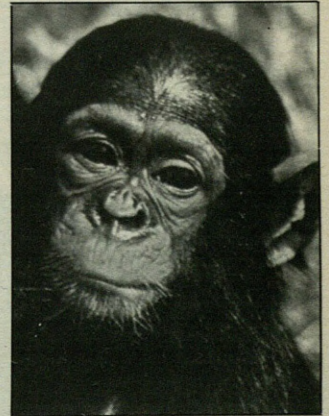
egin ohi zuen sarri eta ez da behintzat oraingo sukaldaritza berrien ondorio. Ez dut esan nahi horiek gauza txarra direnik, baina nik nahiago ditut lehengo lege zaharreko plater gozo haiek eta horrexegaitik prestatu dizut gaurko honetan.

Aipatu ditudan jaki guzti horiekin berdinduko zinen, baina beti tarteren bat geratu ohi denez libre, konpota eta champagne sorbetea postreerako.

Tira ba, prestatu dizudan menuarekin ez duzu «Funtzioa» funtzio gehiegietarako gorputzik, hobe kuluxka gozo bat!

J.I. ANSORENA

Txertoak ez du oraindik erabateko emaitzarik eman.

«Tximinoaren HIES»aren kontrako txertoa

New Orleans-eko Tulaneko unibertsitateko ekipo batek txerto bat prestatu du tximinoak SIV (Simian Immunodeficiency Virus) delakoaren aurka babesten dituen, HIESaren birusetik oso gertu dagoen birusa. Txertoa hiru alditan injektatu zitzaizkien bederatzi tximinoei. Handik hamairu hilabetera tximinoek birus-dosi handiak jaso zituzten eta bederatzietatik, zortzik erabat osasuntsu jarraitzen dute hamalau hilabete igaro ondoren. Bakarra izan zen gaitzaren zeinu biologikoak erakutsi zituena, horren ondoren, tratatu gabeko hoge tximinoei txertoa injektatu ondoren, zazpi hilabetetan hilik ziren guztiak.

ELHUYAR

Zinema

Artea

Zuzendaria: Michael Caton-Jones. **Produktorea:** David Puttnam. **Aktoreak:** Matthew Modine, Eric Stoltz, John Lithgow. **Izena:** Memphis Belle. Britania Handia. 1990.

Gudu etika

DAVID Puttnam produktorearen arabera hegazkinaren metafora erabiliaz mikrogizarte bat erakutsi nahi izan digula dio, hegazkinkideen gorabeherak gizarteko gorabeherak bailiran. Bestalde kolektibitateari lehentasuna eman nahi izan dio gizabanakeria gaindituz.

Michael Caton-Jones-en bigarren pelikula honek ez du benetan mezu hori ematea lortzen. Aitzitik. Istorio erabat klasikoa, gudu kontakizun soila. Memphis Belle izeneko hegazkinak hainbat misio bete ditu alemaniarren aurka eta ordura arte beti garaile irten delarik. Mutil gazte kuadrila ausarta, aparta, bikaina. Gutxi balitz etikaduna.

Izan ere Bremen bonbardeatu behar dutenean helburu militarra erdietsi arte ez dute etsiko. Kapitainak argi dio bonbak leku egokian erori ezean hainbat zibil hiltzeko zorian leudekeela. Mezua horixe bera. Gudu etika egon badagoela. Gudu garbia, zibilik hilko ez duena.

Neurri batean badirudi Golkoko guduari publizitatea egiten diola, (nahigabe?) Amerikarrek daukaten «gauza guztien gainetik etika miresgarria» deskribatzen duelako.

Eta garai batean hain modan zegoen «Join the Army» sloganak gauregun eta oraindik ere balio duelako. Gudu etika hori sinesgaitza egiten zaigu.

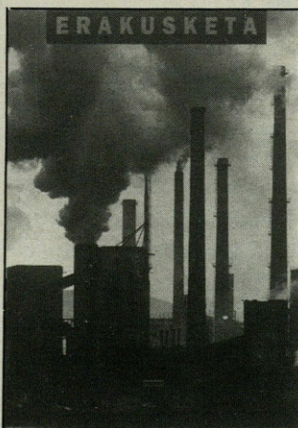
ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Juan Beltranen erakusketa

DONOSTIAKO Arrasate kaleko Kutxako erakusgelan dira Martxoaren 3a bitartean Juan Bautista Beltranen eskultura lanak. Eskultore handien ildotik datorkigu oraingo honetan ere, azken mende honetako abangoardia handietan sustraitutako obra erabat pertsonala sortuz. Artelan surrealista, abstraktuak, bere izaera autodidaktarekin erabateko loturan daudenak. Besteak beste, «Poetaren atea», «Irteera bila»,

«Abstrakzio lirikoa», «Bizitzaren arbola», «Pintore eta modeloa», denak kalitate handikoak, euskal lurra- ren aztarnetatik abiatzen direnak.

● Zarauzko Torre Luzea aretoan hilaren 27a bitartean da Juantxu Rodriguez argazkilariaren omeneko erakusketa honako ordutegian: lanegunetan arratsaldeko 18,00etatik 20,00etara eta jaiegunetan eguerdiko 12,00etatik 14,00etara eta arratsaldeko 18,00etatik 20,00etara.

● Martxoak 11 bitartean Ramon Pujol paisailariaren oleo erakusketa dago ikusgai Gasteizko Artelare aretoan. Lanegunetan 18.30etatik 21.00arte egongo da zabalik. Igandean itxia egongo da.

● «Denboraz arduratuaz» izenburu duela, Paco de Vicente pintalariaren erakusketa da Barainkuako Kultur Etxean Martxoak 9 bitartean. Obra guztiek ingurugiroa dute gai nagusi.

● Donostiako Etxeberria galerian Uriarteren akuarela lanen erakusketa dago zabalik Martxoaren seigarrena arte. Lanegunetan 11.00etatik 13.00etara eta 17.00etatik 21.00etara egongo da irekirik.

Antzerkia

Kukubiltxok euskalduntzeari lagundu

HAINBAT emanaldi izango ditu Kukubiltxo taldeak otsailaren azken egunetan, «Bilbo euskalduntzen» kanpaina dela eta, euskara ikasi nahi dutenen kopuruak gorantz jotzeko; izan ere, eskolaz eskola arituko dira, hala nola, hilaren 26an, Uribarri auzoko eskola in-

guruan, arratsaldeko 16,00etan; 27an, Errekaldeko Gabriel Aresti eskolan, 17,00etan; 28an, Cervantes eskola ondoan, 17,00etan; martxoaren 1ean, azkenik, Otxarkoagako Ramon y Cajal eskola hurbilduko dira, arratsaldeko 16,30etan.

● Iruñean, otsailaren 27an, Txotxongilo taldeak, Amadeus Orkestak lagunduta, Antoine Saint-Exupéry idazle fran-

tziarraren «Printze txikia» ipuintxo antzeztuko du, Salesianoen eskoletan, arratsaldeko 18,00etan.

Txomin Heguy: «Azken lana «galarrotsan»n oinarritzen da

ARGIA. Urte betez «Gure etxeko idiak eta orgak» antzeztu eta gero, zertan ari zarete lanean?

TXOMIN HEGUY. Hiru hilabete daramatza Borda-xuri taldeak lan berriaren prestaketan. Estreinua Donibane Garazin izango da, apirilaren 14ean.

«Berantenaz seietan» Marc Perrier idazle frantziarraren idazki baten itzulpena da. Garai batean, ohitura hedatua zen, herriko norbaitek bide txarretik jotzen zuenean, jendeak kaleetan barrena ontziez zarata han-

dia sortzea. Eta azken lana Galarrotsa deitzen dugun tradizio honetan oinarritzen da. Bi antzezlek baka-rrik hartzen dute parte. Suspentsea, giro poliziakoa ... Antzerki-eskolaren koprodukzioari esker, muntai- lan laguntza jasotzeaz gain, eskolaren Zorroaga gainako egoitzan obra aste-betez landu ahal izango dugu, eta hilaren 27an lan antzeztu izango da.

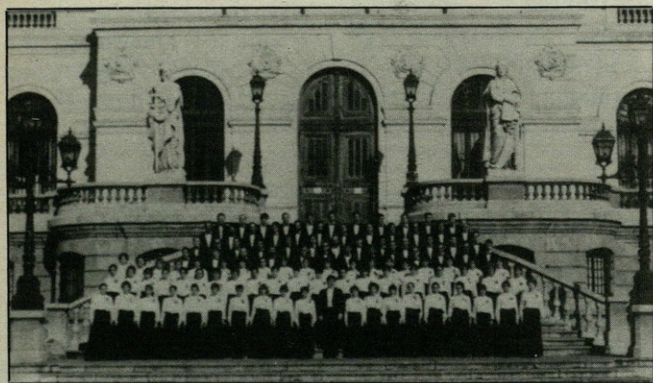
R. LIZARTZA

ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Musika

Profesionalen pareko amateurak

BILBOKO Koral Elkartea 1886an sortu zen eta geroztik makina bat obra eskaini ditu bai Euskal Herrian bai Estatu espainiarrean ere. Obra hauetatik izen handiena duena, abesbatzaren zuzendari den Gorka Sierrak Gabriel Arestiren idatzietan oinarrituta, euskaraz eta latinez kantatzen dituzten «Gernika» oratoriuma dugu. Hala ere besteak beste, Brahms-en «Requiem»a, Mozarten «Konfessorearen Bezpera Solemneak», Mendelssohnen «Elias», Francken «Dohatasunak» edo Orffen «Carmina Burana» ditugu. Guridiren «Mendi Mendiyan», «Mirentxu» eta «Amaya»-rekin batera, heuren erreperitorioaren bizkarrezurra

osatzen duten lanak.

Gaur egun bestalde, hainbat urtetan hauen atzetik ibili ondoren, Donostiako Orfeoia-rekin parekatzea lortu du Bilboko Koral Elkartek. Gorka Sierrak zuzendaritza lanetan burututako lana funtsezkoa izan delarik lorpen horren lortzeko. Zuzendariarekin hizketan, elkartearen izaera eta helburuetaz galdetu diogu: «Elkarteko jendea abesteko beneztazko grinak dago. Bestalde, koralistei modu serioan egindako musika gustatzen zaie, eta ondorioz, amauter izanik ere maila profesionala eskatzen dute. Hizki handiz idatziriko musika maite dugu.

● Eiheralarren (Behe Naifarroan), martxoaren 2an «Joselu anaiak» taldearen eskutik dantzaldia izango da. Hilaren 3an, berriz, Lesakan izango dira.

● Otsailaren 28an, Gasteizko Beñat Etxepare antzokian, arratsaldeko 20,30etan kantaldia izango da, Imanol Lartza-balek emana.

Georges Brassens-imenaldia Hazparnen

MARTXOAREN 1ean, Lapurdin, Hazparneko Ezker pareta aretoan, «Brassens 30 ans des chansons» ikusgarrian, besteren artean, Txomin Artola eta Anje Duhalde arituko dira

kantari, Frantziako kantagintzari aire berria ekarri zion abeslearen heriotzaren hamargarren urteurrena dela eta antolatu duten omenaldian.

● Donibane Garazin, martxoaren 2a eta 3a bitartean emango den musika-jaialdiarako gaita-festibala antolatu dute.

Dantza

Aurrezkuz gozatuko Oreretan

ORERETAKO «Landare» dantza elkartek antolatu-ta, «Haurren Gipuzkoako 5. Aurrezkulari Txapelketa» ospatuko da Martxoak 23 eta 24an Oreretako Udal Pilotalekuan. Aipatu txapelketan 7 eta 15 urte bitarteko dantzari-ek parte hartu ahal izango dute, derrigorrezkoa izango delarik eskumuturretan botoiz itxitako alkandora, galtza zuriak, zinta gorridun al-pargata zuriak, txapela eta gerriko gorritz jantzita joa-tea.

Txapelketaren azken-er-a ailegatzeko kanporaketa bat igaro beharko dute aurrezkutakoek, lehenengo horretan, A mailako 12 eta 15 urtetako gaztetxo-ek «Desafioa» dantzatut beharko dute. 7 eta 11 urte bitarteko B mailakoek ber-riz, «Alpargata» izango dutelarik interpretatu be-harrekoa.

Finalera ailegatutako ha-mabost dantzari-ek lanak dexente zailagotuta izango dituzte azken horretan, epaimahaiak puntuaketa egiteko kontutan hartuko dituen alderdiak dantza-ren jatortasuna, ejekuzioa, arintasuna, estiloa eta erritmoa izanik.

Txapelketan parte hartze-ko izenemate epea Mar-txoak 9an bukatuko da. Interesaturik zaudetenak ondorengo telefonoetara hots egin: 515980 (Juan-txo Maya) eta 519448 (Mi-kel Olaskoaga).

AITOR SARASOLA

Sagardoa txotxetik euskara gogotik

HILAREN lehenengoan «Sagardoa txotxetik, euskara gogotik» kanpainaren barruan eta Hernaniko Zelaia sagardotegian, «Anatx», «Aterpe» eta A. Garin. Astigarragako «Kako»n J. Gorrotxategi, Zelaia, Tolosa, Lasarte eta

Unai Agirre. Herri bereko Etxeberrian azkenik, Oiarzabal, Usandizaga, Mendi-luze eta Larrañaga.

Martxoaren 2an, larunbatez, Astigarragako Petrítegi sagardotegian, J. Gorrotxategi, Zelaia, Tolosa, Lasarte eta Unai Agirre. Hernaniko «Alberto»n herriz, Jokin Soro-zabal, Urdangarin, Usarraga eta Eizmendi.

● Martxoaren lehenengoan, ostiralez, gaueko 10.30etatik aurrera, bertso saioa da iragarrita Legazpin honakoekin: Jose Agirre,

Gorrotxategi, Jokin Soro-zabal eta Xabier Euskitze. Gai jartzaile lanetan Goio Sarasua arituko da.

Lanbroan Bidazti

Ohianeko zuhaizti
arteko lanbroa
Lagun ahal bazintuzket
bidai hortan noa
Goiza argi orduko
joaz itsasoa
Besartean har daigun
aparren hegoa

Nahi bazenu uhin
hor ene eskeintza
Berba hau ezin zuri
gozoki ez mintza
Har eguzki izpiak
ta goizeko ihintza
zugaz joan ninteko
lanbroa banintza

Aparrak gazitu du
lanbroaren geza
Honek ere gezatuz
berorren ametsa
Goiztirian batera
itsaso babesa
Uhin horrek betiko
busti ahal baneza

Ohantza gris-zuriskan
ametsen bidazti
Lagun hartu nituen
iratxo ta azti
Lanbroak maitatua
izan nauzu aski
Nondik sortua ote
hain hegaldi ezti

Harkaitzak harro ertza
hala ere leunki
Uhina hurbiltzean
laztanten badaki
Denbora iragaiten
emeki, emeki
Nola maite liteke
horrenbeste eki

Basarte urbazterra
lotu duzun habe
Ezin ninteken itzar
zuregan herabe
Haizeteek hegala
Aldentzen badabe
Nola hegaka egin
zeu zerori gabe?

Adiorik ezin ta
uhinak orroe
Apar dirdiratsuek
Hegaka daroe
Maitale zintzo horri
agur ta ohore
Urrun daramat zure
berekon zapore

I. BARRENETXEA
ALGORTA (BIZKAIA)

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
2004 DONOSTIA

Telebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Zaharra eta sasi heldua

Asteazkena 27an

21.30etan, «**Harold and Maude**».

Zuzendaria: Hal Ashby. Antzezleak: Ruth Gordon, Bud Cort.

Amerikarrek hain gogo-ko dituzten komedia mo-duko pelikula. Hal Ashby zuzendariaren karreraren lehenengo filmea da «Harold and Maude» hau. Bere ga-

raian ikuslego eta diru alde-rik egundoko arrakasta, ez zaio hala ere amerikar ko-mediaren urrezko peliku-len artean tartetxo bat egin.

Nahiz eta planteamendu aldetik situazioak sortu eta korapilatzearen amerikar komediaren ohizko bidetik abiatu, eta ez duen beraz ikuspuntu hortatik gehie-gizko erakargarritasunik, jorratzen duen gaia da ko-mentarioak sortzen dituen alderdia. Izan ere, zahar eta gaztearen arteko harrema-

nen munduan barna, bere burua hiltzera doan eta bi-zitzaren azkeneko eusgarri larogehi urtetako amona duen gizonaren istorioa kontatzen zaigu bertan. «Zaharra eta gaztea», edo hobe esanda, «zaharra eta sasi heldua», beharko luke pelikula honek izenburua izan.

Gaiak badu beraz, izku-tuko esanahi edo mezurik. Bizitzan ikasia eta ikasi be-harrean denaren paralelis-moa, jakintsu eta ez jakina-ren arteko elkarrenganako beharra. Bizitzari eutsi eta bizitza kendu nahi duena-ren artean sortzen den bi-nomio bitxia.

Zuzendaritza aldetik ber-rriz, nabari da Ashby-ren esperientzia falta eta borol-bitzearen beharran soma-tzen da filmea. Umore ziz-priztinek ez dute erabat be-har hori gordetzen lortzen. Horretan ere, bizitzan be-zala, ikasi egin behar

● Igandea 3

15.15etan, Bazkal osteko zinea: «**Lehoian Orroa**»

Zuzendaria: Noel Marshall. Antzesleak: Tippi Hedren, Noel Marshall, Melanie Griffith, John Marshall.

Hank ikerlaria, bere la-gun hoberenak diren 150 pizti-ekin bizi da Afrikako ohiane- an. Orain, bere emazteak, erotutako ani-maliek bi semeak aka ez di-tzazten borrokatu beharko du.

● Igandea 24

15.15etan, Marrakzi Bizi-dunak: «**Lucky Luke: Dal-ton-darren Balada**»

Lucky Luke bakero on-giegilea Dalton anai mal-tzurren kontra berriz ere. Hainbat eta hainbat oztopo gainditu ondoren dalton-darrak gartzelatzea lortuko du Luke.

IKUSI BAIETZ...

● Astelchenean hilaren 25ean 22.20etan «**Hiru Izar**» «Tricicle» taldearen umore programa berria.

● Otsailaren hogeita-seian (asteartea)

23.10etan «**Babel**» Martxe-lo Otamendik aurkezturiko saioa.

● Martxoak 2an (larunba-ta) 19.45tan **Futbola** Sevi-lla eta Betisen arteko der-bia.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Miramoneko estudioetan platoen eskasitaitik pro-gramen grabaketetarako izaten ari diren arazo larriak medio, eta plato berri gehiago egitea ezinezko denez oraingo- z, dozena bat pertsonetan gehituko da astebu-kaeretan Donostian aritzen direnen plato laguntzai-leen kopurua. Honela, plato kopuru bera izango bada ere, arinago jarri eta kendu ahal izango dituzte saio baikotzeko traste eta dekoratuak.

Telebista-Irratia

IKUSITAKOAK

IKUSITA

J.M. Goikoetxea: «ETBn kanpoko produktorak dira jaun eta jabe»

Irribarreak

Hitz jario azkar eta bizikoak, tonu berezia eman diote Elene Lizarralde eta Jose Mari Goikoetxeak «Terminus» programari. Heuren saioa kanpoko produktorek ordaindu eta ETBn grabatu ohi diren saio «mimatuen» zerrendan dagoenik ezin esan ordea.

ARGIA. Orain arte irrati munduan ibilia hintzen, zer moduzkoa izan duk telebistarekin izandako lehenengo hartu-eman hori?

J.M. GOIKOETXEA. Segura irratan hamar urtez ari-tua nauk eta hau izan duk telebistan lehenengo lana. Lehendik ere banian medio honetan aritzeko gogoia, baina orain, bertan dihardudala, ez zaidak esku artean dudan beste lana uzteko aina erakargarria iruditzen mundu hau. Esperientzia bezala ezin diat esan hain txarra izan denik baina ezta beste mundukoa ere.

A. «Terminus»en ezaugarrietako bat entrebistak egiterakoan sortzen den giro berezia duk, ez dituk galde-erantzuna moduko ohizko elkarrizketa hotzak izaten...

J.M.G. Programaren eskema hortik zihoak pixka bat, elkarrizketak betiko

tono aseptiko eta hotzean egin beharrean eguneroko bizitzan gertatzen diren bezala eta tonu kolokialago batetan egiten ahalegintzen gaituk.

A. Eguneroko bizitzako edo kaleko pertsonaiak sarri elkarrizketatuta, ezingo dik inork esan telebistako betiko aurpegiak ateratzen

ari zaretenik...

J.M.G. Oso ezaguna izan gabe ere, esateko zerbait duen edozein eramaten diagu. Helburua ez duk pertsonaia deigarriak eta espektakularrak azaltzea bakarrik, danetatik baizik. Telebistan eta irratan askotan pasatu ohi duk jendea errepikatzea, kultura munduan dabilzanak gutxi batzu bait dira azken finen...

A. Gaur egun etxeko produktioek ETBko programazioaren leku garrantzitsu bat betetzen ditek, nola baloratuko huke hik ematen ari den gorakada hori?

J.M.G. Ez zekiat ba... iruditzen zaidak azken alde honetako zuzendaritzak behintzat ETB barneko produktioa ez duela gehiegi zaindu eta promozionatu. Bertan grabatuak izan arren asko dituk kanpotik produzitutako saioak eta horien ondoan beti ere etxekoak medio gutxien eta eskasenekin aritzen gaituk. Zalantzan jartzen diat beraz, telebista beraren inizatiba zenbaterainokoa izango ote den. ETBn kanpoko produktorak dira jaun eta jabe.

Ni umore on faltan nenbilerako agian, txokantea iruditu zitzaidan

lehengo batetan telebistan agertzen ziren aurkezle-antzesle guztiak parrez ikustea. «Funtzioa» izeneko programan, gonbidatu gisa eraman zutenaren hitz jarrioa irripar algaraz inguratuz aritzen Piter. Gehiegizko tele-alaitasuna, hutsuneren baten adierazgarri iruditu zitzaidan orduan. Handik gutxira, neurritz kanpo ikusi nituen Aizpearen irribarreak gustokoa dudana «Hau da A.U.» saioan. Irrino puztuak baino nahiago ditut baita «Bi eta Bat» saioaren barre-grabatuak. Esaniko adibideetan baino, harrigarriagoa iruditu zitzaidan ordea, ETB 2-eko «Al filo de la Noticia» elkarrizketa-saioan, aurkezleak emaniko poz eta alegantza keinuak. Gatza soberan duen platerean bezala, Calleja jaunak ohiturik gauzkan kopeta beltz eta hitzegiteko modu sikua ahaztu eta han aritu zen Ajuria Enean, Ardanza birrizendatuarekin elkarrizketan. Aipaturiko kasuetatik lehen bietan ezin inork ukatu antzesten ari zirela eta azkenengoan, aurkezle serioaren papera galduta zuela kazetariak. Egun onak faltan, ez nuen telebistan umore ontzeko biderik aurkitu.

ENAUT APAOLAZA
ALBERTO IRAZU

EDORTA ARANA

Liburuak

Borroka

Izaina. Jokin Urain Larrañaga. Argitaratzen du: Barrutik. 118 orrialde.

AMESKAIZTOEI

ihesbide crosoa kritiziko diezu infernuaren itzalean idatzitako konfesio hauen aurrean. Hogeitalau tes-tuok parabolak dira ge-

hien bat, plazarik gabeko «kartzelako gaiak», behin eta berriz, jo eta jo taiga-be. Jokin Uriain idazlea preso dago. Euskal idazle preso-atzerriratuen belau-

naldiaren azken emaitza trinkoa dugu «Izaina».

Bestiario gotikoetatik jaulkitako munstroak da-biltza orriotan, armiarmamihise izoztuz estaltzen ditu munstroak giza gorputzak, ordu zintzoak eta ordu gaiztoak daude korridore infinitoetan, otarrain bat bezain manikeoa da zerua. Idazleak bere buruaz haruntzago nahi du jo, horretarako besteren sufrikario-esperantzekin egingo du bat, eta irakurleari aukera gutxi damaio: kanpotik ala barrutik zarratu atea. Samurtasun potin minbera bakarrak kanpoko oroitzapenetan datozkigu, hala ere haurtzaroko zelaiek ezin dute ziegetako errutina lazgarria redimitu.

Izainaren baitan giza-harremaren sendoena gorrotoa da, ez daiteke bestela nekaldi horren zama arindu. Gorrotoaren apologia egiten da, presoen elkar hartzearekin batera hori bait da zutik irauteko sendagai. Kontaketaren arian narratzaileak batpatean lehen pertsona pluralean dabil. Mundua esplikatu nahi da eta bizitzeko moduko barruti kolektibo bilakatu; banaka salbatzerik ez dago.

Ameskaiztoek zafratzen gaituzte goi eta behe, ezker-eskuin. Gizarratoi, gizatxakurrek ez digute aterrunerik emango horizontean jotzen duten orrialde krudelotan. Tonua alego-

Egileak: Patxi Urkizu eta Patxi Inntxaurrendieta.
Tituloa: Garbizu Anaiak.
Argitaratzen du: Lezoko Udalak. 589 orr.

Euskal pizkunde Aroaz mintzatu ohi denean hainbat urtetan itzalean utziak izan dira Lezoko Garbizu anaiak. Oraingo honetan, haien lanaren aitorpentzat, «Zubigar», «Iruzubi» eta «Tege» anaien lanen bilduma eskaintzen digu Lezoko Udalak.

Egilea: Legazpiko Euskal Txokoa.
Tituloa: Ene Bada.
Argitaratzen du: Legazpiko Euskal Txokoa.

Legazpi inguruko gaiak jorratzen ditu Legazpiko hileroko aldizkari honek. Oraingo honetan, besteak beste, Bikuña Lantegi eskolari buruzko artikulua eta Anabel Aldalur zarzuela kantariari entrebista ageri dira bertan.

riazkoa da, mortala. Hala ere, batzutan Urainek oroitzapen, kartzelako errealitate eskuragarriez idazten dizu zuzenean. Pasa-te «errealista»otan ageri da idazlea bere goien gradoan, hunkipen handiko lerroek urratzen dute pa-pera. Urain-mutikoari haitza mintzo zaio sasi artetik behiala Poe-ri belea beza-la, oraingoan ordea poetak ez du «never more»rik aditzen, esperantzak odol-dutako «agian, agian» baitzik.

Irakurketa desberdinak egin dakizkioke liburuari, klabe anitzak ditu eta, behar bada, berdaderoak bat baino gehiago. Laberintoan barrena hasitako txango inizatiko baten buruan libertadea dagoke. Baina oraingoz amaitzeko geratu da liburu, eta Jokin Urainek esaten digu zergaitik: «Idazki batek ezin buka lezake amaitu ez den bidaia».

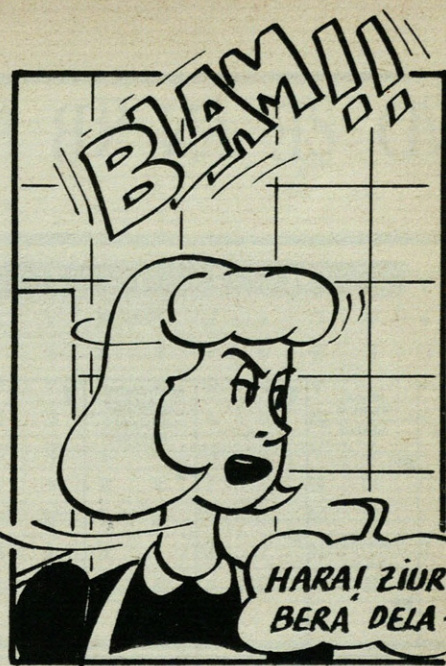
J.L. OTAMENDI

"OPARIRIK GOXOENA"

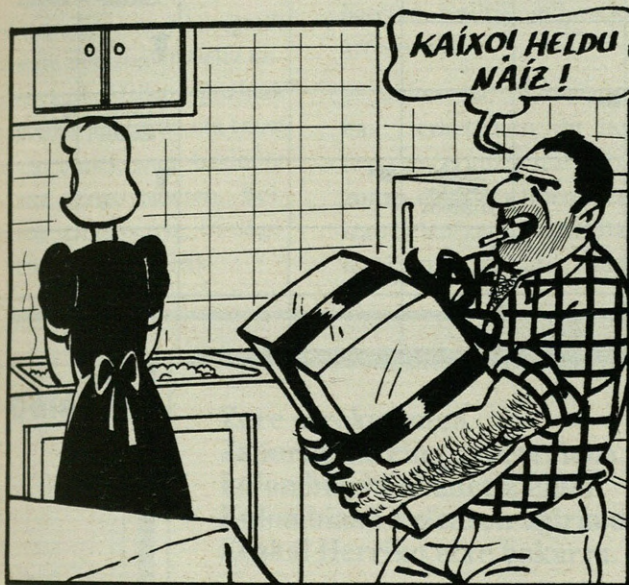
EZKONTZA... ZIRI EDERRA SARTU
ZIDATEN BAI! GAUR DA GAÑERA
GURE URTEMUGA! 15 URTE SENA-
RRA AGOANTATZEN... ERRAZ
ESATEN DA!

HASIERAN BAI GOXO-GOXO
ZEBILELA, BAINA GERO...
INOLAKO APREZIORIK EZ...
EZTA OPARITXO BAT ERE...

HARAI ZIUR
BERA DELA

KAIXOI HELDU
NÁIZ!

BAINA ZER DEMONTRE, EZ AL DAKIZU ZEIN
EKARRI DUZU? EGUN DEN GAUR? ZURETZAT
OPARI BAT DA

ENE! BANEKIEN BAI
NITAZ GOGORATUKO ZI-
NELA! ZER DA? BEROKI
BAT? BITXIÁK?

IREKÍ,
EMAKUME!

AAAAAGGG!!
ASPIRADORA BAT
AAAAH!

DOTOREA
EZ TA?

D E N B O R A P A S A

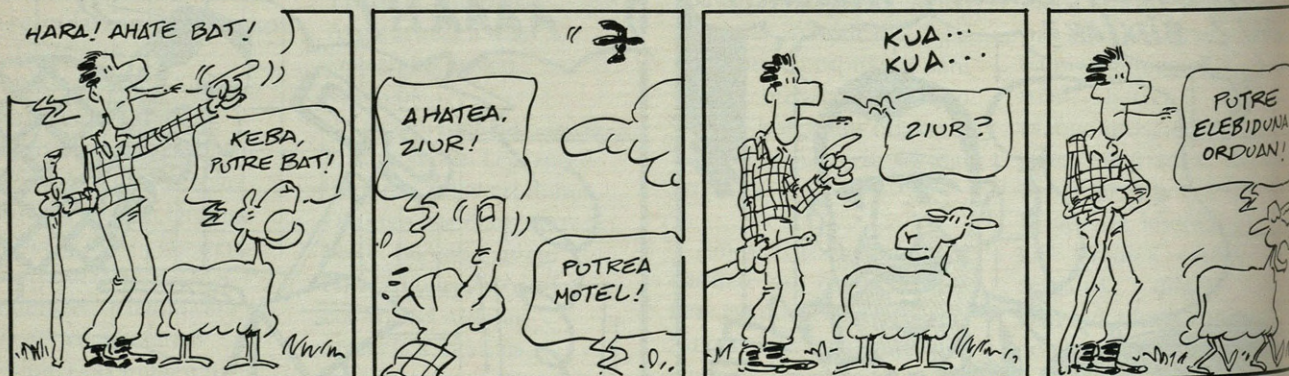
H I T Z G E Z I D U N A K

HILAK, 31 EGUN ESKEGI	▼	ARANTZADUN LANDAREA ERAMATEN NAUZUE	▼	INTERJEK- ZIOA ESPEROAN	▼	GIPUZKOA- KO HERRIA ZIKINAK	▼	SUKARRAK POTASIOA	▼	NOKA, DUZU ERLOJUAREN HOTSA	▼
▶		▼		▼		▼		▼		▼	
LAIAGILEA AROAK	▶							BEHAR IDOROKI	▶		
▶							EUSKARAZ ETA KITO BIZKAIKO ERREKA	▶	▼		LAU ALDEAN BERDINAK DITUZEN FIGURA
BALDIN- TZETAN SETA	▶		NITROGENOA EDO	▶	BELTZ LEHE- NENGOA	▶	▼			50 URANIOA	▶
▶		▼	ATERIA OXIGENOA	▶	▼					▼	
ARTO OPIL EZ GAZI	▶			▼	POLTSA SUARI DARIONA	▶				BOKALA IHARDUN	▶
▶				(ERREP.) GOROTZA PRASEODI- IOA	▶	▼	ASIAKO ESTATUA ALUMINIOA	▶		▼	
URREA ANIMALIA ADARDUNA	▶		HOBENDUN RÖNTGEN	▶	▼		▼				
▶		▼				(BIZK.) AZERIA	▶				

ENBIDO

KAXKU

M. Li

D E N B O R A P A S A

I R R I .

F A R R E Z

BELTZARENA

Hor ari omen zaio beltz bat jainkoari errezatzen baino hainbat galdera egi-
ten:

— Zuk dena sortu zenuen eta gauza guztien arrazoa ezagutzen duzu. Erantzun egidazu, arren, zergatik egin gintuzun beltzak eta ez horiak, edo txuriak?

— Arrazoi samur bategatik sortu zintuztedan beltz kolorekoak. Afrikan eguzkiak gogotik jotzen du eta txuri edo horiak izan bazinete erre egingo zineten. Beltzak izanik berriz, ez dago horrelako arriskurik.

— Zein jakintsua zaren jauna! Neurrigabea da zure jakinduria! Baina, koloreaz gain, zergatik sortu gintuzun ile motz eta kizkurdu-
nak?

— Horrek ere erantzun erraza du. Afrikako ohianetan arbolak ez ezik sasi ugari izaten da inguruetan. Ile motza eta kizkurtua izan ez gero ez dago horietakoren batetan loturik geratzeko arriskurik!

— Jakina ba! Banengoen ba... -erantzuten du beltzak-gauza guztien arrazoa zugarri dago eta horrek ere izan behar zuen noski! Baina jauna, zergatik dugu

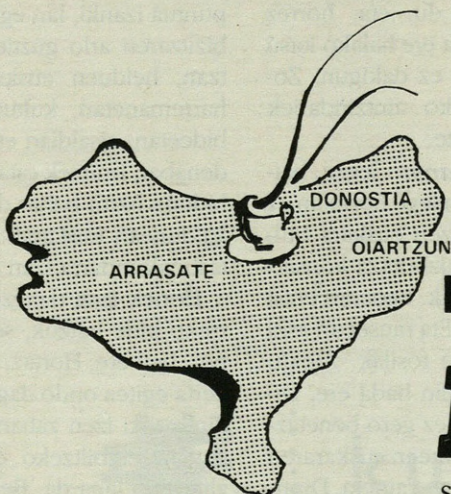
V	I	K	U	L	•	V	R	R	E	K	V
I	R	V	L	V	K	E	P	•	U	V	•
K	V	R	I	•	V	K	•	V	Z	E	G
U	•	U	K	V	S	•	O	L	V	L	•
V	U	L	R	E	L	V	•	V	M	E	L
L	•	N	U	L	I	•	N	•	V	B	•
•	K	E	V	•	K	V	I	V	R	V	G
N	V	L	•	V	I	R	V	I	V	L	•
U	L	V	K	I	L	I	Z	L	N	I	Z
D	•	K	•	V	•	L	•	O	•	H	•

beltzak garenok halako ki-
ratsa?

— Afrikako ohinetan pizti izugarriak bizi dira, horiek zuen ingurutik urruntzeko sortu zintuztedan usai txarrekoak— erantzuten du jainkoak.

— Arrazoi duzu jauna, horrexegatik dira gutaz bel-
dur! Baina, hiru horiek horrela badira, zer demontre egiten dut nik New York-eko auzo zikin hone-
tan?

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

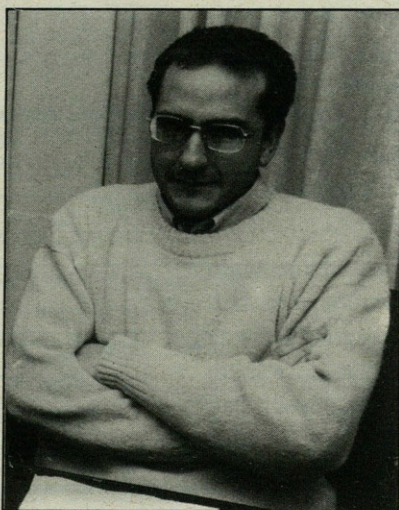
San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

Hil ezkila gutiago eta sendagai gehiago

BERNARDINA Gindano Latasa, 98 urte, hilaren lauean hila; Fidela Bernat Arakues, 92 urte, hilaren hamaikean zendua. Horratx euskararen etxeko ikaspidea etenik gelditu denaren bi adibide, edo zehazki errateko, euskararen katea aintzinetik etenik baldin bazegoen ere, bi emazteki zahar horiek erdietsi dute 91 arte irauneraztea gure hizkuntzaren osasun eritua. Bata Untzun herrixkan sortua, Iruñea ondoko Xulapain ibarrekoa: bertzea kalesa, Uztarrozeko alaba, hau da, Erronkari ibaxakoa. Euskal komunikabide guztietan Bernat andereari egin zaio hileria. Komunikabide gehienetan «azken so-lastunarena» azpimarratu dute ordea, hilezkilak sobera joz, eta euskararen egoerari erreparatu gabe, hau da, bazterrean utzirik badela euskaldun gehiago ibar horietan, «berriak» izanki ere.

Fidela Bernatek elerraiten zuen erronkariara grabazioetan gelditzen zaigu, eta, gisako kasutan, nigar ego-teaz aparteko gauzarik egin daiteke. Ez da halakorik gertatzen den lehen-dabiziko aldia, eta, iduri duenez, ez da hondarrekoa izanen ere. Zaraitzie-ra hurrana dukegu. Baina, penetan gelditu behar ote dugu betirako, eta, honezkero, hurrengo heriotzaren zain? Beti etsiturik ibili behar ote dugu, dagoeneko, hila edo hilurren dauden mintzamoldeez miretsirik?

Iruñako Euskalerría Irratian arront maite ditugu hizkera horiek eta bide ematen diegu. Arras penaturik eta haserreturik ikusten dugu euskararen atzerakada Nafarroan, baina are penatuago eta haserretuago gabiltza ataka hori aldatu dezakenak daraman

ENRIKE DIEZ DE ULTZURRUN

(kazetaria)

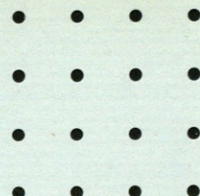
jokabidearengatik. Bada zer egitekorik franko, eta, bada zeinek egiterik ere, hots, Diputazioak. Nafarroako Diputazioak izena du, eta, horrez gain, baita ahalmena ere halako kasu gehiagorik suertatu ez dakigun. Zorritzarrez Diputazioak aintzindariak deus guti egiten dute.

Bada «Vascuencearen» legea, baina indarrean dagoen lege horretan ez da ezertarako aipatzen euskara bultzatu behar denik, hizkuntza konserbatu behar dela baizik. Egoerari eutsi baina hobetu gabe. Eta museoa aski ongi gordetzen dire fosilak. Aipatu lege hori txarra baldin bada ere, Diputazioak, nahi izanez gero benetazko apostua egin zezakeen euskararen alde. Euskararen gaina gainera, Diputazioak bere osotasunean hartu beharko luke. Erran nahi baita, departamenduz departamendu, sailez

sail, bulkatu beharko litzateke euskara. Aitzaki ederra aurkitu dute ordea, ja ere ez egiteko: badela Hizkuntz Politikarako Zuzendaritza nagusia, eta, noski, horri dagokiola euskararen afera oro. Beraz, jokamoldea zuritzeko ongi baliatu dute zuzendaritza. Departamenduetan badabil bertzalde, bere burua euskaltzale eta abertzaletzat jotzen duen goi eta erdiko funtzionaririk. Baina dagokien esparruetan ez dute deus ere mugitzen.

Diputaziotik, eta, horren ondorioz, Hizkuntz Politikarako Zuzendaritza-tik jokatzan ari dira dagoen eskaera betetzera, politikamolde dinamiz-tzailea aintzineran eraman gabe. Departamendu bakoitzak gainera, ardura hartu beharko luke politikamolde dinamizatzailerik horretan, de-non artean eginaz euskararen gaine-ko konsenso politiko eta soziala, egun ez dagoena. Azken hau abia-puntua izanki, lan egin beharra dago bizitzaren arlo guztietan: irakaskun-tzan, helduen euskalduntzean, lan harremanetan, kulturean, komunika-bideetan, aisaldian eta abarretan. Bi-denabar, Iruñeak estatus berezia, ele-biduna hartu behar du, zonalde eus-kaldunean euskarak duen koofizial-tasunak indarra izan dezan.

Horiek izan daitezke urratu beharreko bide batzuk, sendagaiak emanez, beti ere. Hortaz, toponimia ikerkerta egitea ondo dago, baina biltzen diren toki izen zaharrak hizkera bizi batean erabiltzeko dira. Bertzanaz, alferreko lana da. Beraz, zenbat «az-ken euskaldun» dira beharrezko be-netazko sendagaiak emateko edo/eta hainbaten kataderak astintzeko?

Etorkizuna

eraikitzen dugu.

- Etorkizuna eraikitzeko
- sortu den Kutxa bat
- gara.
- Finantz oinarririk
- sendoenen gainean.
- Bitarteko teknikorik
- aurreratuenekin.
- Egitasmo berri eta
- denentzako
- zerbitzu gero eta
- hobeagoekin.
- "Kutxa" gara. Gaurko
- Kutxa bat, biharko
- egunari begira.
-
-
-

kutxa

gipuzkoa
donostia kutxa

caja gipuzkoa
san sebastián

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

